ALEKSANDRİA TROAS KENTİNDE
DOR DÜZENİNDE BİR PORTİKO

(Yüksek Lisans Tezi)

Dilek ÇOBANOĞLU

2007

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI

ALEKSANDRİA TROAS KENTİNDE DOR DÜZENİNDE BİR PORTİKO

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Turan TAKAOĞLU

Hazırlayan
Dilek ÇOBANOĞLU

Çanakkale - 2007

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne ait

"ALEKSANDRİA TROAS KENTİNDE DOR DÜZENİNDE BİR PORTİKO" adlı

Çalışma, jürimiz tarafından Arkeoloji Anabilim Dalında

YÜKSEKLİSANS TEZİ

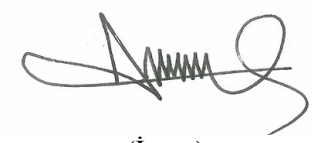
olarak kabul edilmiştir.

(İmza)

Başkan. Doç. Dr. Turan TAKAOĞLU

Akademik Ünvanı, Adı Soyadı (Danışman)

(İmza)

Üye. Doç. Dr. Nurettin ARSLAN

Akademik Ünvanı, Adı Soyadı

(İmza)

Üye. Yrd. Doç. Dr. Cumhur ASLAN

Akademik Ünvanı, Adı Soyadı

ÖZET

Bu yüksek lisans tez çalışması antik Troas bölgesinin önemli Roma dönemi yerleşimleri arasında yer alan Aleksandria Troas kentinde Aşağı Agora olarak adlandırılan alanda bulunan dor düzenli bir mermer portiko yapısını çoğu yüzeyde yayılmış olarak ve bir kısmı ise kazı çalışmaları ile ortaya çıkarılmış mimari parçalardan yola çıkarak incelemeyi amaçlar. Büyük bir olasılıkla Roma dönemine ait olan Forum alanının ikinci yapım evresine bağlı olarak inşa edilmiş olan bu portiko yapısı Hellenistik dönemde de burada yer almış olan bir stoa'nın ikinci yapım evresini temsil ettiği düşünülmektedir. Yapı büyük bir olasılıkla, bugün hala kalıntıları mevcut olan, Forum alanının batı yanında yer alan ve Forum alanını yapay olarak genişleten kripto portiko yapısının batısına bitişik olarak yer almaktaydı. Bu portiko aynı alanda yer alan kripto portiko ile aynı yapım evresine ait olduğu anlaşılmaktadır. Kripto portiko'nun işlevlerinden biri yazları serin, kışları kuru mekanlar olmalarıdır. Portiko yapısı da benzer işlevleri olan bir yapı olarak tasarlanmıştır. Aleksandria Troas'ta yer almış olan bu Dor düzeni portiko yapısının büyük bir olasılıkla inşası tamamlanmamıştı. Genelde Roma dönemi portikolarının tipik bir özellik olan çift kat uygulamasının burada da uygulanmış olma olasılığı vardır. Söz konusu bu Yüksek Lisans çalışmanın amacı antik kentteki kazı çalışmalarından elde edilen bilgiler ışığında ve diğer yerleşimlerden bildiğimiz benzer Dor düzenindeki yapılara dayanarak yapının yeniden ayağa kaldırma denemesi yapmak olduğu kadar bu yapının Roma dönemi Alexandria Troas kent yaşantısındaki yeri konusunda değerlendirmeler yapmaktır. Bu tür mimari yapıların örneklerine Anadolu arkeolojik kayıtlarında çok sıklıkla rastlamadığımızdan dolayı ve Anadolu'da Dor mimarisine özgü unsurların çok sıklıkla rastlanmadığından dolayı bu çalışmanın Roma arkeolojine bir katkı sağladığı düşünülmektedir. Aleksandria Troas kenti Roma İmparatorluğunun Parion ile birlikte Anadolu'da kurmuş olduğu ender koloni kentleri arasında yer aldığından dolayı önemli kamusal yapıların inşasına sahne olmuştur. Burada incelenen portiko yapısı da buna güzel bir örnektir.

SUMMARY

This master's thesis aims to examine the remains of a marble portico of Doric order identified at the Lower Agora district of the Roman city of Alexandria Troas in the ancient region of Troad. The architectural remains of the portico found scattered over the surface of the Lower Agora and ones revealed through excavations in the same area are closely examined to reconstruct this distinctive building. This portico most probably belonged to the Roman period of the Forum of the city of Alexandria Troas. It was probably build over the remains of the preceding Hellenistic Stoa built in the same area. This portico was apparently intentionally attached to a cryptoportico or a covered passageway on the western part of the forum at Alexandria Troas. It is likely that these adjoined portico and cryptoportico were built at the same time in this important part of the city where the main temple was located and two major streets of the city intersected. It is also proposed here that the construction of this portico of Doric order was not originally completed. It is also likely that this portico might have been a two-storey building as was very common in the Roman architecture. In this context, the focus of this thesis is to examine in detail each architectural block of the portico in order to have a clear picture of this distinctive building. Comparable porticos are also examined in examining these architectural remains. This thesis also underlines the possible role of this portico in the social life of the Roman city of Alexandria Troas. In light of the lack of similar porticos in Roman Anatolia, it is hoped that studying the remains of this structure from Alexandria Troas may enhance our understanding of the portico architecture. Because the ancient city of Alexandria Troas was among the few actual Roman colonies established by the Roman Empire along with other Troadic city of Parium, such cities witnessed the construction of important monumental public structures. The portico examined in this thesis represents an example of such monumental public structures.

İÇİNDEKİLER

ÖZET …… i

SUMMARY …… ii

İÇİNDEKİLER…… ….. iii

RESİMLER LİSTESİ…… v

ÖNSÖZ…….. viii

I. GİRİŞ……. 1

II. ALEKSANDRİA TROAS ANTİK KENTİ…….. 3

A. Roma Döneminde Aleksandria Troas…….. 3

B. Arkeolojik Kazı Çalışmaları ve Antik Yapı Kalıntıları…… 12

III. ROMA DÖNEMİ PORTİKO YAPILARI: KÖKEN VE GELİŞİM…. 18

IV. ALEKSANDRİA TROAS ROMA DÖNEMİ PORTİKOSU…… 27

A. Portiko Mimari Elemanlarının Arazide Buluntu Durumları.…… 33

B. Portikoya Ait Mevcut Mimari Elemanlar……..… 43

1. Sütun Tamburları……..... 46

2. Sütun Başlıkları…… 58

3. Arşitrav Blokları……...……... 66

4. Friz Blokları……...…….. 82

5. Korniş Blokları……..... 90

C. Tarihlendirme……. 98

V. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ…….…….. 104

VI. KAYNAKÇA…..……. 109

VII. LEVHALAR……... 117

RESİMLER LİSTESİ

Res. I.1	Aleksandria Troas'ta birbirine bitişik inşa edilen kripto portiko ve portiko yapılarına yönelik yeniden canlandırma denemesi….....	2
Res. II.1	Troas bölgesinin genel haritası (Aleksandria Troas Kazı Arşivi)….	4
Res. II.2	Neandria ile Aleksandria Troas arasındaki su hattı (Aleksandria Troas Kazı Arşivi)…….	4
Res. II.3	Kenti ziyaret eden Aziz Paulus (Aleksandria Troas Kazı Arşivi)….	9
Res. II.4	Hadrian adak yazıtı (Schwertheim 2006, res. 5)……....	10
Res. II.5	Aleksandria Troas Herodes Atticus Hamamı (Aleksandria Troas Kazı Arşivi)……...	11
Res. II.6	Aleksandria Troas Tiyatrosu (Aleksandria Troas Kazı Arşivi)……	13
Res. II.7	Aleksandria Troas limanı, bugünün Tuz Gölü (Aleksandria Troas Kazı Arşivi)…….	14
Res. II.8	Aleksandria Troas Curia yapısı (Resmin en sol kenarında yarım daire formlu yapı kalıntısı) (Aleksandria Troas Kazı Arşivi)……....	14
Res. II.9	Aleksandria Troas'ta Maldelik yapısı (Aleksandria Troas Kazı Arşivi)……...	14
Res.II.10	Aleksandria Troas kent planı (Aleksandria Troas Kazı Arşivi)……	14
Res. II.11	Aleksandria Troas'ın yuvarlak doğu kapısı (Aleksandria Troas Kazı Arşivi)……...	15
Res. II.12	Aleksandria Troas'ın yuvarlak doğu kapı planı (Aleksandria Troas Kazı Arşivi)…….	15
Res. II.13	Aleksandria Troas Dor tapınağı kalıntıları (Aleksandria Troas Kazı Arşivi)……...	17
Res. II.14	Aleksandria Troas Podyum tapınağı (Aleksandria Troas Kazı Arşivi)……	17
Res. III.1	Ahşap çatı canlandırması (von Gerkan 1948/49, res. 7)……....	21
Res. III.2	Magnesia'dan sütun başlığı, M.Ö. 2. yüzyıl (Vasdaris 1987; III.4e, res. 156)……..	20
Res. III.3	Milet; Capito Hamamlarına ait sütun başlığı, M.S. 1. yüzyıl ikinci yarısı (Vasdaris 1987; bölüm III,4e, res. 157)…….....	20

Res. III.4	Roma; Diokletian hamamlarına ait sütun başlığı, M.S. 3. yüzyıl (Vasdaris 1987; bölüm III4e, res. 158)…….....	20
Res. III.5	Dor Düzeni (Chitam 1994, res. 1)…….	22
Res. III.6	Dor düzeni sütun başlığı (Chitham 1994, res. 1)……...	23
Res. III.7	Nessos Ressamının 'Gamma' kraterinde Dor sütun betimlemesi (Eckhart 1953, res. 18.1)……..	25
Res. IV.1	Aleksandria Troas'ın agora alanı (Resmin alt kısmında *kripto portiko*'nun kalıntıları gözlemlenmektedir) (Aleksandria Troas Kazı Arşivi)……...	28
Res. IV.2	TVF 9 S 1 ve 3 açmalarının genel bir görüntüsü (Aleksandria Troas Kazı Arşivi)…….	29
Res. IV.3	TVF 9 S. 2 açmasından genel bir görüntü (Aleksandria Troas Kazı Arşivi)……...	30
Res. IV.4	Tonoz 5'te 2004'te bulunmuş friz bloklarının *in situ* halleri (Aleksandria Troas Kazı Arşivi)……...	30
Res. IV.5	Kripto portiko batı duvarına bitişik olan dolgu taban (Aleksandria Troas Kazı Arşivi)……...	32
Res. IV.6	UA 1 A-B OC Sondajından bir görüntü ……..	32
Res. IV.7	Aleksandria Troas Aşağı Agora alanı (Aleksandria Troas Kazı Arşivi)……...	34
Res. IV.8	Aşağı Agora alanının kazı çalışmalarından sonraki durumu (Çizim Prof. Dr. Hans Wiegartz; Düzenleme Dilek Çobanoğlu)…..	36
Res. IV.9	Aşağı Agora Alanında kazı çalışmalarının genel görüntüsü…….	37
Res. VI.10	Kripto Portiko batı duvarına entegre edilmiş daha erken dönemli sütunlar……..	37
Res. IV.11	Kripto Portiko batı duvarındaki sütunların çizimi (Çizim Stefan Feuser)……	38
Res. IV.12	UA 2 açmasının genel görüntüsü …….	39
Res. IV.13	UA 4 açmasının genel görüntüsü …….	39
Res. IV.14	UA 1'deki mermer profil ve kalker taşı döşemesinin genel görüntüsü……...	40
Res. IV.15	UA 2'deki mermer profil ve kalker taşı döşemesinin genel görüntüsü…….....	41
Res. IV.16	UA 2'nin mermer profilin kenedinde koruna gelmiş kurşun ….....	41

Res. IV.17	UA 3'ün genel görüntüsü …….	42
Res. IV.18	Yivlerin oluşum yolunu gösteren bir örnek……..	45
Res. IV.19	Poligon alanlarda fazlalığın kabaca kesim şekli……..	45
Res. IV.20	Bir sütun tamburunun bıçak sırtı yiv görüntüsü……	48
Res. IV.21	9 no.'lu sütun tamburunun yivleri…….	49
Res. IV.22	4 no.'lu sütun tamburunun üst yüzeyi …….....	49
Res. IV.23	Paestum bazilikasında sütun başlığındaki ekhinus süslemesi (Herrmann 1983, res. 4 a ve b)……..	61
Res. IV.24	6 no.'lu sütun başlığı parçası…….....	63
Res. IV.25	22 no.'lu sütun başlığının buluntu hali……..	64
Res. IV.26	23 no.'lu sütun başlığı parçası …….....	64
Res. IV.27	48 no.'lu arşitrav bloğunun üzerinde yer almış olan sıralama işareti	67
Res. IV.28	Vitruvius'un *de Architectura* eserine göre ahşap triglyphin oluşumu (Wesenberg 1986, res. 2)……	84
Res. IV.29	Dor köşe probleminin şeması üst sol: Ahşap yapı düzeni – Üst sağ: metop genişletilmesi – Altta: köşe sütunu ve bir sonraki sütunun yakınlaştırılması (Kienast 2002, Res. 1)…….	85
Res. IV.30	Delos Dor düzeni portikosunun canlandırması (Lapalus 1939, fig. 25)…….....	101
Res. IV.31	Delos portikosuna ait sütun başlıklarından kesitler (Lapalus 1939, fig. 16)…….....	101
Res. IV.32	Olympia Poikile Stoası C evresinden bazı sütun başlığı örnekleri...	102
Res. V.1	2006 kazı sezonunda kurulan Dor düzeni yatay rekonstrüksiyon.....	104
Res. V.2	Yatay rekonstrüksiyonun tablosu …….....	104
Res. V.3	Aleksandria Troas kentinin Aşağı Agora alanında yer almış olan Dor düzeni portikonun rekonstrüksiyon çalışması……	108

ÖNSÖZ

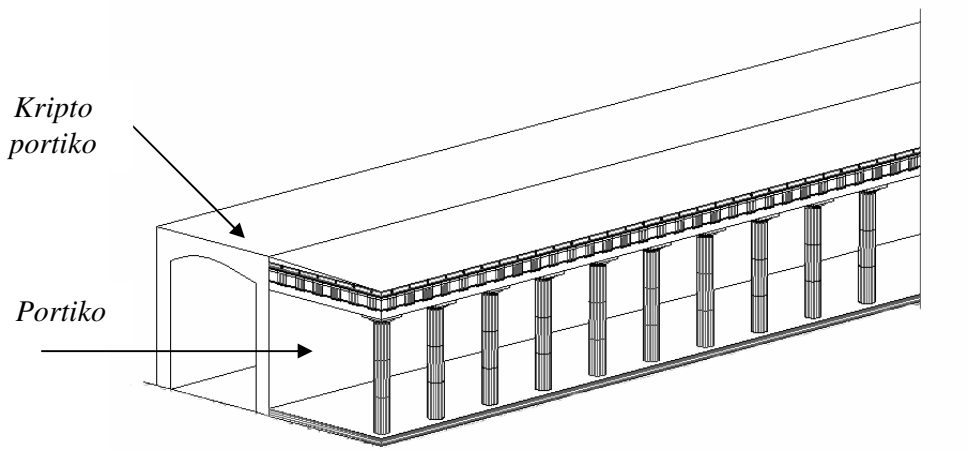
Antik Troas bölgesi önemli kentlerinden biri olan Aleksandria Troas'ta yaklaşık on yılın üzerinde Almanya'nın Westfälische Wilhelms Üniversitesi, Münster tarafından arkeolojik yüzey ve kazı çalışmalar sürdürülmektedir. Bu çalışmalar kent araştırmasında bir başlangıç olmasına rağmen burada yapılacak olan çalışmalar daha uzun on yıllar sürecektir. Bizans ve Osmanlı dönemlerinde yapılaşma faaliyetleri için kentin mermer malzemesi başka kentlere taşınmış olduğundan antik kente ait yüzeyde çok fazla sağlam yapı yoktur. Aleksandria Troas antik kenti şu anki toprakları altında önemli kalıntıları barındırdığını son yıllardaki kazı çalışmaları doğrulamaktadır. Bu bakımdan bu çalışma antik kentten taşınmayan mermer malzemeler arasında yer alan Dor düzenli bir mimari yapıya ait elemanları detaylı olarak inceleyip bu yapı hakkında bir canlandırma önerisi sunmayı amaçlanmaktadır.

Bu Tez çalışması için yardımlarından dolayı danışman hocam Doç. Dr. Turan TAKAOĞLU'na öncelikle teşekkürlerimi bir borç bilirim. Çalışmamın konusunu belirlememde yardımda bulunan, kazı çalışmalarında her zaman güvenine layık olmaya çalıştığım ve beraberliğinde çalışmaktan büyük zevk aldığım sevgili Alman Hocalarımdan Prof. Dr. Hans WIEGARTZ'a benden sakınmadığı tüm bilgileri ve destekleri için minnettarım. Başkanımız Prof. Dr. Elmar SCHWERTHEIM beni sonuna dek desteklemiş olduğu için ve araştırmamın konusunu kabul edip çalışmama izin vermiş olduğundan teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca bana Tez çalışmamda yardımları ve desteklerinden dolayı sevgili arkadaşlarım Tobias ESCH'e, Aylin TANRIÖVER'e, Mert UZUN'a iyi ki varsınız demek istiyorum.

Dilek Çobanoğlu Çanakkale 2007

I. GİRİŞ

Bu tez çalışmasında Troas bölgesindeki, Aleksandria Troas kentinde sürdürülmekte olan kazı ve araştırmalarda ortaya çıkarılmış Dor düzeni bir portiko yapısını mevcut mermer mimari parçalar ışığında incelemeyi amaçlamaktadır. Antik kentte kazı çalışmaları 1997 yılından beri Münster Üniversitesi tarafından gerçekleştirilmektedir. Kazı çalışmaları, Forum alanında podyum tapınağında başlanmıştır ve Aşağı Agora diye adlandırılan alanda sürdürülmüştür. Aşağı Agora'da çalışmaların başlamasının en önemli sebeplerinden biri, bu alanda Dor düzeni mimari parçalarının yoğun olarak yüzey üzerinde tespit edilmiş olmasıdır. Bu alanda daha sonra söz konusu Dor düzenine mimari parçaların ait olabileceği yapıyı tespit etmek için arkeolojik kazı çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Bu kazı çalışmaları sırasında mermer profil üzerinde yükselmiş olan bir portiko yapısına yönelik arkeolojik veriler elde edilmiştir. Bu yüksek lisans tez çalışmasına konu olan bu portiko ile ilgili olarak öncelikle mimari elemanları tespit edilerek çizimleri yapılmış, daha sonra fotoğraflanmaları ve tanımlanmaları gerçekleştirilmiştir. Bulunmuş olan 71 adet Dor düzeni mimari parçanın belgelenme işlemi gerçekleştirildikten sonra Forum alanına, podyum tapınağının batı yanında yer alan düz bir alana yatay bir rekonstrüksiyon yapılmak üzere taşınmıştır. Bu mimari elemanlarının Bizans ve Osmanlı Dönemlerinde diğer bütün mermer yapı malzemeleri gibi İstanbul veya başka yerleşimlere yeniden kullanılmak üzere taşınmamış olmasının sebebi, bugüne kadar açıklanabilmiş değildir. Mermer, malzeme olarak Aleksandria Troas'a ait olan ve kentte hala korunan ender parçaları oluşturmaktadır. Bu portikonun Roma döneminde karşılaştığımız benzer örnekler gibi iki katlı bir yapı olma olasılığı vardır. Yapı direkt olarak kripto portiko batı duvarında yer almıştır. Batıya doğru açık bir cephesi mevcuttur. Burası insanlar tarafından, forumda bir dinlence ve muhabbet mekanı olarak kullanılmıştır. Bu çalışma ile bu kentin forum alanının büyük bir olasılıkla batı yanında yer almış olabilecek olan iki katlı portikonun, Dor düzenli olan alt katının rekonstrüksiyonu bu çalışmada "Arkeolojik Değerlendirmeler" adı altındaki V. Bölümünde irdelenmiştir.

Res. I.1. Aleksandria Troas'ta birbirine bitişik inşa edilen kripto portiko ve portiko yapılarına yönelik yeniden canlandırma denemesi

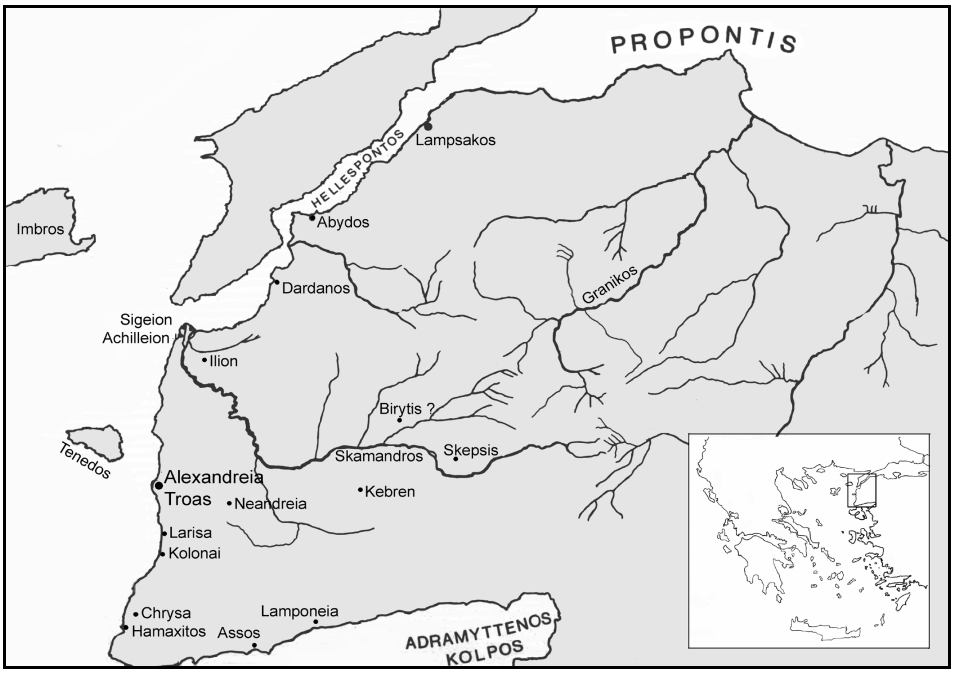
Sütunlu avlular Roma dönemi kentlerini tanıtmaktaydılar. Kent caddelerinin kenarlarında bulunmakla birlikte, merkezleri çevreliyorlardı, alanları genişletiyorlardı, kimi yerde tek başlarına, başka yapılar ile birleştirilmeden varlıklarını gösteriyorlardı. Kısacası bu yapılar çok yönlü kullanılmaktaydılar. Avlular hep farklı formlara sahip olmuşlardır. Bütün hepsinde kural olan; bir sütun sırasına, kapalı bir arka duvara ve bunun üzerinde de bir çatıya sahip olmalarıdır. Böylelikle kötü havalarda korunaklı bir yer oluşturuyorlardı, bir buluşma yeri oluşturuyorlardı ve dışarıda olup bitenleri yine takip etme olasılığını taşıyorlardı (von Hesberg 2005, 118). Antik Yunan kentlerinde sütunlu avlular tek başlarına varlıklarını gösteriyorlardı. Sütunlu avlu yapıları ilk kez M.Ö. 4. yüzyılda başka yapılar ile birlikte bir bütün oluşturuyorlardı. Roma döneminden itibaren bu sütunlu avlular tek başlarına bir yerde durmamaktadırlar. Bunu Aleksandria Troas'ta da kabul edebiliriz. Buradaki portiko yapısının kripto portiko yapısı ile bağlantılı olduğunu söylemek yanlış olmaz. Çoğu zaman Roma döneminde değerli süslemelere sahiplerdi. Örneğin heykeller ve kabartmalar ile süslenmişlerdi. Roma ve Yunan portikoları arasında bir takım farklar mevcuttur. Yunanlar portikolarını daha dar aralıklı sütunlarla inşa ederlerken, Romalılar sütunların arasını daha da geniş bırakmışlardır ve genelde balkonlu ikinci bir kat üzerine inşa etmişlerdir. Böylelikle insanlar, forum merkezinde gerçekleşen oyunları daha rahat izleyebilme şansına sahip olmuşlardır (von Hesberg 2005, 120).

II. ALEKSANDRİA TROAS ANTİK KENTİ

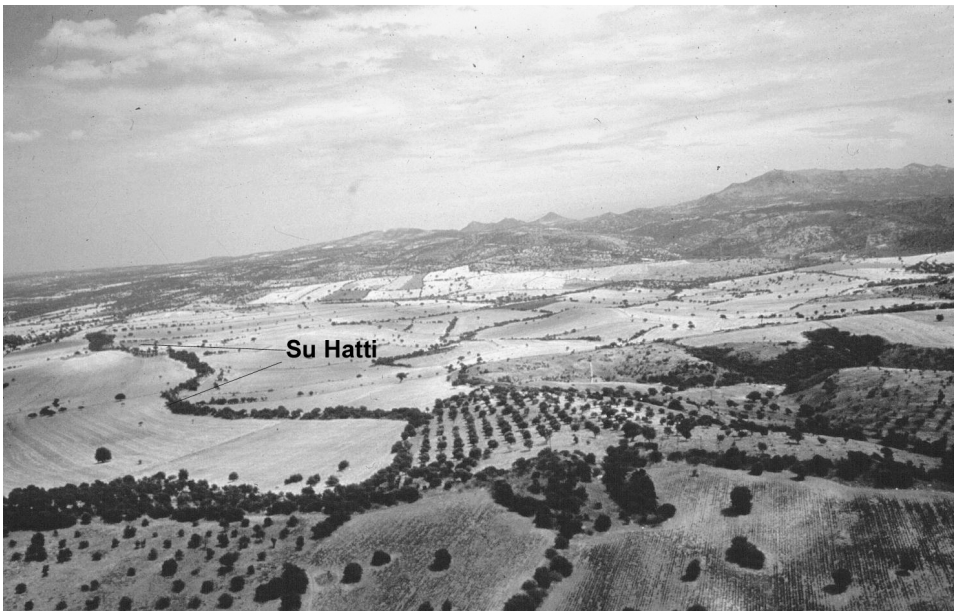
Aleksandria Troas antik kenti, Troas bölgesinde Hamaksitos, Khrysa, Larissa, Kolonae, Akhilleion ve Sigeion gibi limanlara sahip önemli kıyısal kentlerden biridir (Tenger 1999, 110). Aleksandria Troas antik kenti, adını da almış olduğu, Troas bölgesinde bulunmaktadır. Kent tam olarak bugünün Çanakkale ili güneybatısındaki, Ezine ilçesinin batısında Geyikli bucağına bağlı, Dalyan köyü sınırları içerisinde yer almaktadır. 16. yüzyılın ilk yarısında Aleksandria Troas kenti Eski İstanbul olarak adlandırılmaktaydı (Cook 1973, 198). 1785'ten beri ise bugün antik kentin güneybatısında yer alan Dalyan köyünün adını taşımaktadır (Cook 1973, 199). Yer almış olduğu bu bölge, balıkçılık, taş işçiliği, hayvancılık, zeytincilik ve bağcılık gibi tarımsal faaliyetler için oldukça elverişli bir coğrafyaya sahiptir (Res. II.1).

A. Roma Döneminde Aleksandria Troas

M.Ö. 310 ve 306 yılları arasında Büyük İskender'in en kudretli generallerinden biri olan Antigonos Monophthalmos (= tek gözlü) Hellespontus'da Antigoneia adında yeni bir kent kurmuştur. Çevredeki yedi kentin insanlarını zor kullanarak bölgeye getirerek kenti kurmuştur (Schwertheim 2005c, 64). Kentin halkını; güneyinde yer alan Kolonae, Larissa, Hamaksitos kentlerinden ve iç kısımlarda yer almış olan Neandria, Kebren, Skepsis kentlerinden gelen halklar oluşturmaktaydı (Cook 1973, 198). Antigonos Monophthalmos Neandria'yı, Hamaksitos'u, Larissa'yı, Kolonae'yi, Kebren'i ve Skepsis'i rakiplerine karşı Poleis yapısında bir değişiklik yapmak için bu kentleri "Antigoneia" adı altında bir synoikismos kurma zorunluluğu getirmiştir (Tenger 1999, 143). Bunu Tenedos adasının doğu karşı yakasındaki bölge üzerine kurmuştur. Antigonos, M.Ö. 311 yılında (Schwertheim 2005c, 64) bütün bu kentlere kendi özgürlüklerini vermiştir (Tenger 1999, 144).

Res. II.1. Troas Bölgesinin Genel Haritası (Aleksandria Troas Kazı Arşivi)

Res. II.2. Neandria ile Aleksandria Troas arasındaki su hattı (Aleksandria Troas Kazı Arşivi)

Antigonos Monophthalmos'un Aleksandria Troas'ı synoikismos yoluyla kurma kararının gerekli bir sebebi günümüze ulaştırılmamıştır. Antigonos'un yeni kenti kurmasında tüm karşı koymalara rağmen geçerli nedenleri vardı: Troya/İlion'un limanı uğramıştı. Kralın acilen Ege'den ve Yunanistan'dan gelen bütün gemilerin Hellespontus'u ve Bosphorus'u geçerek Karadeniz'e varabilecekleri yeni, dirayetli ve savunmalı bir geçiş noktasına ihtiyacı vardı. Kendisi ve oğlu Demetrios Poliorketes (= kent fetheden) için böylesi bir liman kurmak diğer hükümdarların arasında fark yaratacak hayati bir olaydı (Schwertheim 2005, 64). Büyük İskender döneminden beri, kente kendi adını vermek, gücün ve düşmanlara karşı direnmenin bir göstergesi olmuştur. Bu kentlere tabii ki Antigoneia ve Lysimakheia kentleri de aitti. M.Ö. 301/300 yılında Antigoneia kentinin Lysimakhos tarafından adı değiştirilmiştir. Bu iki kent kurucusu, Antigonos Monophthalmos ve Lysimakhos, arasında bir ayrım olduğunda ve artık Lysimakhos Troas'ta güce sahip olduğunda, Antigoneia kentinin adını Büyük İskender'in şerefine, kentin adını Aleksandria olarak değiştirmiştir. Kurulu olan diğer Aleksandria kentlerinden ayrımı için ise kent adının sonuna bölgenin adı olan, Troas adını eklemiştir (Schwertheim 2005c, 64).Bundan sonra kent yeni adı ile tarihte varlığını sürdürmüştür. Eğer Romalı coğrafyacı Strabon bir karışıklık yaratmamış olsaydı; yani Aleksandria Troas'ı İlion kenti ile karıştırmamış olsaydı, bu kente duyulan büyük ilgi çok daha önceleri ortaya çıkmış olacaktı. Çünkü Strabon *Geographia* adlı eserinin 13. Kitabında şunları yazmıştır:

> "Ölümünden sonra [Büyük İskender] Lysimakhos, kent ile ilgilenmiştir. Bir tapınak inşa ettirmiş ve etrafını 40 Stat uzunluğundaki bir duvar ile çevrelemiş ve çevresinde bulunan eski yıkılan kentlerin halkı ile kentin nüfusunu oluşturmuştur. Önceleri Antigonos tarafından kurulmuş olan ve adını Antigoneia koymuş olduğu; ama şimdi adını değiştirmiş olduğu, Aleksandria ile de ilgileniyordu. [...] Ve işte böyle Aleksandria kurulmuş ve büyümüştür. Yenilerde bir Roma Kolonisine sahip olmuş ve önemli bir kent durumuna gelmiştir."

Uzun bir vakit boyunca Strabon'un *Geographia* adlı eserinin ilk bölümde yazdıklarının İlion'u değil de Aleksandria Troas'ı kastettiği anlaşılmamıştır (Schwertheim 2005c, 64). Strabon kentin adını değiştirmiş olan yine Lysimakhos bu kenti yaklaşık 40 Stat (8 kilometre), uzunluğunda bir sur ile çevrelemiştir. Böylelikle kent yaklaşık 390 hektarlık bir yüzey ölçüsüne sahip olmuştur. Bu sur büyük bir olasılıkla sonuna kadar büyük değişikliklere uğramadan kullanılmaya devam edilmiştir (Schulz 2002, 34).

Kuruluşundan beri Aleksandria Troas kenti İlion Birliğine bağlıydı. Bu Birlik Antigonos Monophthalmos tarafından organize edilmekteydi ve Roma dönemine dek varlığını sürdürmüştür. İlion Birliğinin diğer üyeleri ise: İlion, Lampsakos, Abydos, Dardanos, Assos, Parion, Skepsis ve Gargara'dır. M.Ö. 3. yüzyılın sonunda ise Kalchedon ve Myrleia da bu Birliğe katılmışlardır (Ricl 1997, 16, 20). M.Ö. 281 yılında Lysimakhos'un ölümü ile Aleksandria Troas kenti yaklaşık 60 yıl Seleukitlerin egemenliği altında kalmış ve I. Antiokhos, I. Seleukos, II. Antiokhos Hierax tarafından Sikke basım kenti olarak kullanılmıştır (Ricl 1997,16). M.Ö. 227/226 yıllarında Pergamon'dan I. Attalos'a karşı yenik düşen Antiochos Hierax ile Aleksandria Troas kenti uzun bir süre için özgür bir kent olmuştur (Ricl 1997, 17). Takip etmekte olan, Seleukoslar ve Attalos'lar arasındaki anlaşmazlıklar sırasında Aleksandria Troas kenti Pergamonluların tarafını tutmuş ve M.Ö. 218/217'de I. Attalos ile bir Seleukos generali olan Akhaios arasındaki kavgada yine Pergamon'un tarafında kalmıştır (Tenger 1999, 155). M.Ö. 188 yılındaki Apameia Barış Anlaşması sonucunda Aleksandria Troas Pergamon kralı II. Eumenes'in hakimiyeti altına girdikten sonra mevcut grek kentlerinin statüsü yeniden oluşturulmuştur (Hansen 1971, 95). Sözleşmeye göre artık Eumenes kendi bölgesindeki kentlerden vergi ve dümen alabiliyordu. Şüphesiz Eumenes'e karşı ve Romalılara karşı sadık kalmış olan kentlerin (Aleksandria Troas, Lampsakos, Troya, Kyme ve Smyrna) vergi ve dümen ödemelerine gerek yoktu (Ricl 1997, 17). III. Attalos'un ölümünden sonra, vasiyetnamesine göre sahip olduğu alanlar Roma'ya verilmiş; ama Troas bölgesi bir Asya vilayeti olmuştur. Aleksandria Troas kenti ise kendi statüsünü korumuştur. Bu ancak koloni kuruluşu ile değişmiştir (Ricl 1997, 20; Tenger 1999, 164). M.Ö. 73

yılında Mithridates, kuzey kıyıdaki limanları ve limanlara hakim olan kentleri (Aleksandria Troas, İlion ve Skepsis'i) hakimiyeti altına almaya çalışmıştır. Kentler bu sefer de Roma'nın yanını tutmuştur (Tenger 1999, 165).

Naturalis Historia adlı eserinde ise Yaşlı Plinius (5.124) Aleksandria Troas kentinin bir zamanlar Antigoneia adını taşıdığını ve kentin *nunc Alexandria, Colonia Romana* olduğunu iletmektedir (Ricl 1997, T 116). Ayrıca Hadrian döneminde yaşamış olan Gaius adlı bir avukata ait olan kitaplarda, Aleksandria Troas, Berytus ve Dyrrhachium kolonileri *Ius Italicum*'a göre kurulmuştur (Schwertheim 1999, 95). Ne yazık ki Nümismatik veriler kentin koloni kuruluşu hakkında tam bir bilgi sunmamaktadır. Ayrıca Ricl tarafından incelenmiş olunan Aleksandria Troas yazıtlarının verilerine göre de tam bir koloni kuruluş tarihi ortaya konulamamaktadır (Schwertheim 1999, 95).

Asya eyaleti için, Ephesos'ta oluşturulmuş olunan gümrük yasası bu konu hakkında biraz daha ayrıntılı bilgi sunabilmektedir. Bu yasada M.Ö. 12 yılında yapılmış olunan bir ek yer almaktadır. Bu ekte *Colonia Augusta Troas*'ın kendi sınırları ve limanları içerisinde tüm gümrük kullanım hakkına koloninin kendisi sahiptir. Bu yasada sadece şehir alanından değil de, limanlarından da bahsedilmesi ilginç bir durumdur. Kent sur sınırları içerisinde yer alan iki liman şüphesiz *Colonia* sınırları içerisinde de yer almaktaydı ki, özellikle belirtilme gereği yoktu. Koloni tüm kent sınırlarını kapsıyor ise bahsi edilen limanlara Antigonos döneminde şehir sınırlarına dahil olan Larissa, Kolonae ve Hamaksitos kentlerinin de limanları eklenecektir. Bu kentler de aslında yeni kurulmuş olan koloninin yer aldığı bölgede bulunduklarından belirtilmesi gerekmiyordu. Schwertheim'a göre (Schwertheim 1999, 97), Aleksandria Troas kenti sınırları içerisinde koloni kurulmadan çeşitli gümrük istasyonları yer almaktaydı. Bundan sonra tüm limanlar yeni kurulan koloninin kontrolü altındaydı. Gümrük yasasına konsül Quirinus ve Rufus tarafından bir ek getirilmiştir. Bu eke göre bölgede bulunan diğer limanların haklarının da *Colonia Augusta Troas*'a verildiği kesinleştirilmiştir. Yasaya göre Tenedos'un mülkiyeti de bu koloniye geçmiştir. Ayrıca Tenedos'un Augustus dönemine dek

kendi sikkelerini bastıkları bilinmektedir. Bundan dolayı Tenedos büyük bir olasılıkla bu dönemde Aleksandria Troas hükmü altına girdiği düşünülmektedir (Schwertheim 1999, 97). Büyük bir olasılıkla *Colonia Augusta Troas* M.Ö. 12 yılında veya kısa bir süre öncesine kurulmuş olmalıdır. Bu koloninin kuruluşu, kuruluş tarihinden ne kadar öncesine planlanmış olduğu veya Caesar döneminde kurulmuş olan bir koloni üzerine mi kurulduğu yoksa Augustus tarafından yeni bir kuruluş mu olduğu konusunda kesin bir veri elde bulunmamaktadır (Schwertheim 1999, 97). Ayrıca Parion ve Lampsakos, Augustus döneminde Roma Kolonileri haline getirilmiştir (Vittinghoff 1951, 130). Ama Caesar'da koloniler için önemli bir rol oynamış olmalıydı. Başka bir şekilde ona duyulan saygı anlatılamamaktadır (Schwertheim 1999, 97). Aleksandria Troas kenti Troas bölgesinde Augustus tarafından *Ius Italicum* ünvanı verilmiş tek kenttir. Ayrıca bu kente gümrük egemenliği verilmiştir (Tenger 1999, 169; Jones 1971, 85; Magie 1950, 415). Aleksandria Troas *Ius Italicum* olduğu dönemde oldukça güçlü ve zengin bir ticaret kenti konumuna ulaşmıştır. Augustus tarafından ise kente *Ius Italicum* hakkı verilerek, İtalya'daki koloniler ile aynı hakka sahip olmuştur (Schwertheim 1999, 97).

Caesar'a kentte verilen önem büyüktü. O'nu burada tanrısallaştırmışlardır. Kendi dönemine ait olmayan iki yazıt üzerinde birinde *θεός* olarak ve diğerinde *divus* olarak hitap edilmektedir. Fakat Caesar'ın neden bu kadar onurlandırılmış olduğu konusunda kesin bir bilgi mevcut değildir. Caesar'ın sadece İlion'u ve çevresini ziyaret etmiş olduğu bilinmektedir. Bu bağlantı ile Caesar'ın Aleksandria Troas'ı da ziyaret etmiş olma olasılığı ve kent için bir şeyler yapmış olduğu olasılığı mevcuttur; fakat hiçbir veri ile kesinleştirilememektedir (Schwertheim 1999, 97-98). İmparatorluk dönemine ait Aleksandria Troas'ın tarihi hakkındaki kaynakçalar önemli kişiliklerin gezilerinden günümüze ulaştırılabilmiştir. Böylelikle Havari Paulus'un (Res. II.3) misyon gezileri sırasında iki defa Aleksandria Troas'ı ziyaret etmiş olduğunu bilmekteyiz. Bu esnada kentin Limanını kullanmıştır. Aleksandria Troas'ın limanı kente doğu ve batı arasında önemli puanlar kazandırmıştır. Buradan Havari Paulus Yunanistan'a geçmiştir (Ricl 1997, 180). Diğer bir ziyaretçi ise

İmparator Hadrian'dır. M.S. 123/124 yılında Bithynia eyaletinde bulunmuş ve kışı büyük bir olasılıkla Nikomedeia'da geçirmiştir. Daha sonra Asya eyaletinden geçerek Aleksandria Troas kentine gelmiştir (Ricl 1997, 21; Kienast 1990, 128). Bu ziyareti, Aleksandria Troas'ta bir kıyı caddesinin inşasında bulunmuş olan bir Miltaşı ve M.S. 131/132 yıllarına ait olan Atina'da Hadrian Kütüphanesi'nin yakınında bulunmuş bir adak yazıtı belgelemektedir (Mühlenbrock 1994, 193). Bu ziyareti kanıtlayan başka bir yazıt ise 1992 yılı Aleksandria Troas yüzey araştırması sırasında bulunmuştur (Res. II.4) (Mühlenbrock 1994, 193).

Res. II.3. Kenti ziyaret etmiş Havari Paulus (Aleksandria Troas Kazı Arşivi)

Konstantin, Aleksandria Troas kentini kendi sahip olduğu toprakların başkenti haline getirmeyi düşünüyordu. Fakat sonra Konstantinopolis için karar kılmıştır (Wright 1969). İmparator Julia Nikomedeia'dan Mecholanum'a giderken Aleksandria Troas kentini ziyaret etmiştir (Weiβ 1984, 164). Konstantinopolis'in yükselişi ve bu dönemde gerçekleşen depremin vermiş olduğu hasarlar nedeninden Aleksandria Troas antik kenti devamlı anlamını yitirmekteydi ve sonunda terk edilmiştir. Kentin yıkımı yaklaşık 16. yüzyılda gerçekleştiği bilinmektedir. Cook kentten birçok antik mermer malzemenin çeşitli yerleşimlere taşınmış ve yapı inşalarında kullanılmış olunduğunu yazmaktadır. Kimi araştırmacı buna karşı çıkmak istemiş ve engellemeye çalışmış olsa da, malzemenin taşınmasını

engelleyememişlerdir. Özellikle Osmanlı Döneminde buradan İstanbul'a cami yapımlarında kullanılmak üzere oldukça büyük miktarda antik malzeme taşınmıştır (Cook 1973, 200). IV. Mehmet zamanında 1693'lerde İstanbul'da Valide Sultan Camisinin yapımında kullanılmak üzere Aleksandria Troas kentinden birçok miktarda taş malzeme nakledilmiştir (Cook 1973, 200). Cook 1810 yılında gerçekleşmiş olan depremde bu antik kentin büyük yıkımlara uğramış olduğunu ve bu depremden sonra Herodes Atticus tarafından inşa ettirilmiş olunan Herodes Atticus Hamamının mermer kalıntılarının iki yıl içerisinde buradan transfer edilmiş olduğunu yazmaktadır. Ayrıca sadece İstanbul'a değil, yakın çevredeki yerleşimlere ve Bozcaada'ya da buradaki harabelerden taş malzeme taşınmıştır (Cook 1973, 201). Kentin deniz kenarında yer alması malzemelerin taşınmasını daha da kolaylaştırmıştır.

Res. II.4. Hadrian Adak Yazıtı (Schwertheim 2006, res. 5)

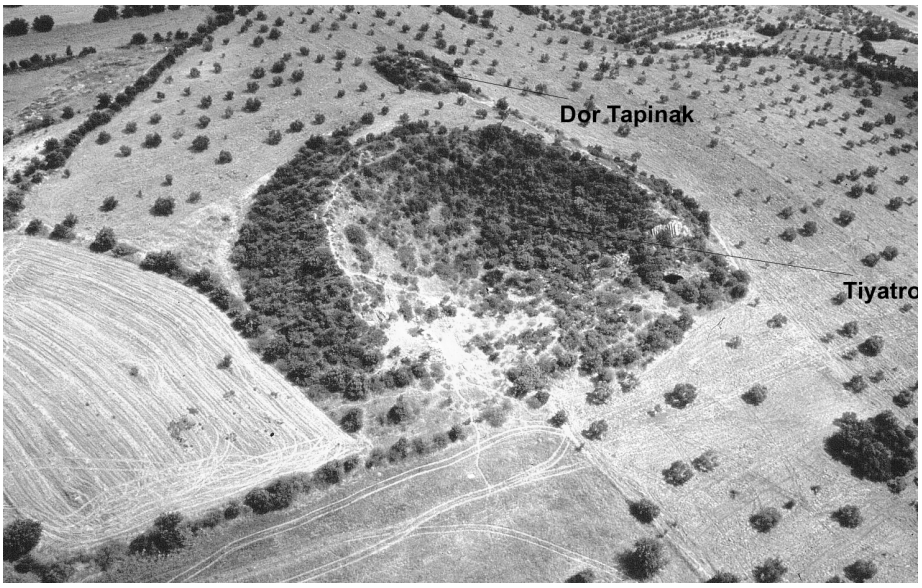

Res. II.5. Aleksandria Troas Herodes Atticus Hamamı
(Aleksandria Troas Kazı Arşivi)

Aleksandria Troas kenti çeşitli imar yenilikleri yaşamıştır. En önemli yapım yeniliklerini ise Roma döneminde geçirmiştir. Roma döneminde gerçekleşen yenilikler Augustus ve Hadrian dönemlerinde yoğunlaşmaktadır. Kent devamlı gelişmekte ve genişlemekteydi. Kent mimarisinin dağılımına ve niteliklerine göre, kentin iki merkezde gelişmiş olduğu gözlemlenmektedir. Bunlar Hellenistik dönemli ve Roma dönemli olmak üzere iki ayrı dönemde varlıklarını göstermiştir (Cook 1973, 202). Hadrian dönemine tarihlendirilmekte olan bir su sistemi (Res. II.5), Winter'e göre »Kentin yıkanma olasılıklarını yükseltmek için yapılmış olan yapıma aitti.«. Bu yapı için Herodes Atticus büyük bir olasılıkla beş yüz kentin haraçlarını, yani eyaletin tüm vergi gelirini harcamıştır (Winter 1996, 182). Strabon'un yazdıklarına göre Aleksandria Troas kentine Hamam yaptırmak için Herodes Atticus 3,000,000 drahmi yardımda bulunmuştur. Fakat hamamın yapımı için 7,000,000 drahmi harcanmıştır (Leaf 1923, 235). Bütün bu paralar halen inşa için yetmediğinden, "Herodes Baba" kendisi inşanın devamı için harcama yapmak zorunda kalmıştır (Winter 1996, 182).

B. Arkeolojik Kazı Çalışmaları ve Antik Yapı Kalıntıları

Yeniçağın erken dönemlerinde olduğu gibi bugün de hala yapılardan yeteri kadar kalıntı günümüze ulaşmış durumdadır. Örneğin: hamamlar, tiyatro (Res. II.6), su kemerleri, liman (Res. II.7) veya Curia (Res. II.8), tam olarak hangi işleve sahip olmuş olduğu bilinmeyen Maldelik yapısı (Res. II.9) gibi. Yeni araştırmalar sonucunda bu kentin, Strabon'un *Geographia*'sında anlatmış olduğu İlion/Troya'nın olmadığı ortaya konulmuş ve böylelikle Aleksandria Troas antik kentinde arkeolojik çalışmalara başlanmıştır. Münster Üniversitesi'ne bağlı olarak çalışan Asia Minor Araştırma Merkezi'nin çalışanları Türk Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından bu iş için görevlendirilmişlerdir. Önce kentte bir yüzey araştırması gerçekleştirilmiştir. Bu yüzey araştırması zengin neticeler vermiş ve tarihi ile arkeolojik açıdan önemli sonuçlar meydana çıkarmıştır. Türk Hükümeti tarafından bu kentte kazı çalışmalarının yapılması için izin alınmıştır (Schwertheim 2005c, 64). Kazı çalışmaları ilk olarak tapınakta başlamıştır (Res. II.10). Tam bir ölçüm çalışmasından sonra kent surunun 8 kilometrelik bir uzunluğa sahip olduğu ortaya konulmuş ve böylelikle Strabon'un *Geographia*'sında 40 Stat olarak belirttiği ile uyuşmuş olduğu kanıtlanmıştır. Sur duvar hattının tümüyle takip edilebildiği için kentin büyüklüğü tanınabilmektedir: Kent suru Küçük Asya'da ölçülebilmiş olan en uzun surudur. Yaklaşık 400 hektarlık alanı içine almaktadır. Suru inşa etmiş olan kişilerin başından itibaren büyük stilde bir kent planı burada tasavvur etmiş oldukları arkeolojik çalışmaları gerçekleştirenler tarafından hemen anlaşılmıştır. Kentin, yedi ayrı kentten toplanarak oluşturulan halkın, Troas Bölgesinde büyük bir devlet arazisine ihtiyacı vardı (Schwertheim 2005c, 66). Kentin suru günümüze oldukça iyi bir şekilde koruna gelmiştir. Şimdiye kadar ki araştırmalara göre surda sadece dört tane kapı tespit edilmiştir. Kent surunun kapılarından biri Apollon Smintheion kutsal alanına giden yol üzerinde, diğeri ise Troya kentine takip eden yol üzerinde yer almaktadır. Kapıların üçüncüsü güney yanında ve dördüncüsü antik liman'a doğru, yani batı yanında yer almaktadır. Tespitlere göre her bir kapı önünde bir nekropol bulunmaktaydı.

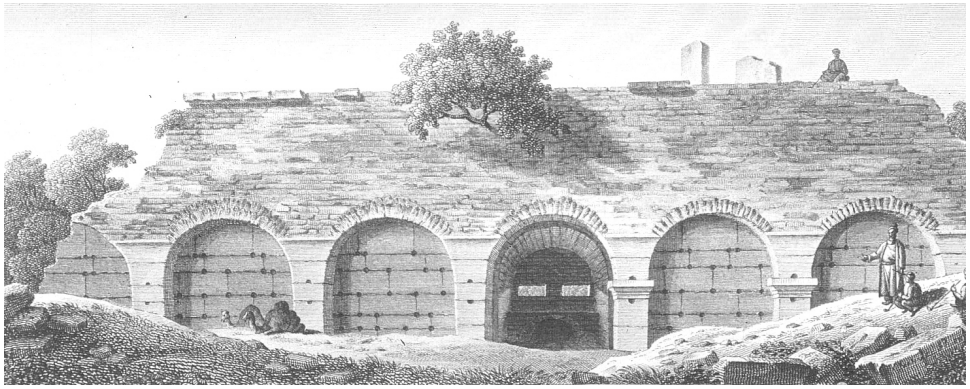
Res. II.6. Aleksandria Troas Tiyatrosu (Aleksandria Troas Kazı Arşivi)

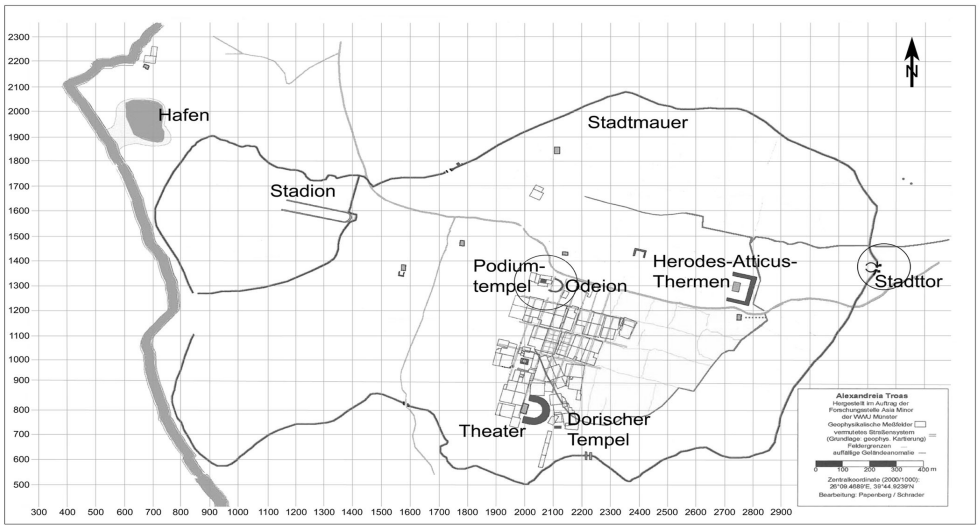
Res. II.7. Aleksandria Troas'ın Limanı, bugünün Tuz Gölü
(Aleksandria Troas Kazı Arşivi)

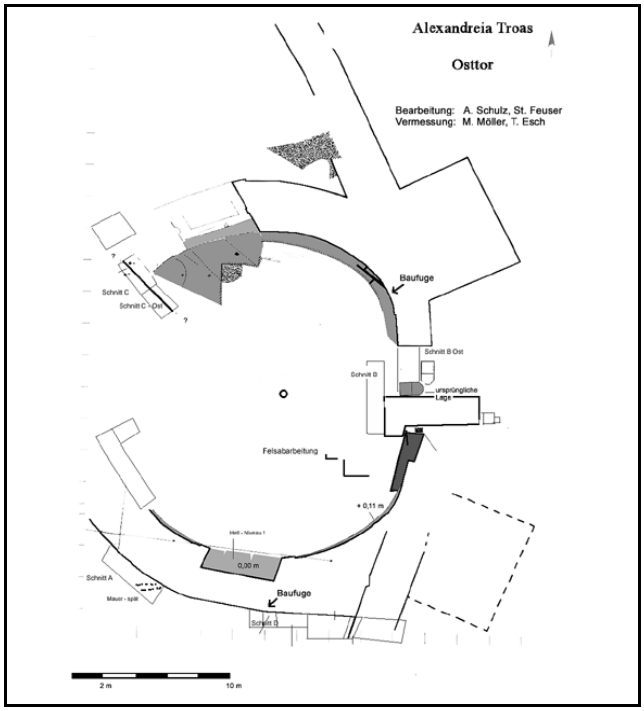
Res. II.8. Aleksandria Troas Curia Yapısı (Resmin en sol kenarında yarım daire formlu yapı kalıntısı)(Aleksandria Troas Kazı Arşivi)

Res. II.9. Aleksandria Troas'ta Maldelik yapısı (Chandler 1776)

Res. II.10. Aleksandria Troas Kent Planı (Aleksandria Troas Kazı Arşivi)

Res. II.11. Aleksandria Troas'ın Yuvarlak Doğu Kapı Planı
(Aleksandria Troas Kazı Arşivi)

Res. II.12. Aleksandria Troas'ın Yuvarlak Doğu Kapısı
(Aleksandria Troas Kazı Arşivi)

Kent surunun doğusunda inşa edilmiş olan kent kapısı yuvarlak planı ile ayrı bir özelliğe sahiptir (Res. II.11, Res. II.12). Bu kapının sağ ve sol yanında iki tane nöbetçi kulesi bulunmaktaydı ve bunlar düşmanlara karşı savunmayı sağlıyordu. Aleksandria Troas'ın Doğu Kapı avlusundan Skamandra deresinin vadisinde, dere kenarını takip eden yol ile güneyde Assos'tan gelen – Apollon Smintheion Kutsal Alanının yanından geçerek – yol Aleksandria Troas kentinin içine girmektedir. Hellenistik dönemli ve büyük olasılıkla Lysimakhos zamanında inşa edilmiş, bu kapı kentin en önemli kapısı konumundaydı. Şüphesiz ki, kendi bildirilerine göre bu kenti en az iki kez ziyaret etmiş olan Havari Paulus da – kenti sadece Troas diye adlandıran – bu kent kapısından geçmiştir. Münster Küçük Asya Araştırma Merkezi'nin burada gerçekleştirmiş olduğu ilk kazı çalışmaları, halk havarisinin M.S. 1. yüzyılda üzerinde yürümüş olduğu caddenin döşeme taşlarının kalıntılarını ortaya koymuştur. Rüyasında Teselya'dan bir adam ona, acilen Avrupa'ya gelip orada da Hıristiyanlığı ilan etmesini söylemiş. Bu husus tabii ki Aleksandria Troas'ta da, daha kalıntıları görülen, bir Kilise ile uygulanmak istenmişti; fakat bu kilise daha tam olarak lokalize edilememiştir (Schwertheim 2005c, 66).

Lysimakhos'un da inşa ettirdiği tapınak, kentin en yüksek yerinde, temel ve sütun tambur kalıntıları halinde tespit edilebilmiştir. Temizleme işlemleri ve bazı sondajlarla Strabon'un *Geographia*'sında yazdıklarını onaylamıştır. Tapınak alanının seçilmiş olduğu alandan kuzeyde İlion'a kadar, güneyde halkının yeni kente yerleşmiş olan bütün yerleşimleri gözlemlemek mümkündür. Doğuda bulunan Neandria bile, antik dönemde olduğu gibi, bugünde halen buradan çok iyi izlenebilmekte (Res. II.13) (Schwertheim 2005c, 67). 1997 yılında Roma dönemine ait olan podyum tapınağın temelleri ortaya çıkarılmaya başlandı (Res. II.14). Tapınak yapım tekniğinden dolayı, Opus caementicium ile inşa edilmiş, şüphesiz koloni kuruluş dönemine aittir. Yapı parça kalıntıları ve mimari bezeme parçaları M.S. 1. yüzyıla ait olduğunu göstermektedir. Ama temel daha bazı sürprizleri hazırda bekletiyordu. Temelin gücünü tespit etmek için bir köşesinde ölçüm çalışmaları esnasında, köşelerin Hellenistik dönemine ait, kesme taşlar üzerinde kurulmuş olduğu tespit edilmiştir.

Res. II.13. Aleksandria Troas Dor tapınağı kalıntıları (Aleksandria Troas Kazı Arşivi)

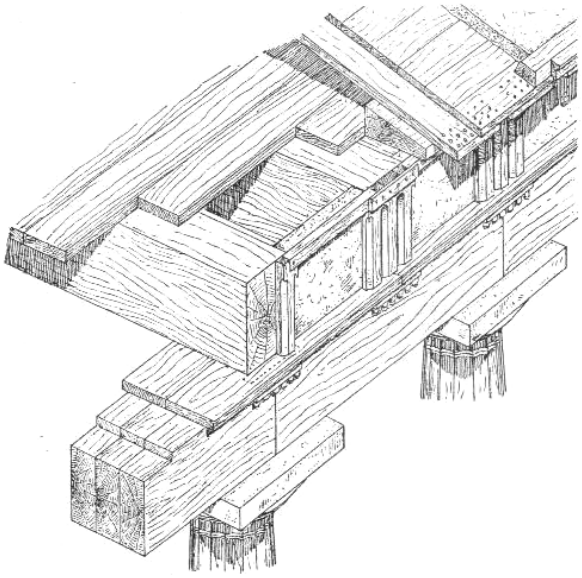

Res. II.14. Aleksandria Troas Podyum Tapınağı (Aleksandria Troas Kazı Arşivi)

III. ROMA DÖNEMİ PORTİKO YAPILARI: KÖKENİ VE GELİŞİM

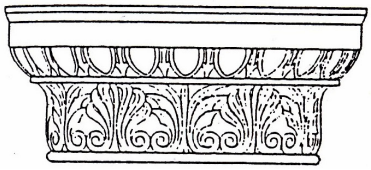
Roma kentlerinin ticari ve idari orta noktasını büyük bir merkez alan oluşturmaktaydı. Bu merkezler Roma döneminde forum diye adlandırılırdı. Bu forumlar, Yunan kentlerinin agorası ile eşdeğerdir. Bunları yeniden inşa etme zorunluluğu yoktur. Sonradan kentin daha çok uygun olan yerlerine inşa edilmişlerdir. Forum, Roma kentlerinde genelde dört bir yanı portikolarla çevrelenmiştir. Buradaki yapılar genelde mermer gibi değerli malzemelerle inşa edilmişlerdir (Höcker 2004, 89). Portiko Roma döneminde, bir yapıya bitişik olarak inşa edilirdi. Bu yanı kapalı olup, diğer yanı bir sütun sırası ile açık kalırdı. Bu mimari Roma döneminde genel olarak villalarda veya forum alanlarında kullanılmıştır. Portikolar Yunan döneminin stoasını temsil etmektedir. Portiko yapıları forum alanına gelmiş olan ziyaretçilere yağmurdan, rüzgardan ve güneşten korunmayı sağlamıştır. Roma döneminin portikolarının en önemli özelliklerinden biri de iki katlı yapılmış olmalarıdır.

Aleksandria Troas kentinin, Aşağı Agora diye adlandırılan alanında da bulunmuş olan Dor düzeni mimari elemanları bir portikoya aitti. Bu portiko mimarisi forum alanı ile aynı döneme ait olmuş olması gerekmektedir. Forum alanının doğu yanının da Dor düzenli bir portiko ile çevrelenmiş olduğu, yapılmış olan kazı çalışmaları ile kanıtlanmaktadır. Ayrıca güney ve kuzey yanlarının da birer portiko yapısı ile çevrelenmiş olduğu düşünülmektedir; fakat bu tezi kanıtlayacak çalışmalar henüz hayata geçirilebilmiş değildir. Kesin olan, forumun batı yanında, kripto portikonun direkt batı duvarı ile bitişik olan bir Dor düzeninde portikonun ayakta durmuş olduğudur. Aleksandria Troas kentinin kripto portikosunun batı yanındaki portikoyu daha iyi anlayabilmek için öncelikle aşağıda Dor düzeni açıklanmıştır. Bütün mimari düzenlerin öncüsü Dor düzeni olmuştur. Bu düzenin ortaya çıkışı arkaik devire kadar uzanmaktadır. Kral Dorus'un yaptırmış olduğu bir tapınağın Dor düzeninde olmasıyla başlamıştır ve kullanımı yaygınlaşmıştır (Wesenberg 1994, 1).

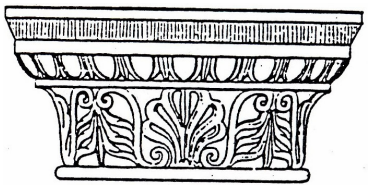

Res. III.1. Ahşap çatı canlandırması (von Gerkan 1948/49, res. 7)

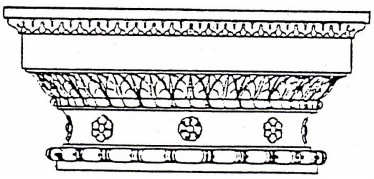
Yunan mimari formları ile ilgili araştırmalar başladığından beri, neredeyse şüphesiz, ilk yapıların ahşaptan inşa edilmiş oldukları düşüncesi kabul görmüştür. Pausanias tarafından da iletildiğine göre Olympia'daki Heraion ahşap sütunlara sahipti (Pausanias, *Periegesis Hellades*). Bu sütunların, yapının stylobatında izleri tanınmakta ki, ahşap sütunların üzerinde büyük bir olasılıkla ahşap bir çatı sistemi (Res. III.1) yer almıştır (von Gerkan 1948/49, 1). Dor düzeni kendine has bir buluş olmuş olamaz, sadece uzun bir sürede meydana gelmiş olan şekil ve estetiklerin zaman ile gelişip değişmesiyle ortaya çıkmış olan bir mimari düzendir (Bühlmann 1922, 165). Dor düzeni yaklaşık M.Ö. 700'lerde gelişimini oldukça tamamlamıştır. Kuruluşu en net olarak Dor düzeni görülmektedir. Dor düzeni antik mimari düzenleri arasında en sert ve en sorunlusudur. Geri kalan mimari düzenler gibi tapınak inşaları için ortaya çıkarılıp, geliştirilmiştir (Knell 1980, 2-3). Dor düzenine bir erkeğin güzelliği ve gücü verilmeye çalışılmıştır. İon düzeninde ise bir kadının güzelliği ve narinliği işlenmiştir (Rode 1987, 156). Gelişimini tamamlamış olan Dor düzeni Abidevi bir Stil olarak anlam kazanmıştır. Mısır ve Ön Asya etkileri yerli sanatkarlar tarafından tanınabilecek değildi; çünkü bunları sadece buralara gelebilen ticaretçiler veya gezginler tanıyabilmiştir. Onun için bu etkiler süsleme açısından değil sadece abidevilik açısından etkileyebilmiştir (Krischen 1930, 227).

Res. III.2. Maeander'daki Magnesia'dan sütun başlığı, M.Ö. 2. yüzyıl
(Vasdaris 1987; bölüm III.4e, res. 156)

Res. III.3. Milet; Capito Hamamlarına ait sütun başlığı, M.S. 1. yüzyıl ikinci yarısı
(Vasdaris 1987; bölüm III.4e, res. 157)

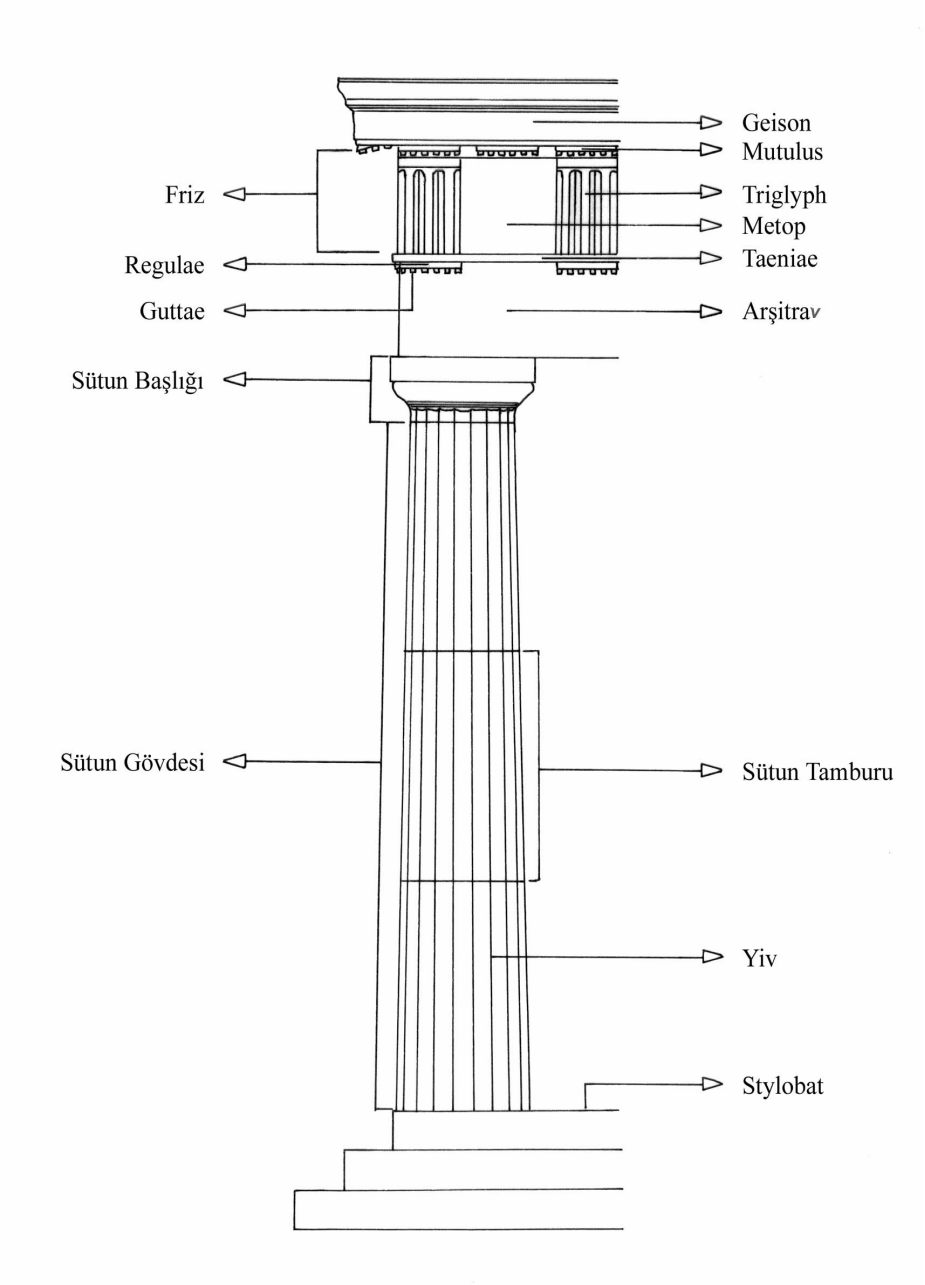

Res. III.4. Roma; Diokletian Hamamlarına ait Sütun Başlığı, M.S. 3. yüzyıl
(Vasdaris 1987; bölüm III.4e, res. 158)

Dor düzeninde ne güzellik ne de asalet eksiktir. Triglyphler ve metopların kendisi bile ağır ve zorlayıcı bir kısım. Çünkü dikkat edilmesi gereken triglyphlerin sütunların orta aksına denk gelmesi ve metopların triglyphlerin arasına gelmesidir. Metopların yüksekliği ve genişliği triglyphlerin yüksekliği ile aynı uzunluğa sahip olup, bir kareyi oluşturmalılar. Köşe sütunları üzerlerindeki triglyphler ortasında değil, en dışta yer almalıdır. Bu nedenden son metop alanı bir kare oluşturamamakta ve bir triglyphin yarı genişliğine sahiptir. İster metoplar uzatılsın, ister köşe sütun aralığı daraltılsın, bir hata her zaman varlığını göstermektedir. Bu nedenden dolayı antik çağın mimarları tapınak yapımında Dor düzenini kullanmaktan kaçınmışlardır (Rode 1987, 166).

Sütunlu yapılarda başlangıcından beri, yuvarlak yapılı sütun ile üzerindeki köşeli arşitravın arasına gelecek olan parçanın bir bütünlük sağlaması hep bir problem olmuştur. Bu iki yapı parçalarının arasına gelebilecek olan yapı parçası hem statik açıdan hem de sanatsal açıdan sorun yaratmıştır. Bu sorun ilk defa Miken mimarları tarafından çözümlenmiştir. Öncelikle yuvarlak bir şişkinlik üzerine dört köşeli bir levha yerleştirerek çözmeye başlamışlardır. Böylelikle hem teknik açıdan hem de estetik açıdan memnun kalınabilecek bir mimari şekil ortaya konulmuştur (Wilberg 1919, 167). Yuvarlak ahşap sütun, üzerindeki dörtgen olan arşitrav blokları ile birleşmesinden aradaki sütun başlığının kare plakası, yani abakus ortaya çıkmıştır (Bühlmann 1922, 166).

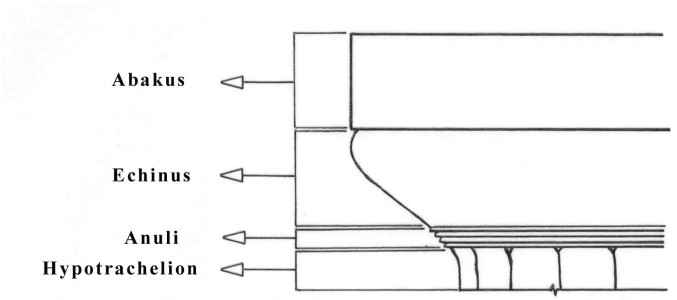
Dor düzeni Yunan mimari düzenlerinde en ciddi ve en soyut olanıdır. Temel (Stereobat) üzerinde yapı yükselmektedir. Stereobatın en üst yüzeyi (Enthynteria) arazi ile aynı yükseltiye sahip ve bunun üzerinde krepis veya Krepidoma diye adlandırılan basamaklı kısım yer almaktadır. Krepis genelde üç basamaklıydı. Bu üç basamak üzerindeki en üst yüzey ise stylobat diye adlandırılır ve yapı tabanını oluşturmaktadır (Res. III.5). Dor düzeninde harç kullanılmamaktadır. Blokları sağlamlaştırmak için kenet delikleri ve zıvanalar kullanılmaktaydı. Bu kenet delikleri üst üste denk gelen blokları birbiriyle sağlamlaştırırken; yan yana duran blokları ise zıvanalar sağlamlaştırmaktaydı (Krischen 1930, 224). Kenet deliklerine sahip olan Dor düzenli yapılar daha geç, Yunan dönemine aittir. Geç dönemde Dor düzeni daha çok çarşı avlularında, Belediye yapılarında ve kısa bir süreliğine dini olmayan yapıların inşasında kullanılmıştır. Tapınak yapımlarında Dor düzeni geç dönemlerde daha nadir kullanılmıştır (Krischen 1930, 228). Roma İmparatorluk döneminde ise genelde çift katlı portiko gibi yapılarda veya çok katlı yapıların en alt katında kullanılmıştır. Stylobat üzerinde sütunlar yükselmektedir. Dor düzeni sütunları, İon düzeni sütunları gibi genelde kaidelere sahip değildir. Dor düzeninde yivli sütun bir Stylobat'tan yukarıya doğru yükselmekte ve yastık şekilli bir sütun başlığı ile – ekhinus –, üzerinde basit dörtgen bir abakus taşıyıcı ile sonlanmaktadır (Chitham 1994, 22).

Res. III.5. Dor Düzeni (Chitam 1994, res. 1; Düzenleme Dilek Çobanoğlu)

Sütunlar nadiren bir bütün, yani monolit bir parça olarak; ama genelde tamburlar halinde yükselmekteydi. Dor düzeni sütunları yukarıya doğru yükseldikçe incelmektedirler. Bu düzenin ortaya çıktığı ilk dönemlerde bu incelme daha kuvvetli ve düz hatlı gerçekleşmekteydi. Daha sonraki dönemlerde ise bu incelme daha yumuşak ve yuvarlak hatlı olmuştur. Karnak'ta bulunmuş olunan bu tür bir sütunun ortasında gözle görülmeyen hafif bir şişkinlik oluşmuş ve buna entasis denilmektedir.

Bu Karnak'ta bulunmuş sütun, Dor düzenine ait olduğunu söylemek yanlış olur; fakat Dor düzeninin öncüsü olan, Miken ahşap sütunlarının ilk örneklerini oluşturmaktadır. Sütunların başlangıç dönemlerinde (yaklaşık M.Ö. 16.–15. yüzyıllarda) aşağıya doğru daralmaları sadece yüklenmeden dolayı değil, estetik açıdan da daha uygundu. Böylelikle başlangıç dönemlerinde, sütun üzerinde yer almış olan bitkisel betimlemeler ve süslemeler daha çok öne çıkmış ve anlam kazanmıştır. Ayrıca dar olan sütunun yanı yukarıda olmuş olsaydı daha az yüklenebilirdi. Ama daha geniş kısmının yukarıda olmuş olması ve üzerinde abakusun yer almasıyla daha fazla yüklenmeye müsaittir (Bühlmann 1922, 166).

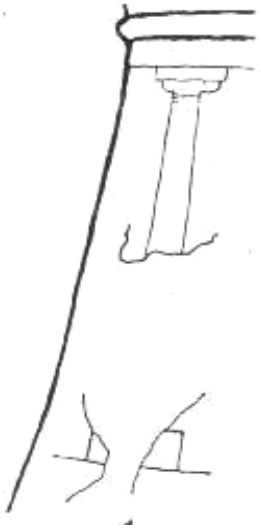

Res. III.6. Dor Düzeni Sütun Başlığı (Chitham 1994, res. 1)

Dor sütunları genelde yirmi tane, bıçak sırtına benzer, yivlere sahiptir. Teknik nedenlerden dolayı sütunun en üst yanı sütun süslemesinden ayrılmaktadır. Boğaz (hypotrachelion) sütun başlığı bloğundan (Res. III.6) işlenmekteydi. Bu hypotrachelion kısım bir kemer ile sınırlanmaktadır. Bu kemer genelde üç tane çemberden oluşmaktadır. Bu çemberlere anuli denilmektedir. İlk dönemlerde bu kemerlerin yerinde bir yaprak halkası yer almaktaydı. Bunlar sonradan ise sadece düz, içe oyuk hatlar haline gelmişlerdir. Sütun başlığının kendisi ise, ekhinusun, yuvarlak bir yastık, sütunun en üstüne denk gelen ve bunun üzerine abakus diye adlandırılan, kare bir plakadan oluşmaktadır (Krischen 1930, 224). Ahşap sütunun artık taştan yapılmaya başlanmasıyla sütun başlığı ile sütun tamburları ayrı yapılmıştır. Böylelikle Dor sütunu daha zengin işlenmiş profillere sahip olmuştur (Bühlmann 1922, 167). Abakus üzerinde ise arşitrav bloğu yükselmektedir (Krischen 1930, 224).

Daha erken sütun başlıkları ters çevrilmiş geniş mantar başlığı veya şemsiye şekline sahipken, daha sonrakiler kesik bir koni şekline sahiptir. Arşitrav bloğu düz kenarlı olup üst tarafında bir korniş (taenie) ile sonlandırılmıştır. Taenie altındaki kısa kornişlerde, regulae diye adlandırılan, aşağıya doğru altı tane damla yer almaktadır. Damlalar guttae diye adlandırılmaktadır. Bu regulae, üst yandaki triglyphlerin alt hizasına denk gelmektedir. Arşitrav bloklarının üst kornişleri ahşap yapıların uzunlamasına hatılları hatırlatmaktadır. Regulae ise ahşap çapraz bağlantılarının fazlalıklarını hatırlatmakta ve bu triglyphlerin ritimleriyle uyum sağlayarak hemen altına yerleştirilmektedir. Arşitrav bloklarının arkası genelde düz bırakılmıştır veya bir kornişe sahiplerdir. Arşitrav bloklarının üzerinde yer alan friz sırası oldukça gereksizdir. Bu sıranın açıklaması ise büyük olasılıkla Minos-Miken düzeninden Dor düzenine geçmiş bir gelenek olmalı. Zamanla burası triglyph ve metoplarla bezenmiştir. Bazı örneklerde metopların üzerinde heykeltıraşlık işler de yer almıştır (Athena, Parthenon Tapınağı) (Krischen 1930, 224). Triglyphon üzerinde korniş blokları yerleştirilmiştir. Bu korniş blokları, triglyphonun oldukça önüne doğru çıkıntı yapmaktadır. Korniş blokları çatı ile tavan kenarını oluşturmaktadır. Her triglyph ve metop üst hizasında, altı damladan (guttae) oluşan üç sıra halinde asılı plakalar, yani mutuli yer almaktadır. Geison üzerinde bir çatı oluğu (sima) önceleri, yağmur sularının değerli ön cephesinden akmaması için sadece ön cephede yer almaktaydı. Aslan başı şeklindeki çörtlenler de önceleri sadece dört köşeye yerleştirilmişti. Uzun yanlarda geison üzerinde alınlık kiremitleri bulunmakta, açık sonu çatı şekilli örtü kiremitlerini (kalypteres) kapatan; bunlar köşelerindeki yağmur kiremitlerini (solenes) örtmektedirler. Hafiften eğik çatı yüzeyi aşıklar üzerinde yer almakta ve tahta ile kaplı olup, balçık ile sıvalıdır. Bunun üzerinde ise kiremitli çatı (keramos, orophos) yer almaktadır. Oldukça süslenmiş geison üzerindeki örtü kiremitleri (Kalypteres anthemotoi) simaya doğru uzanmaktadır (Krischen 1930, 225). İlk sütunlar tapınakların ön taraflarında giriş olarak ahşaptan, dayanak şeklinde yapılmışlardır. Bunlar dört köşeli veya yuvarlak olabiliyordu. Bu dayanaklar genelde aşağıya doğru bir incelme ve sivrileşme göstermektedir. Dayanakların bu sivri yanları yere gömülmekteydi. Miken ve ilk Dor sütunlarında kaide eksikliğinin sebebi, büyük olasılıkla öncüleri olan, ahşap dayanaklarının uçlarının yere gömülerek sağlamlık sağlanmış olmasındandır (Bühlmann 1922, 165).

Vitruvius'un *de Architectura* eserinde ilettiklerine göre; bazı yapı sanatçısına (mimar) göre, Dor düzenli tapınağın inşa edilmemesi gerekiyordu. Çünkü Dor düzeninde düzeltilemeyen bir hata yer almaktadır. Vitruvius, bu düşünceye mimar Tarchesius, Pytheus ve Hermogenes'in sahip olduklarını iletmiştir. Örneğin Hermogenes Dor düzenli bir tapınak inşa etmek için gerekli olan bütün malzemeyi getirtirmiş; fakat sonra Dor düzeninden vazgeçip İon düzeninde, Bacchus için bir tapınak inşa ettirmiştir (Rode 1987, 165).

Res. III.7. Nessos Ressamının 'Gamma' kraterinde Dor sütun betimlemesi (Eckhart 1953, Res. 18.1)

Atina Nationalmuseum'da bugün korunan, "*Gamma*" olarak adlandırılan ve Vari'de bulunmuş olan (Wesenberg 1971, 51), bir erken Attik Krater'inin ayak kısmında, ya bir yapı içerisinde duran veya bir yapıdan dışarıya çıkmakta olan kadınlar betimlenmiştir. Bu yapıdan tanınabilen sadece iki tane Dor düzeni sütun ve üzerinde çatı yapısına ait olan bir bölüm mevcuttur. Karusu'ya göre bu vazo bir Attik vazo ressamı olan Nessos Ressamına aittir. Nessos Ressamı eserlerini M.Ö. 7. yüzyılın sonlarında üretmiştir. Bu krater Nessos Ressamına ait olmasa da, Nessos Ressamının yakın çevresinde üretilmiş bir parçadır. Bu krater böylelikle şimdiye dek bir Dor düzeni sütunlu yapının en eski betimlemesini göstermektedir (Res. III.7) (Eckhart 1953, 60).

Dor düzeni en parlak dönemini, en başarılı eseri olan Olympia'daki Zeus Tapınağı ile ortaya koymuştur. İlerleyen dönemlerde oranlarda biraz değişiklik yaşanmıştır (Wilberg 1919, 174). Dor düzeninin yaklaşık M.Ö. 5. yüzyılın ikinci yarısında ulaşmış olduğu en parlak döneminden kısa bir süre sonra M.Ö. 4. yüzyılda yavaş bir düşüşü gözlemlenir ve artık sanatsal düzenin bir fakirleşmesi ve kemikleşmesi söz konusudur. Olympia Zeus tapınağında onurlu, heybetli şekli, sıkıştırılmış ve cansızlaşmakta, ekhinus git gide daha düz hatlı ve dikleşmekte. Sonuçta basit, çapraz bir hat oluşturmaktadır. Abakus ile ekhinus yükselti oran ilişkileri M.Ö. 6. yüzyılda çeşitlilik gösterirken, M.Ö. 5. yüzyılda yükselti oranları aynı olmuş ve bundan sonra bazen abakus ekhinustan daha da yüksek olmaktaydı. İlerleyen zamanla aradaki yükselti farklılıklarında çok daha fazla farklılık görülmekte. M.Ö. 4. yüzyılda artık İon düzeninin Dor düzeninde etkileri görülmektedir. Zamanla artık Dor düzeni oldukça kaybolmakta ve yerini İon ile Korinth düzenlerine bırakmaktadır (Wilberg 1919, 181).

IV. ALEKSANDRİA TROAS ROMA DÖNEMİ PORTİKOSU

Aleksandria Troas antik kenti 2002 ile 2006 yılları kazı sezonları arasında Dor düzeni portikoya ait mermer mimari elemanları tespit edilmiştir. Bu Dor düzeni mimari elemanlarının kentin Agora alanında ayakta durmuş olduğu tahmin edilmektedir. Fakat şimdiye kadar bu yapıya ait olan bir temel kentin Aşağı Agora kazı çalışmalarında kesinleştirilmemiştir. Sürdürülen kazı çalışmaları ile mimarinin kent Agorasının neresinde yer almış olduğu ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Yapı temeli tespit edilememiş olunduğundan, hangi amaca hizmet eden bir yapı olduğu ve tam olarak hangi döneme ait olabileceği hakkında bilgiler sadece tahmini olarak varılabilmektedir. Bu tahminlere göre Aşağı Agora alanında yer almış olması gereken mimarinin bir portiko olduğu söylenebilir.

Deniz Başar Öztürk (2006) tarafından hazırlanan yüksek lisans tezinin bir kısmında incelemiş olduğu Aleksandria Troas'ın odeionu ile odeion yapısının batı önünde yer alan tapınak alanı, kuzeyindeki antik cadde ile Roma kolonisinin merkezi bir bütünlüğünü oluşturmakta. Buradaki yapıların geneli sadece Opus caementicium çekirdeği ile günümüze ulaşabilmiş haldedir (Res. II.8). Tapınak alanının, yani forum'un, batısı bir kripto portiko ile sınırlandırılmış ve böylelikle forum alanı yapay olarak genişletilmiştir. Forum alanının kuzey yanı ise büyük bir ihtimalle dükkan olarak kullanılmış olabilecek tonoz yapı sırası ile genişletilmiş. Kripto portikonun güney kesiminde, yapının tonozu halen kısmen ayakta durmakta; fakat kuzey yanına, antik ana caddeye doğru bu yapının tonoz kısmının en üstü, yapının içine doğru, büyük bölümler halinde çökmüştür. Kripto portikonun yapım malzemesi Opus caementiciumdur. Bu yapının her hangi başka bir malzeme ile kaplanmış olup olmadığı hakkında kesin bir bilgi vermek doğru olmaz. Çünkü bunu kanıtlayabilecek bir veri elde değildir. Kripto portikonun batı duvarının üst bölümü topraktan yukarıya doğru yükselmektedir. Buranın batı alanında Aşağı Agora çalışmaları gerçekleştirilmiştir (Res. IV.1).

Res. IV.1. Aleksandria Troas'ın Agora Alanı (Resmin alt kısmında Kripto portikonun kalıntıları gözlemlenmektedir)(Aleksandria Troas Kazı Arşivi)

Aleksandria Troas 2002 kazı sezonundan beri Aşağı Agora alanında çeşitli kazı çalışmaları gerçekleşmiştir ve bunlar kısmen devam etmektedir. 2002 yılında Aşağı Agora alanındaki çalışmalar öncelikle Cadde kazıları (TVF 9 Sondaj 1 ve 3 Açmaları) ile başlamıştır (Res. IV.2). Burada çalışılmış olunan açmalar ile caddenin gidiş hattı takip edilmiştir. Bu açmalarda 2003 kazı sezonundan sonra çalışmalar durdurulmuştur. TVF 9 Sondaj 1 ve 3 açmalarında sadece 2006 kazı sezonun başında, meydana gelmiş olan yangından sonra temizleme çalışmaları gerçekleştirilmiştir. TVF 9 Sondaj 1 ve 3 açmalarının çevresinde ve içinde de bazı Dor düzenli yapı parçaları gün ışığına çıkarılmıştır. Bu parçalar adlandırılarak, çizimleri yapılmış, fotoğraflanmış ve Tapınak alanının batısındaki boş araziye taşınmıştır.

Res. IV.2. TVF 9 S 1 ve 3 açmalarının genel bir görüntüsü
(Aleksandria Troas Kazı Arşivi)

Aleksandria Troas antik kenti 2003 kazı sezonunda kripto portikonun kuzeyinde yer alan Opus caementicium kütlelerinin arasında yine bir Cadde Sondajı gerçekleştirilmiştir. TVF 9 Sondaj 2 isimli açma ile caddenin gidiş hattı ve burada yer alan Opus caementicium kütlelerin taşıdıkları anlamı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu Opus caementicium kütlelerinin, açma çalışmalarının sonucunda yazıt veya heykel kaidesi olarak kullanılmış olabileceği tahminine varılmıştır. Opus caementicium kütlelerinin in situ olan mermer kaplamaları tespit edilmiştir (Res. IV.3). Bu alandaki çalışmalar esnasında da Dor düzeni yapı elemanlarından kısmen gün ışığına çıkarılmıştır. 2003 ve 2004 kazı sezonlarında Agora alanının kuzeybatısında tonozlarda kazı çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Buradaki çalışmalardan Tonoz 5 kazılarında açma içerisinde Tonoz doğu duvarının iç yanında, hemen duvara bitişik bir devşirme duvarı tespit edilmiştir. Bu tespit edilen devşirme duvarının malzemesi Dor düzeni mimari elemanlarına ait üç tane friz blok parçasıdır (bkz. 53, 54 ve 55 no.'lu Dor düzenli friz blokları). Aralarında harç kullanılmamış olunduğundan, bu devşirme duvarının belgelenmesi tamamlandıktan sonra bunlar açma dışına taşınmıştır. Bugün bu parçalar kurulmuş olan Dor düzeni yatay rekonstrüksyonunda yer almaktadır (Res. IV.4).

Res. IV.3. TVF 9 S. 2 açmasından genel bir görüntü (Aleksandria Troas Kazı Arşivi)

Res. IV.4. Tonoz 5'te 2004'te bulunmuş Friz Bloklarının in situ halleri (Aleksandria Troas Kazı Arşivi)

2004 yılı kazı sezonundan beri Aşağı Agora'da, kripto portikonun batı yan alanında UA adı altında açmalar açılmıştır. Bu açmalar hakkında daha ayrıntılı bilgi aşağıda gelecek olan bölümlerde verilecektir. Bu arazide birden fazla Dor düzeni yapısına ait elemanların bulunmuş olması, burada yapının temelinin bulunabileceği ümidini ortaya çıkarmıştır. Fakat ne yazık ki şimdiye dek bunu kesin kanıtlayan bir bilgiye ulaşılmamıştır. UA 1 açmasında geç dönemlerde inşa edilmiş olan bir dolgu tabanı ortaya çıkarılmıştır. Bu taban 2004 yılı kazı sezonunda kripto portikonun hemen batı duvarına bitişik olarak gün ışığına ulaştırılmıştır. Bu dolgu tabanın nasıl bir hizmet için varlığını göstermiş olduğu henüz kesinleştirilmiş değildir. Dolgu tabanı çeşitli yüksekliklerdeki basamaklar halinde ve kripto portiko batı duvarı ile bitişse de, aralarında gerçek anlamda bir bağlantı görülmemektedir (Res. IV.5). Bu dolgu tabanın sonradan buraya inşa edilmiştir.

Dolgu tabanın nasıl bir strüktürün üzerine yerleştirilmiş olduğunu ortaya koyabilmek için UA 1 açmasının kuzey kesitine doğru giden kısımda, mermer profilin hemen doğusunda bir kısım açılmaya başlanmış ve yaklaşık mermer Profilin üst yüzeyine dek kazılmıştır. Fakat mermer profil blok üzerinde her hangi bir Dor mimarisine ait temel izine rastlanılmamıştır. Kripto portiko batı duvarının yanında ve UA 1 açmasında bu dolgu tabana bir sondaj daha açılmıştır. UA 1 A-B OC Sondajı ile kripto portiko duvarının yüksekliği ve batı yanındaki asıl taban tespit edilmeye çalışılmıştır. Sondajın kripto portiko batı duvarının yanında derinliği yaklaşık olarak 3,50 metredir. Bu sondajın tabanını sadece ana kaya oluşturmaktadır. Bu dolgu tabanı geç dönemlerde buraya inşa edilmiş olmalı ve buranın altında Dor düzenli mimariye ait olan bir temelin var olup olmadığı hakkında kesin bir bilgi edinilememektedir (Res. IV.6).

Res. IV.5. Kripto portiko batı duvarına bitişik olan dolgu taban (Aleksandria Troas Kazı Arşivi)

Res. IV.6. UA 1 A-B OC Sondajından bir görüntü

A. Portiko Mimari Elemanlarının Arazide Buluntu Durumu

Bir Dor düzeni portikoya ait olan mermer mimari elemanları Aşağı Agora alanında geniş bir araziye yayılmış bir şekilde tespit edilmişlerdir. Bütün bu elemanların oluşturmuş oldukları asıl yapının temeli bugüne dek hala ortaya çıkarılamadığından çalışmalar sürdürülmektedir. Bu temel ortaya çıkarılabilinse yapının hangi amaca hizmet etmiş olduğu, nerede yer almış olduğu ve hangi döneme ait olduğu daha kolay ve kesin ortaya konulabilir. Gerçekleştirilen kazı çalışmaları ile bunun tespiti yapılmaya çalışılmakta. Ayrıca bütün bu malzemenin hangi yol ile bu kadar yayılmış olabileceği ne yazık ki tespit edilebilmiş değildir. Bu yayılım alanının nedeni belki gerçekleşmiş olan depremler olabilir veya Osmanlılar tarafından İstanbul'a veya civardaki yerleşimlere yeni yapımlarda tekrardan kullanılmak üzere taşınırken her hangi bir nedenden dolayı vazgeçilip yarı yolda bırakmışlardır. Bu soruya kesin bir cevap vermek için yeteri kadar veri elde edilmemiştir.

Kripto portiko yapısı Agora alanının taban seviyesinden yaklaşık 6 metrenin biraz daha derininde yer alan batı ön arazide, kuzey güney doğrultusunda uzanmaktadır. Arazi durumundan ve başka nedenlerden dolayı burası Aşağı Agora olarak adlandırılmaktadır. Kripto portikonun büyük kalıntıları, batı ön arazideki yıkıntı malzemesi ve bunların üzerini örten toprak yığını bugün yaklaşık 20 metre genişliğinde Aşağı Agora alanına eğik bir geçişi oluşturmaktadır (Res. IV.7).

Kripto portiko içerisinde, yapının batı yanındaki eğimde ve bunların yakınlarında, yüzeyde, yüzeyin az altında ve kazılar ile aynı ölçülere uyan bu Dor düzeni mimari malzemelerine uygun parçalar bulunmuştur. Bunların dışında, bu yapı elemanlarına uygun ölçülere sahip ve bunlarla aynı yapıdan olmuş olan yapı elemanları Aşağı Agora alanının yaklaşık 60 metre batıya kadar uzanan arazi üzerinde dağınık bir şekilde tespit edilmiştir.

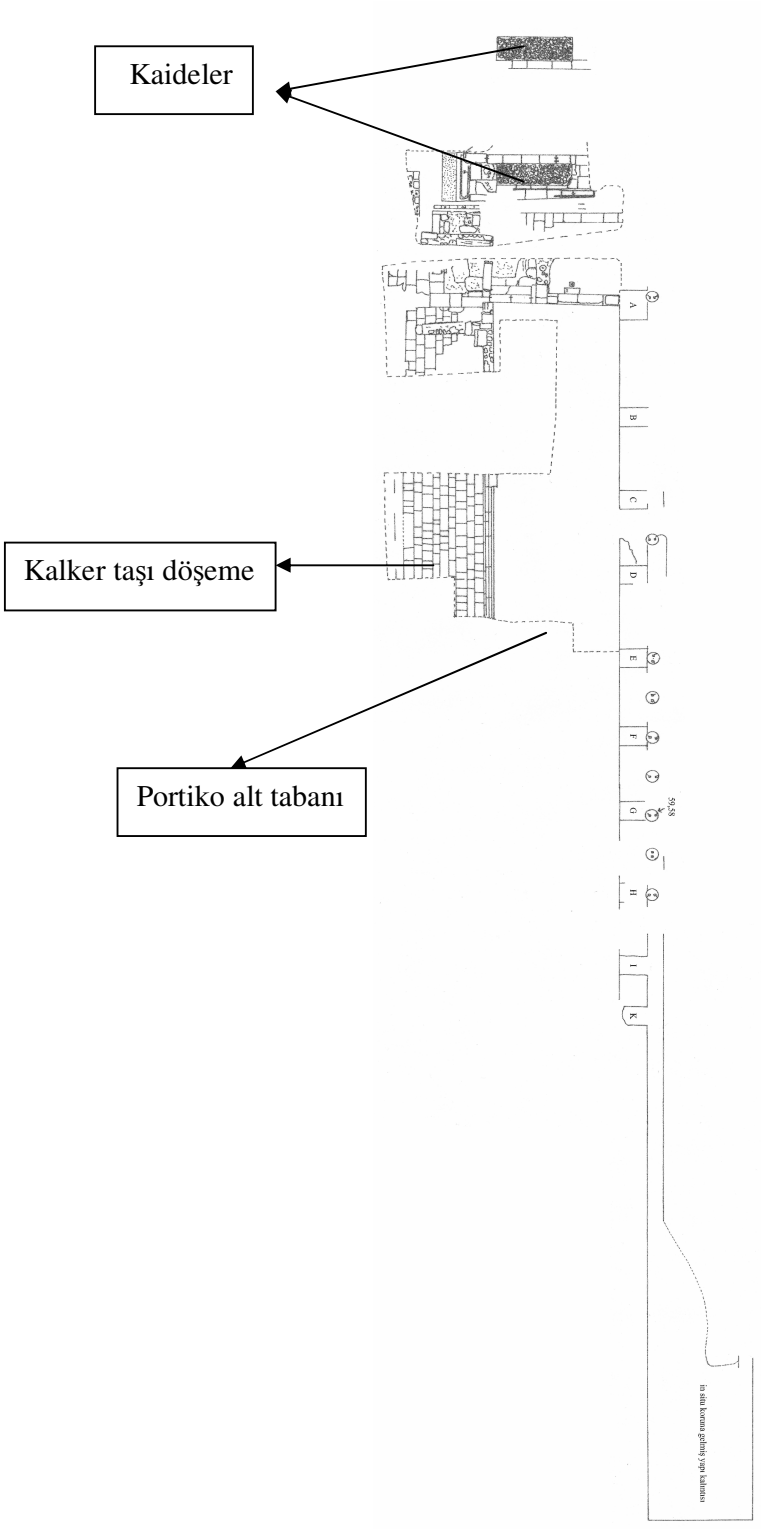
Res. IV.7. Aleksandria Troas Aşağı Agora Alanı (Aleksandria Troas Kazı Arşivi)

Antik ana caddenin, tapınak alanı ile aynı seviyede olan, kuzeyinde düz bir alan varlığını göstermektedir. Bu arazinin yüzeyinde bir antik yapının izleri görülmemektedir. Alanın kuzeyi – kuzeydoğusu modern yol ile sınırlandırılmaktadır. Kripto portikonun kuzeyindeki alanda bu düz alana doğru yükselen, yaklaşık 6 metre geniş olan, bir eğim görülmektedir. Bu eğimin batı yanında, modern yolun güney yanındaki alanda da oldukça çok sayıda Dor düzeni yapısına ait mimari elemanları bulunmuştur. Şimdiye kadar ortaya çıkarılmış olunan Dor düzeni portiko parçaları kripto portikonun güney sonundan neredeyse kuzeydeki modern yola kadar ulaşan alanda bulunmuşlardır. Bunlar kuzey – güney doğrultusunda yaklaşık 180 metre uzunluğundaki bir araziye yayılmış halde tespit edilmişlerdir. Mimari parçaları yoğunluklarını ama yine de eğimli kısımlarda göstermektedir. Bu da büyük olasılıkla bu parçalarının asıl yerlerinin bu arazide olmuş olması gerektiğini göstermektedir.

Res. IV.8. Aşağı Agora Alanında kazı çalışmalarının genel görüntüsü

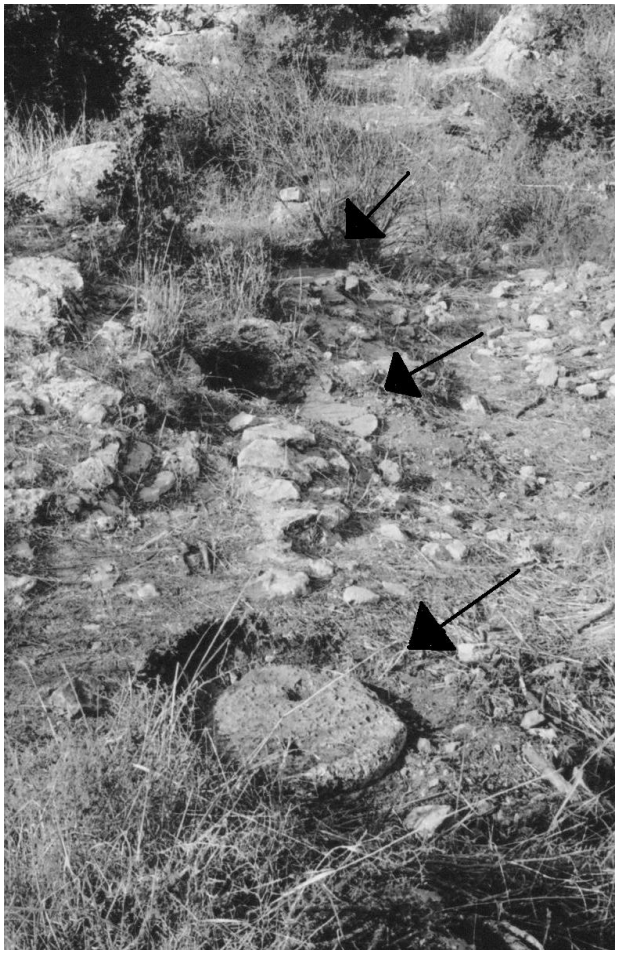
Bu Dor düzenli mimari elemanların ait olabileceği yapının temel araştırmasında 2004 yılı kazı sezonunda kripto portiko yapısının batısındaki eğimde, antik caddenin yaklaşık 20 – 30 metre güneyinde UA 1 adı altında ve 4,50 x 13,30 metre ebadında bir açma açılmıştır. Buradaki çalışmalar 2005 ve 2006 yılları kazı sezonlarında da UA 1 açmasının genişletilmesi ve yan açmalar ile, kuzey-güney ve batı-doğrultusunda devam etmiştir (Res. IV.5, 8-9). Bu açmaların burada açılmasının sebebi, buranın yüzeyinde birden fazla yıkılmış olan Dor düzeni yapı elemanlarının görülüyor olması ve kripto portikonun batı duvarında görülen iki tane oldukça büyük *Opus caementicium* direklerinin varlığıdır. Bunların kripto portikoya girişi sağlayan bir geçit olduğu düşünülmekteydi (Res. IV.10 a-b, IV.11). Kripto portikonun batı duvarındaki görülen her iki Opus caementicium direklerinin arasındaki genişlik yaklaşık 3,50 metredir.

Res. IV.9. Aşağı Agora alanının kazı çalışmalarından sonraki durumu
(Çizim Prof. Dr. Hans WİEGARTZ)

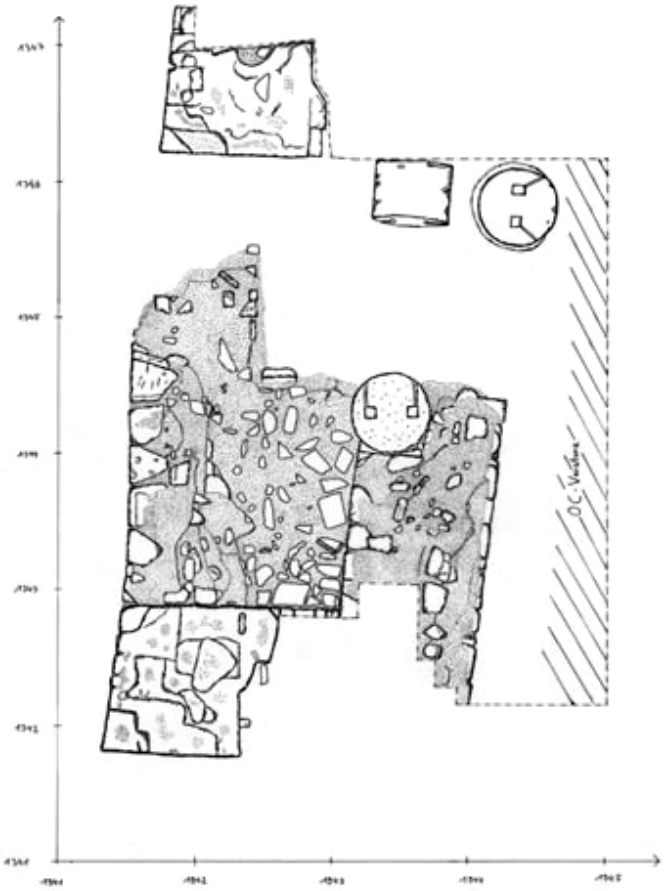

a

b

Res. VI.10a-b. Kripto portiko *batı duvarına entegre edilmiş daha erken dönemli sütunlar*

Res. IV.11. Kripto portiko batı duvarındaki sütunların çizimi
(Çizim: Stefan Feuser)

2006 kazı sezonunda ise UA 1 açmasının kuzey yanında, kaide olarak kullanılmış olması gereken Opus caementicium kütlelerinin bulunduğu TVF 9 Sondaj 2'nin, yaklaşık 30 metre kuzeydoğusundaki düz terasa doğru bulunan eğimde iki açma, UA 2 ve UA 4 adı altında açılmıştır (Res. IV.12-13). Bu açmaların 5 metre güneyinde 38, 39 ve 67 no.'lu Dor düzeni yapı elemanları yüzey üzerinde bulunmaktaydı. Bu açmaların burada açılmış olmasının sebebi, burada belki bir temel kalıntısına rastlanır düşüncesiydi. Ne yazık ki bu düşünceye uygun bir kalıntı tespit edilememiştir. UA 2 açmasının tabanını UA 1 açmasında da bulunmuş olunan mermer profil ve kalker taşı plakalardan yapılmış olan döşeme gün ışığına çıkmıştır. Bu döşeme UA 1 açmasındaki döşeme ile aynı aks üzerinde devam etmektedir. UA 1 açmasında bulunmuş olunan mermer profil ve UA 2 açmasında bulunmuş olunan

Res. IV.12. UA 2 açmasının genel görüntüsü

Res. IV.13. UA 4 açmasının genel görüntüsü

mermer profil arasındaki fark, sadece profil ayrıntılarının az sayıda farklı yükseklik değerlere sahip olmalarıdır (Res. IV.14-15). Ayrıca Profiller aynı aks üzerindedir. UA 2 açmasındaki mermer profil UA 1 açmasındaki mermer profilden yaklaşık 30 santimetre daha yüksek bir seviyede bulunmaktadır. UA 2 açmasındaki mermer profil bloklarının zıvanalarında bağlama kurşun malzemesinin hala korunmuş olduğu gözlemlenmektedir (Res. IV.16). Ne yazık ki bu açmada da bu Dor düzeni elemanlarının ayakta durmuş olabileceği bir temele rastlanmamıştır.

a b

Res. IV.14a-b. UA 1'deki mermer profil ve kalker taşı döşemesinin genel görüntüsü

UA 2 açmasının doğu yanında ana kayaya ulaşılmış olunduğundan ve el verişli bir kanıt vermediğinden buradaki çalışmalar durdurulmuştur. Bunun sonucunda UA 2 açmasının yaklaşık 5 m güneydoğusunda UA 4 açması açılmıştır. Fakat ne yazık ki buradaki çalışmaların neticesi yine elverişli bilgiler sağlamamıştır. Bu açmanın ulaşılmış olunan en alt seviyesinde ne yazık ki anlam verilemeyen bir sonuca varılmıştır (Res. IV.13). Bu neticeler sonucunda bu alandaki çalışmalara da devam edilmemiştir. UA 1 açması ve genişletmelerinin hemen kuzey yanında 2006 yılı kazı sezonunda çalışmaları sürdürülmüştür. Burada UA 3 adı altında bir açma açılmıştır (Res. IV.17). UA 3 açması TVF 9 Sondaj 2 açması ile UA 1 N Erw. d – f açmalarını birleştirmiştir. UA 3 açmasında UA 1 açmasında gün ışığına ulaştırılmış mermer profilinin sonu ortaya çıkarılabilmiştir. Ayrıca TVF 9 Sondaj 2 açmasının güney yanında yer alan Opus caementicium kütlesinin güney yanı ortaya konulabilmiştir.

Res. IV.15. UA 2'deki mermer profil ve kalker taşı döşemesinin genel görüntüsü

Res. IV.16. UA 2'nin mermer profilin kenedinde koruna gelmiş kurşun

UA 3 açmasının doğu kenarında 2006 yılının en önemli buluntularından biri olan Dor düzeni sütun başlığı toprak altından çıkarılmıştır. Bu sütun başlığının hemen güney yanında ters bir şekilde bir tane de korniş blok bulunmuştur. UA 3 açması sayesinde TVF 9 S 2 açması ile UA 1 ve uzatmaları ile arasındaki strüktür daha da netleştirildi. Burada birden fazla yapım evresinin yaşanmış olduğu tespit edilmiştir. Yaklaşık 15 – 20 metresi açığa çıkarılmış olunan mermer profilin portikonun ilk basamağı oluşturulduğu söylenebilir. Bu profil üzerinde yer alan dolgu taş duvarı sonradan eklenmiştir. Ayrıca mermer profil altında daha erken bir döneme ait olan bir strüktür görülmektedir. Burada, mermer profilin batı yanında kalker taşı plakalarından oluşan bir döşeme yer almaktadır. Bu döşeme daha mermer profil ile aynı tarihlere sahip olması gerekirken, mermer profilin ve bu döşemenin kuzey bitişiğinde yer alan kalker blokları daha önceki bir evreye ait olduğu tahmin edilmektedir.

a

b

Res. IV. 17a-b. UA 3'ün genel görüntüsü

Yüzeyden tanınmış olan Dor düzeni yapı elemanları açma çalışmalarının sayesinde bütünü ortaya çıkartılmıştır. Aşağı Agora alanında bulunmuş olan diğer Dor düzeni mimari elemanları ile birlikte 2005 yılı kazı sezonunda tapınak alanının batı yanına taşınmıştır. Kazı çalışmaları esnasında şimdiye dek kripto portikonun batı

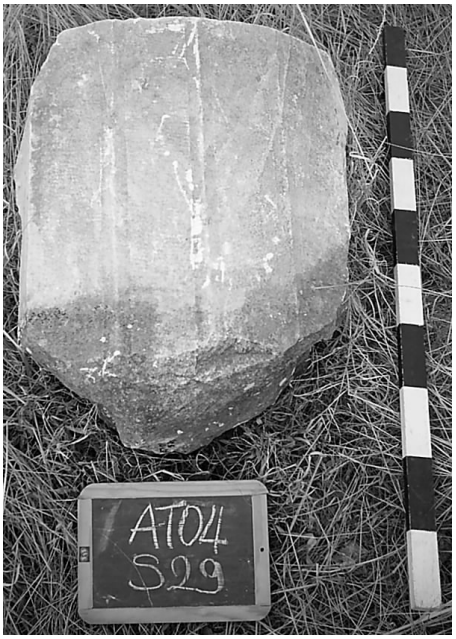
yanında beklenen yapı temeli ortaya çıkarılamamıştır. Buradaki açmanın (UA 1 ve UA 1 Erw. N a – f açmalarının tümü) en alt tabakasında farklı basamaklara sahip olan, değişik büyüklükteki taşlardan ve Opus caementicium kırıklarından, sadece dış yüzeyi harçla birbirine bağlı olan sıkı bir taban gün ışığına ulaştırılmıştır. Ayrıca gün ışığına çıkarılmış olunan kalker taşından döşeme, buranın antik dönemde bir yaya geçidi olarak kullanılmış olduğunu göstermektedir. Bunun dışındaki veriler antik çağda buranın nasıl bir strüktüre sahip olmuş olduğunu yansıtmamaktadır. Birden fazla yapım evresine sahip olması ve hangi amaçlara hizmet etmiş olması hakkındaki bilgiler bu alanda yapılacak olan geniş çalışmalar neticesinde ortaya kesin olarak konulabilecektir.

B. Portikoya Ait Günümüze Ulaşmış Mimari Elemanları

Çıkarılmış olan Dor düzenli mimari parçalar şöyle sıralanmakta: Dor düzeni sütun tamburları, bazı örneklerde kısmen tam yükseklikleri ile korunmuşlardır; Dor düzeni sütun başlığı, parçalar halinde ve bir tane bütüne yakın olarak bulunmuştur; Dor düzeni Arşitrav blokları, bunlardan sadece iki tanesi tam uzunluğu ile korunmuşsa da çoğu parça asıl uzunluğuna yakın ölçülerde günümüze kadar ulaşmışlardır; şimdiye dek Dor düzeni frize ait olan sadece altı tane friz levhası bulunmuştur; korniş blokları da yeteri sayıda günümüze dek ulaşmıştır (bu bloklarda mutuli, geison ve sima bellidir; ayrıca aslan başı kabartmaları da halen üzerlerinde tanınabilmektedir). Bu yapı parçalarına uygun Dor düzeni sütun başlıkları 2006 kazı sezonuna dek bütün bir tam parça olarak ele geçmemiştir. Sadece 2005 yılı kazı sezonunun son gününde bir sütun başlığının ufak bir parçası (21 No.'lu sütun başlığı) bulunmuştur. Fakat 2006 kazı sezonunda öncelikle küçük bir sütun başlığı parçası (23 No.'lu sütun başlığı) ele geçmişti, daha sonraki günlerde ise UA 3 açmasından tam bir sütun başlığı (22 No.'lu sütun başlığı) ortaya çıkarılmıştır.

Bugüne dek toplam 71 adet (Katalog kısmında verilmiş olan) Dor düzeni mimari elemanları tespit edilmiştir. Bunların büyük çoğunluğu 2005 yılı kazı sezonunda tapınak alanının batı yanına taşınmıştır. Bu parçaların 18'i 2006 yılı kazı sezonunun son günlerinde yine tapınak alanının kuzeybatısında yatay bir rekonstrüksyonu oluşturmak için kullanılmıştır. Bu 71 adet Dor düzeni mimari elemanlarını 20 adet sütun tamburu ve parçası, 3 adet sütun başlığı ve parçası, 26 tane Arşitrav bloğu ve parçası, 6 tane Friz bloğu ve parçası ile 15 tane Korniş bloğu ve parçasından oluşturmaktadır. Parçaların hepsinde, kimisinde yoğun olarak kimisinde pek yoğun olmayarak, tahripler gözlemlenmektedir. Tahripler genelde elemanların açık havada kalmış olmasından ve sürekli gelişen hava değişiminden kaynaklanmaktadır. Açık havada meydana gelen hava değişimi ile mermer malzemesinde ufalanmalara neden olmaktadır.

Dor düzeni mimari elemanların kimisinde çalışma izleri hala belirgin bir şekilde tanınmaktadır. Genelde sütun tamburu parçalarında bu çalışma izleri daha iyi tanınır durumda. Örneğin 11 no.'lu sütun tamburu (Res. IV.18) parçasında yivlerin nasıl bir metot ile çalışarak oluşturulduklarını gösteren güzel bir örnektir. Günümüze ulaşmış olan bu örneklere göre öncelikle sütun tamburlarının yivlerin bıçak sırtlarının yerleri belirginleştirilmektedir. Yivlerin bıçak sırtlarının yerleri belirginleştirildikten sonra ise sütun tamburunun alt ve üst yanlarında poligon alanların derinlikleri veya içbükey olan kısmını belirginleştiriliyor. Bunlar tamamlandıktan sonra ise yivlerin poligon alanları işleniyor. Poligon alanların işleniş metodunu bir sütun tamburu parçasında daha belirgin gözlemlenmektedir (Res. IV.19). Burada yivler arası poligon alanın büyük bir olasılıkla bir çekiç ve keski yardımı ile fazla olan malzemenin kesildiği gözlemlenmektedir. Bu işlemler tamamlandıktan sonra ince işçilik ile poligon alanlar daha da düzleştirilerek itinalı bir görüntü ortaya konulmuştur.

Res. IV.18. Yivlerin oluşum yolunu gösteren bir örnek

Res. IV.19. Poligon alanlarda fazlalığın kabaca kesim şekli

Bütün Dor düzeni mimari elemanların malzemesi açık renkteki mermerdir. Bu mermer büyük bir olasılıkla Marmara (Propontis) denizindeki mermer adası olan Prokonnesos'tan (bugün Marmara Adası) getirtilmiştir. Kısmen oldukça sıkı ve homojen bir maddedir. Lakin görülebilen tabakaları oluşturan, büyük çizgili kısımlara da sahiptir. Bu hatlardan çatlama vakası da gerçekleşmektedir.

Yan yana gelen yapı elemanları zıvanalar ile birbirine bağlanmış ve üst üste gelen elemanlar ise kenet delikleri ile sağlamlaştırılmıştır. Hiçbir yapı elemanının üzerinde harç veya benzeri bir ize rastlanmış değildir. Bu kenet delikleri veya zıvanalar birbiriyle kurşun doldurularak sağlamlaştırılmıştır.

Dor düzeni mimari elemanları üzerinde şimdiye dek, fazlasıyla üst yüzeylerinin tahrip olmuş olmasından dolayı, boyama izlerine rastlanmış değildir. Genelde antik dönemlerde Dor düzeni yapıların mimari elemanları mavi, kırmızı gibi renkler ile boyanırdı. Büyük bir olasılıkla bu yapı elemanları da renklendirilmiş olmalıydı; fakat buna kesin bir cevap verebilme olasılığı artık varlığını göstermemektedir.

1. Sütun Tamburları

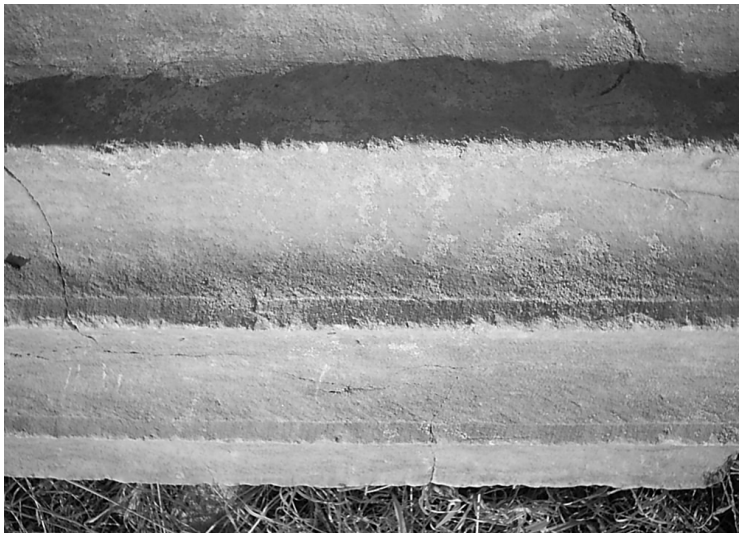
Kuralda bir Dor düzeni sütunu veya sütun tamburu yirmi tane yive sahiptir. Fakat bu kimi örneklerde birkaç tane daha fazla veya daha az olarak da görülebilir. Çok ince olan sütunlar ahşap mimarisinden etkilenerek ortaya çıkmış ve genelde sadece on altı tane yive sahiptiler. Erken M.Ö. 6. yüzyılda daha büyük olan, yirmi tane yive sahip sütunlar ortaya çıkmıştır. Nadiren de bu dönemde yirmi dört yivli sütunlar da gözlemlenmektedir. İlerleyen zamanda yivler 2 – 4 yive kadar ya çoğaltılmış veya azaltılmıştır. Bu sütunun çapına bağlıydı. M.Ö. 4. yüzyıl ve sonrasında hypotrachelien ve sütunlar genelde yirmi tane yive sahip oldukları gözlemlenmektedir. On sekiz yivli örnekler oldukça nadir ve on altı yivli olanlar sadece iki tanedir. Bazı yirmi dört yivli olanlar ise İon etkisi altında kalmış olan Dor mimarisine aittir (Vasdaris 1987, 243 – 245).

Dor düzeni sütunların yivlerinin üst kısmı oldukça sivridir. Dor düzeni yivleri genelde bıçak sırtına benzetilir. İon düzeni yivler ise genelde sivri olmayan, düzleştirilmiş yiv sırtına sahiptirler. Dor düzeni yivlerin sivri sırtlara sahip olması hem Hellenistik hem de Roma dönemi için genel bir durumdur. Fakat Dor düzeninde nadiren M.Ö. 4. yüzyıldan sonrasında yiv sırtının düzleştirilmiş olarak örnekleri de mevcut ve bunlar İon etkisi altında kalmış olan Dor düzeni sütunlardır (Vasdaris 1987, 246 – 248).

Dor düzeninde stylobatta sütun tamburlarının yerleri hafiften alçaltılarak belirginleştirilir ve bu derinliğe sütun tamburları yerleştirilirdi. Stylobatta bu derinleştirme işlemi öncelikle dikkatle yapılmalıydı; çünkü yapının tüm elemanları yerleştirildikten sonra, en son olarak stylobatın işlenmesi, düzleştirilmesi yapılmaktaydı. Dor düzeninde kaidenin kullanılmış olması oldukça nadir bir durumdur, sütunlar genelde stylobattan yükselirdi (Reber 1866, 255).

Aleksandria Troas antik kentinde bulunmuş olan Dor düzeni sütun tamburları grubunu aynı forma ve benzer yiv genişliklerine (poligon aralığına) sahip olan sütun tamburları ve sütun tambur parçaları oluşturmaktadır. Şimdiye dek Aleksandria Troas antik kentinde gerçekleştirilmiş olunan kazı çalışmalarında toplam yirmi tane sütun tamburu ve parçası tespit edilip belgelenmiştir.

Bu gruba ait sütun tamburlarının ve sütun tambur parçalarının yiv genişlikleri, yani poligon aralıkları genelde 11 cm'dir, az sayıdaki parçalarda 10 cm ve genelde 12 cm genişliğe sahiptirler. Yivlerin sivri uçları 1,5 cm genişliğinde bıçak sırtının iki yanı itina ile düz işlenmiştir (Res. IV.20). Yivlerden geri kalan poligon yüzeyler hafiften gagalanmış gibi işlenmiştir. Yivlerin en sivri uçlarından poligon yüzeylerin en derin orta noktalarına kadar ki yükseklikleri 1,5 cm'dir.

Res. IV.20. Bir Sütun Tamburunun bıçak sırtı yiv görüntüsü

Yuvarlaklığı bozulmadan günümüze ulaşmış olan 9 no.'lu sütun tamburunda kuralda on bir tane yiv işlenmiş olduğu gözlemlenmektedir. Ayrıca dokuz tane yiv sadece ön çalışması yapılmıştır (Res. IV.21). 9 no.'lu sütun tamburunda yivlerin nasıl işlenmiş olduğunu gözlemleyebilirken, sütunun en altında yer alan tamburun da hangi şekilde ayakta durmuş olduğu görülmekte. Çünkü burada bulunmuş Dor düzeni sütun tamburlarının en alt kısımda yer alan tamburun sadece dokuz tane yiv tam olarak işlenmiş olduğu ve geri kalanlar sadece belirginleştirilmiş olduğu tespit edilebilir. Burada yivlerin sivri olan kısımları düz işlenmiş ve iki yiv arasında kalan kısımlar daha kaba işlenmiştir. Sütunun üst kısımlarını oluşturan sütun tamburlarında yivler tam olarak işlenmiştir; ama sadece biraz daha dar bir çapa sahiptirler.

4 no.'lu sütun tamburunda (Res. IV.22) bir sütun tamburunun üst yüzeyi görülebilmektedir. Sütun tamburunun üst yüzeyinin kenarları oldukça itinalı işlenmiş; fakat orta kısmında anathyrosis (kabaca gagalanmış bir şekilde) işlenmiştir. Kenet delikleri üzerine gelecek olan sütun tamburu ile birleştirilmek için yapılmıştır. Sütun tamburları üst üste yerleştirildikten sonra kenet deliklerine doğru açılmış olunan yollar ile sıvı haldeki kurşun buraya akıtılıyordu ve böylelikle sütun tamburlarının sağlam bir şekilde üst üste durmaları sağlanıyordu.

Res. IV.21. 9 no.'lu sütun tamburunun yivleri

Res. IV.22. 4 no.'lu Sütun Tamburunun üst yüzeyi

1. Sütun Tamburu (Levha I a-b)

Kazı Env. No. : AT 04 S 13

Ölçüler: Korunan uzunluğu maksimum 73 cm; Çapı 67 cm ve yivlerinin arasındaki poligon kısım genişliği 10, 5 cm'dir.

Tanım**:** Sütun tamburunun üst yanıdır. Sütun tamburu parçasının bir kısmı çatlayarak kopmuştur. Tam olarak işlenmiş on iki tane yiv ve yeri belirginleştirilmiş bir tane yive sahiptir. Buna göre sütun tamburunun bütün yanı yivlendirilmiş ve büyük olasılıkla sütunun üst tarafında yer almış olan bir sütun tamburu olmuş olması gerekiyor. Sütun tamburunun üst kısmında geniş düzleştirilmiş bir kenar ile anathyrosis görülmektedir. Kenara yakın olarak bir kenet deliği görülmektedir. Bu kenet deliği 5,5 x 6 cm ebadına ve 3,5 cm derinliğe sahiptir. Ayrıca kenet deliği ile sütun tamburunun kenarı arasında bir döküm kanalı mevcuttur. Buna eş olarak ikinci bir kenet deliği ise kırılmış olan yanında bulunuyor olmalıydı; ama günümüze sağlam olarak ulaşabilmiş değildir. Yivlerden birinin üst kısmında kabaca işlenmeye başlanmış ve aşağıya doğru devam edilmiş; fakat bitirilmemiştir. Bu sütun tamburu, yivlerin nasıl işlenmiş olduğunu gösteren iyi bir örnek oluşturmaktadır.

2. Sütun Tamburu (Levha II a-b)

Kazı Env. No. : AT 04 S 14

Ölçüler: Koruna gelmiş olan yüksekliği: yaklaşık 87 cm, çapı: 71 cm ve yivlerin aralığı: 11,5 cm'dir.

Tanım: Büyük ve bir yanının yuvarlaklığı neredeyse tam olarak günümüze koruna gelmiş olan bir sütun tamburu parçası, ki üst yüzey kısmen hava değişiminden kaynaklanan çatlaklara maruz kalarak kopmuştur. Sekiz tane yiv ve dört tane poligon yüzey olabildiğince iyi bir şekilde korunmuştur. Sütun tamburunun üst yüzeyinde bir tane, 4 x 5 cm ebadında ve 3,5 cm derinliğinde, kenet deliği belirgindir. Kenet deliğinin bir duvarı kırılmış olduğundan, dökme deliğinin varlığından kesin olarak söz edilememektedir.

3. Sütun Tamburu (Levha III)

Kazı Env. No. : AT 04 S 15

Ölçüler: Korunmuş olan yüksekliği 120 cm, yivlerin ara genişliği: 10,5 – 11 cm'dir.

Tanım: Sütun tamburunun alt ve üst yüzeyi de korunmuş, yan tarafı büyük bir çatlağa sahiptir. Hem alt hem de üst yüzeyinde anathyrose görülmektedir. Alt yüzeyindeki anathyrosis etrafında düz kenarlığı üst tarafındakinden daha geniştir. Alt tarafta kenet deliği korunmuş ve 3 x 3 cm ebadına, 4,5 cm derinliğe sahiptir. Sütun tamburunun alt kısmında üç tane, 63 cm yüksekliğinde, yiv koruna gelmiştir. Ayrıca karşısında iki tane işlenmiş ve başka iki tanenin yerleri belirlenmiş olduğu gözlemlenmektedir. Bunlar üst kenardan en çok 90 cm uzunluğa sahiptirler. Korunmuş olan yivlere göre, sütun tamburunun çevresi yivlendirilmişti.

4. Sütun Tamburu (Levha IV a-b)

Kazı Env. No.**:** AT 04 S 16

Ölçüler: Parçanın koruna gelmiş olan yüksekliği: 123 cm, üst çapı: 71, 5 cm ve yivlerin ara genişliği: 11,5 cm'dir.

Tanım: Bu parçanın üst kısmında yuvarlaklığı tam olarak koruna gelmiş, çok az zarara uğramış bir sütun tamburudur. Sütun tamburunun alt kısmındaki yiv ve poligon yüzeylerinde hava değişiminden kaynaklanan çatlamalar ve mermerin bozulması gözlenmektedir. Sütun tamburunun alt kısmını çapraz bir kırık oluşturmaktadır. Sol taraftaki son yivde ve onun iki tarafındaki poligon yüzeylerden bir sonraki tam olarak işlenmiş yivlere kadar son hallerine kadar işlenmiş yivlere sahiptir. Sütun tamburunun üst yüzeyinde anathyrosis (grek.=αναθύρωση) görülmektedir. Anathyrosis'nin etrafı ise düz işlenmiş, yani etrafı itinalı ince işlenmiştir. Bunun iç yanında ise iki tane kenet deliği gözlemlenmektedir. Bu kenet deliklerinin ebadı 3 x 5 cm ve yaklaşık 3 cm derinliğe sahiptir. İkisinin de sütun tamburunun kenarına doğru birer döküm kanalının varlığı diyagonal olarak gözlemlenmektedir.

5. Sütun Tamburu (Levha V a-b)

Kazı Env. No. : AT 04 S 17

Ölçüler: Koruna gelmiş olan yüksekliği: 122 cm, çapı: 71 cm, yiv aralıkları: 11,5 cm'dir.

Tanım: Yaklaşık üçte biri kadar yüksekliği günümüze ulaşmıştır. Sekiz tane yiv ve dört tane poligon yüzey neredeyse hiç zarar görmeden günümüze kadar korunmuştur. Kırıktan itibaren sayılarak beşinci yivin iç kısmı kısmen düzleştirilmemiştir. Sütun tamburunun alt kısmında yine anathyrosis ve bunun etrafında genişçe düzleştirilmiş bir kenar görülmektedir. Bu kenarda 3 x 3 cm genişliğinde ve 3,5 cm derinliğinde iki tane kenet deliği belirmektedir. Sütun tamburunun üst tarafında çapraz bir kırık gözlemlenmektedir.

6. Sütun Tamburu (Levha VI a-b)

Kazı Env. No. : AT 04 S 21

Ölçüler: Parçanın koruna gelmiş olan yüksekliği: 111cm, çapı: 62 cm, yivler arası genişliği: 10 cm'dir.

Tanım: Tama yakın olan, korunmuş on beş yivli bir sütun tamburu parçasıdır. Bu on beş yivin on tanesi asıl yüksekliklerine sahiptir. Sütun tamburunun yarısı günümüze ulaşmış olan alt kısmında anathyrosis görülmekte ve anathyrosis'nin çevresinde geniş düzleştirilmiş bir kenar da mevcuttur. Ayrıca anathyrosis'nin iç kısmında, önceden iki tane olmuş olması gereken kenet deliğinden sadece bir tanesi görülmektedir. Kenet deliği 2 x 2 cm ebadına, 2 cm derinliğe sahiptir. Sütun tamburunun üst yüzeyinin merkezinde bir tane döküm kanallı bir kenet deliği mevcuttur. Bu kenet deliğinin ebadı: 6 x 6 cm, derinliği: 5,5 cm'dir. Bu sütun tamburu parçası büyük bir olasılıkla sütunun en üst tamburunu oluşturuyordu ve tek kenet deliği olan yüzeyin üzerinde sütun başlığı yerleştirilmiş olmalıydı. Sütun tamburunun üst çapı da buna uygunluk göstermektedir.

7. Sütun Tamburu (Levha VII)

Kazı Env. No. : AT 04 S 23

Ölçüler: Koruna gelmiş olan yüksekliği: 60 cm, çapı: 70,5 cm, yivler arası genişliği: 11,5 cm'dir.

Tanım: Yaklaşık olarak yarı yüksekliği korunmuş olan AT 04 S 23 sütun tamburunun üst ve alt kısımları kırılmıştır. Günümüze ulaşmış olan sütun tamburu parçası on bir tane yive sahip ve iki yanı düzleştirilmiştir.

8. Sütun Tamburu (Levha VIII)

Kazı Env. No. : AT 04 S 25

Ölçüler: Koruna gelmiş olan yüksekliği: 69 cm, genişliği: 51 cm, derinliği: 30 cm, yivler arası poligon yüzeyi: 11,5 cm'dir.

Tanım: Altı yivli bir sütun tamburu parçasıdır. Bu sütun tamburu parçasına ait altı yivden dört tanesi tam olarak korunmuştur. Ayrıca sütun tamburunun ya üst veya alt sonundan bir kısmı koruna gelmiştir. Bu yüzeyde ise yine anathyrosis olarak işlenmiş ve kenarları genişçe düz işlenmiş olduğu görülmektedir.

9. Sütun Tamburu (Levha IX a-b – X)

Kazı Env. No.: AT 04 S 27

Ölçüler: Koruna gelmiş olan yüksekliği: 176 cm, alt yanındaki çapı: 71,5 cm, üst yanındaki çapı: 70 cm, yivler arası genişlik: 11 ila 12 cm arasında değişmektedir.

Tanım: Bütün yüksekliği ile koruna gelmiş olan bir sütun tamburudur ve çok az bir zarara uğramıştır. Bu sütun parçasında on bir tane yiv tanınır haldedir. Bu on bir tane yiv, sütunun ön yüzünü oluşturmaktaydı. Sağ taraftaki son yiv sonradan daha da fazla derinleştirilmiştir. Sütun tamburunun alt yüzeyinde anathyrosis görülmektedir. Alt yüzeyindeki anathyrosis kaba işlenmiş; fakat geniş ve düz işlenmiş bir kenara sahiptir. Buna uygun olarak işlenmiş sütun tamburunun görülebilen üst yüzeyinde dışmerkezli bir kenet deliğine sahiptir. Kenet deliğinin ebadı: 5 x 5 cm; derinliği: 5 cm'dir. Bu kenet deliği ile ikinci ve üçüncü yiv arasındaki poligon yüzeyin

merkezine doğru takip eden bir döküm kanalına sahiptir. İkinci bir kenet deliği, döküm kanalı ile beraber 2005 yılı kazı sezonunda sütun tamburunun tamamen ortaya çıkarılmasıyla günışığına çıkmıştır. 2004 yılı kazı sezonunda henüz tam olarak ortaya çıkarılmamışken sütun tamburunun dokuz tane yivinden yedisi toprağa gömülüydü; bu yivler 2005 yılı kazı sezonunda sütun tamburunun ortaya çıkarılmasıyla beraber görülebilir hale gelmiştir.

10. Sütun Tamburu (Levha XI)

Kazı Env. No. : AT 04 S 28
Ölçüler: Koruna gelmiş olan yüksekliği: 17 cm, genişliği: 20 cm'dir.
Tanım: İki yivli oldukça küçük bir sütun tamburu parçasıdır.

11. Sütun Tamburu (Levha XII)

Kazı Env. No. : AT 04 S 29
Ölçüler: Koruna gelmiş olan yüksekliği: 53 cm, genişliği: 46 cm, derinliği: 36 cm, poligon alanların genişliği: 11 – 11,5 cm'dir.
Tanım: Dört poligon yüzeyli, aralarındaki yivlerle ve bir kısım ya alt veya üst yüzeye ait alanlı, önemli, büyük bir sütun tamburu parçasıdır. Bu alt veya üst yüzey olan kısımda yine, kenarlarına göre daha kaba işlenmiş bir yuvarlak anathyrosis alan görülmektedir. Yuvarlak anathyrosis alan ile düz işlenmiş olan kenar arasındaki geçişte kenet deliği görülmektedir. Kenet deliğinin ebadı: 5 x 5 cm; derinliği: 3 cm'dir. Kenet deliğinin büyüklüğüne göre bu yüzey sütun tamburunun üst kısmıdır; fakat buna göre kenet deliğinin döküm kanalı eksiktir.

12. Sütun Tamburu (Levha XIII)

Kazı Env. No. : AT 04 S 33

Ölçüler: Koruna gelmiş olan yüksekliği: 92 cm, maksimum genişliği: 55 cm, yivler arası poligon yüzeyi: 11 cm'dir.

Tanım: Üst yüzeyde, alt yüzeyde ve yanlarda kırıklara sahip, daha büyük bir sütun tamburu parçasıdır. Antik yüzeyinden sadece iki yiv ve aralarındakiyle kenarlarındaki poligon yüzeyler kısmen günümüze koruna gelebilmiştir. Şu anda batı yönüne doğru olan sonunda 6,5 cm uzaklıkta son yivden itibaren bir kenet deliğine sahiptir. Bu kenet deliğinin ebadı 6 x 5 cm'dir ve derinliği 4,5 cm'dir. Bu kenet deliği sütun tamburunun üst tarafına aittir.

13. Sütun Tamburu (Levha XIV)

Kazı Env. No. : AT 04 S 40

Ölçüler: Koruna gelmiş olan yüksekliği: yaklaşık 40 cm, genişliği: 30 cm'dir.

Tanım: Bir sütun tamburunun günümüze ulaşmış olan küçük bir parçasıdır. Bu sütun tamburu parçasının üst yüzeyi, yan yüzeyi ve alt kısımları kırılmıştır. Koruna gelmiş olan sütun tamburu parçasında sadece bir tam yiv ve iki tane yivin başlangıcı görüle bilinmektedir.

14. Sütun Tamburu (Levha XV)

Kazı Env. No. : AT 04 S 54

Ölçüler: Koruna gelmiş olan yüksekliği: 61 cm, genişliği: 53 cm;yivler arası poligon 11,5cm'dir.

Tanım: Sütun tamburunun sonunun yaklaşık yarısıdır. Bu sütun tamburu oldukça bozulmuş ve zarara uğramış bir parçadır. Bu parçada koruna gelmiş olan dört tane yiv, iki tane poligon yüzey ve bir üst veya alt yüzeydir. Bu üst veya alt yüzeyin merkezi yine yuvarlak olarak anathyrosis işlenmiş ve yüzeyin dış kenarı genişçe düzleştirilmiştir. Bu düzleştirilmiş kenarda bir tane kenet deliği yer almaktadır. Kenet deliğinin ebadı: 3x3 cm; derinliği: 2,5 cm'dir.

15. Sütun Tamburu (Levha XVI)

Kazı Env. No.: AT 04 S 55

Ölçüler: Koruna gelmiş olan yüksekliği: 64 cm, çapı: 71 cm, yivler arası poligon yüzey genişliği: 11,5 cm'dir.

Tanım: Tama yakın korunmuş olan diğer sütun tamburu parçalarından biraz daha büyük olan bir sütun tamburu parçasıdır. Üst ve alt yanlarından sadece bir yanı korunmuştur. Bu korunmuş olan yanın yine ortasında yuvarlak olarak merkezinde anathyrosis işlenmiştir. Öbür yanı ise kırılmıştır. Sütun tamburunun yan tarafları da oldukça zarara uğramıştır. Sütun tamburunun bir yanında dört tane yiv, diğer yanında ise iki tane poligon yüzey koruna gelmiştir. Günümüze ulaşabilmiş olan üst veya alt yüzeyinde bir kenet deliğinin izleri görülmektedir. Bu kenet deliğinin ebadı: 5 x 5 cm; derinliği: 2,5 cm'dir.

16. Sütun Tamburu (Levha XVII)

Kazı Envanter No.: AT 04 S 56

Ölçüler: Koruna gelmiş olan yüksekliği: yaklaşık 94 cm, çapı: yaklaşık 67 cm, yivler arası poligon yüzeyin genişliği: 10,5 cm'dir.

Tanım: AT 04 S 56 bir sütun tamburunun üst son kısmıdır. Sütun tamburu parçasının üst yanının kenarı ve yivlerin bir yanı oldukça zarara uğramış ve kırılmıştır. Bu sütun tamburu parçasının sadece yivleri mevcut olduğundan ve poligon yüzeyi olmadığından kaide kısmına, yani en alt taraftaki sütun tamburlarına ait olması gerekmektedir. İki tane kenet deliğinin varlığı görülmektedir. Bu kenet deliklerinin ebatları: 5 x 5 cm; derinlikleri: 2cm'dir. İki kenet deliğinden bir tanesinde döküm kanalı da görülmektedir. Kenet delikleri sütun tamburu parçasının üst yanında anathyrosis işlenmiş alandan düzleştirilmiş kenar arasındaki hat üzerinde yer almaktadırlar.

17. Sütun Tamburu (Levha XVIII)

Kazı Env.No. : AT 04 S 57

Ölçüler: Koruna gelmiş olan yüksekliği: 50 cm, çapı: 67, 5 cm, yivler arası yüzey genişliği: 10,5 cm'dir.

Tanım: AT 04 S 57 bir sütun tamburunun alt sonudur. Sütun tamburu parçasının alt yanının yaklaşık olarak üçte biri kadar bir kısmı kırılmıştır. Bu sütun tamburu parçasının alt yanında anathyrosis işlenmiş ve fazla geniş olmayan, düzleştirilmiş bir kenara sahiptir. Sütun tamburunun çapraz akslarında, alt yanında iki tane kenet deliği mevcuttur. Kenet deliklerinin her birinin ebadı: 2,5 x 2,5 cm; derinliği: 3 cm'dir. Bu kenet delikleri ile yivlerin arası yaklaşık olarak 10 – 11 cm'dir. Bu sütun tamburunda yirmi tane yivden on yedi tanesi koruna gelmiştir. AT 04 S 56 sütun tamburunda olduğu gibi bu sütun tamburunda da poligon yüzeyler noksandır. Günümüze ulaşmış olan AT 04 S 56 diğer sütun tamburu parçasında olduğu gibi bu sütun tamburunda da poligon yüzeyler noksandır.

18. Sütun Tamburu (Levha XIX)

Kazı Env. No. : AT 04 S 62

Ölçüler: Koruna gelmiş olan yüksekliği: 53 cm,çapı: 71 cm ve poligon yüzeyler arası genişliği:11 ila 11,5 cm arasıdır.

Tanım: İki tarafında da kırık izleri görülen, büyük bir sütun tamburu parçasıdır. Bu koruna gelmiş olan parçada orijinal olan sadece bir tarafında üç tane yiv ve bir tane yivin yarısıdır, diğer tarafında ise iki tane yivdir. Ayrıca iki yivli olan tarafın sonunda sütun tamburunun üst veya alt yüzeyi mevcuttur ve burada yine anathyrosis ile bir kenet deliği görülmektedir. Kenet deliğinin ebadı: 2,5 x 2,5 cm'dir. Kenet deliği kaba işlenmiş olan anathyrosisten kenar kısmına geçişte yer almaktadır. Diğer bir kenet deliği ise, 3 x 3 cm ebadında ve 3 cm derinliğe sahip, kırık kısmın karşısında, kenardan 15 cm aralıkta yer almakta ve kısmen korunmuştur.

19. Sütun Tamburu (Levha XX)

Kazı Env. No. : AT 04 S 65

Ölçüler: . Koruna gelmiş olan yüksekliği: maksimum 26 cm, genişliği: yaklaşık 50 cm, derinliği: maksimum 21 cm, yivler arası genişlik: 10 – 10,5 cm'dir.

Tanım: Sütun tamburunun küçük bir bitiş parçasıdır. Bu sütun tamburu parçasının üst yüzeyinde düzleştirilmiş kenarı hala varlığını göstermektedir. Ayrıca sütun tamburunun altı tane yivi koruna gelmiştir.

20. Sütun Tamburu (Levha XXI)

Kazı Env. No. : AT 05 S 121
Ölçüler: Koruna gelen yüksekliği: maksimum 34 cm, genişliği: 64 cm, derinliği: 21 cm'dir.
Tanım: Sütun tamburunun küçük bir sonuç parçasıdır. Sonuç kısmında düzleştirilmiş kenar kısmı korunmuş ve ayrıca beş tane yiv ile üç tane poligon yüzeyi hala görülmektedir.

2. Sütun Başlıkları

Abakus Vitruvius'a göre bir plakadır (plinthe). Bu genelde Dor düzeninde kare şeklindedir (Birnbaum 1914, 8). Abakus ekhinusun üzerinde yer almakta ve böylelikle arşitrav ile sütun arasını doldurmaktadır. Abakus yapının hem taşıyan hem de destekleyen bölümüdür. Abakus kare şekli ile altında yer aldığı arşitrav ağırlığını tamamıyla taşımaktadır. Abakus kısmı arkaik dönemden beri kare şekline sahiptir (Sulze 1936, 14 – 36). Abakusun üst yüzeyinde kenet delikleri yer almakta ki, bunlar arşitrav ve sütun başlığını birbiri ile sabitlemek, bağlamak için kullanılmıştır. Bu kenet delikleri çeşitli şekillere sahip olabilmektedir. Genelde kare şekilli kenet delikleri gözlemlenmektedir. Yuvarlak, silindir veya başka şekilli kenet delikleri Abakus'un üst yüzeyinde nadiren gözlemlenmektedir (Vasdaris 1987, 40 – 61).

Kimi örneklerde abakus'un kenarları ekhinusun şişkinliğinden daha geniş olabilmekte. Kimi örneklerde ise ekhinusun şişkinliği ile abakus'un kenarları aynı seviyede olabilmektedir (Vasdaris 1987, 70). Ekhinus ve abakus yükseltileri yine

değişik ilişkilere sahip olabilir. Ekhinusun abakustan daha yüksek olduğu, abakusun ekhinustan daha yüksek olduğu veya ikisinin de aynı yüksekliğe sahip olduğu gözlemlenmektedir (Vasdaris 1987, 75).

Sütun başlığının ekhinus bölümü de zamanla farklılıklar göstermiştir. Vasdaris'e göre altı değişik ekhinus grubu varlığını göstermektedir. Bunları sütun başlıkları ekhinusunun neredeyse düz hatlı ve hafif kıvrık hattına sahip olanlar; düz hatlı ekhinus kesitine sahip olanlar; güçlü kıvrık hatta sahip olanlar; Mısır ekhinusu olanlar; kyma sütun başlıklarının ekhinusu olanlar ve Dor – Tuskan başlıklarının ekhinusu olanlar diye ayırmaktadır (Vasdaris 1987, 91). Dor düzenli sütun başlıklarının ekhinuslarında süslemelere nadiren rastlanmaktadır. Süslü ekhinuslara ya İon düzeninden etkilenmiş olan veya Dor – Tuskan sütunu başlıklarında gözlemlenmektedir (Vasdaris 1987, 118). En eski süslü ekhinuslara ise Myken döneminde rastlanmaktadır. Bunlar rölyef ile süslenmiş bir ekhinusa sahiptir. Arkaik dönemde ise bunun benzerine sadece birkaç örnekte rastlanmıştır. Bunun dışında ise Hellenistik dönemin M.Ö. 2 yüzyılında bezemeli ekhinus görülmekte ve birkaç örnek M.Ö. 1. yüzyıla aittir. Daha sonra ise M.S. 4. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Fakat bu örnekler oldukça az sayıdadır (Vasdaris 1987, 120 – 121).

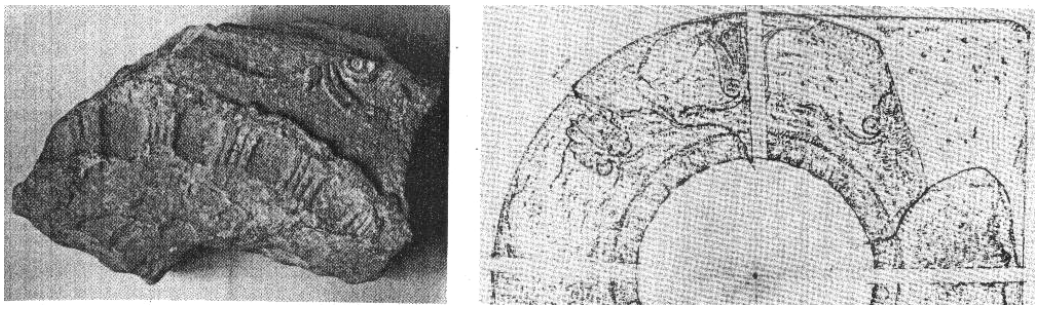
Dor düzeni sütun başlıklarında ekhinus ile hypotrachelion arasında yer alan anulilerin sayısı Hellenistik ve Roma dönemlerinde çeşitlilik göstermektedir. Anuliye sahip olmayan sütun başlıklarına rastlanıldığı gibi iki ile dört anuli halkasına sahip olan sütun başlıkları da gözlemlenmektedir. Anuliye sahip olmayan sütun başlıklarında anulinin yerinde genelde bir çizgiye veya bant şeklinde enine bir kesit görülmektedir (Vasdaris 1987, 135). Dört anuliye sahip olan sütun başlıklarının % 90'ı M.Ö. 4. ve 3. yüzyıllara aittir. Geç örnekler ise M.S. 1. yüzyıla tarihlendirilmektedir. En yoğun olarak ise üç anuliye sahip olan Dor sütun başlıklarıdır. Bunlar genel olarak M.Ö. 3. yüzyıl ile M.S. 3. yüzyıl arasında yoğunluk göstermişlerdir (Vasdaris 1987, 145). Anulilerin profilleri de çeşitlilik göstermektedir. Anuli yan kesitinin düz hatlı olanları, dalga şekilli olanlarına rastlanılmaktadır.

Hypotrachelion, boğaz anlamına gelen, sütun başlığının anuli altında yer alır ve sütunun tamburlarının en üst kısmı ile birleşen bölümüdür. Hypotrachelion genelde sütun ile uyumlu olan yiv başlangıçlarına sahiptir. Fakat çok az örnek ile yivlere sahip olmayan hypotrachelion parçaları da tanınmaktadır (Vasdaris 1987, 196). Dor sütun başlığının hypotrachelionunda yivlere rastlanılmayan örnekler M.Ö. 4. yüzyıla ait olan üç tanedir (Vasdaris 1987, 196). Hypotrachelionun alt yüzeyinde, sütunun en üst yüzeyi ile birleştiği yüzeyde kenet deliği yer almaktadır. Bu kenet delikleri çeşitli şekillere sahip olabilir. Hypotrachelionun alt yüzeyinde yer alan bu kenet delikleri dörtgen şekilli, yuvarlak şekilli veya uzun dörtgen şekilli olabilmektedir. Fakat bu çeşitli formlar arasında hypotrachelion alt yüzeyinde yer alan kenet deliklerinin geneli dörtgen şekillidir (Vasdaris 1987, 211). İlginç olan Dor düzeni sütun başlıklarının, hypotrachelionunun M.Ö. 6. yüzyıl boyunca geçirmiş olduğu gelişimidir. İlk sütun başlıklarının, sütun tamburu ile ekhinus arasında bir oluk mevcuttu ve bu oluk plastik bir bitki çemberi ile bezenirdi. Bu bitki çemberinin her bir yaprağı bir yivin yerini doldurmakta ve yapraklar üstten biraz taşmaktadır. Yaprakların taşması ile ince bir çizgi ekhinusun tek bezemesi olmuştur. Fakat bu tür başlıklar nadir olarak tanınmaktadır (Wilberg 1919, 169). M.Ö. 6. yüzyıl sonundan itibaren neredeyse her yerde Dor düzeni sütun başlığı dik bir boğaz kısmına ve aynı zamanda dik şekilli bir ekhinusa sahip olmuştur (Wilberg 1919, 173).

Günümüze ulaşmış olan en eski Dor sütun başlığı yaklaşık M.Ö. 7. yüzyıla tarihlendirilen Tiryns'deki Hera Tapınağına ait olan Dor sütun başlığıdır. Bu başlık kazan karnı şekli ile bir çok eski Dor sütun başlığı için özelliğini ifade etmektedir. Bu parçada ekhinus kısmı yayvanlık göstermekte, bunun üst kısmında ise hafif bir ayrılma ile abakus taşınmaktadır. Ekhinusunun tek süslemesi alt kenarında yer alan bir halkadır. Bu zaman ile değişiklikler göstermekte ve genelde bir veya daha fazla halka veya sıradan (Anuli) oluşmaktadır. İlk Dor düzeni sütun başlıklarının ekhinusları daha şişkindi ve sonradan bu şişkinlik azalıp daha dik bir hal almaya başlamıştır (Wilberg 1919, 167).

Dor düzeni sütun başlığının oranlarının zaman içerisinde ne kadar çok değişikliğe uğradığı, sütun başlığının yüksekliği ile üst sütun çapının arasındaki ilişkiden gözlemlenmektedir (Wilberg 1919, 175).

Dor düzeni sütun başlıklarında bezemelerin varlığı oldukça nadir olarak tanınmaktadır. Süslemelere sahip olan sütun başlığının bezemeleri genelde yaprak çelenkleri formunda hypotrachelion ve anulide gözlemlenmektedir. Ekhinusunda dekore sahip olan sütun başlığı şimdiye dek sadece bir örnekten tanınmaktadır. Bu örnek Paestum'daki Bazilika'nın Pronaos ve İç sütunlarında görülmekte (Res. IV.23). Eğer vazo resimleri sayılmaz ise bunlar ekhinusu bezenmiş olan tek Dor düzeni sütun başlıklarıdır (Herrmann 1983, 3).

a *b*

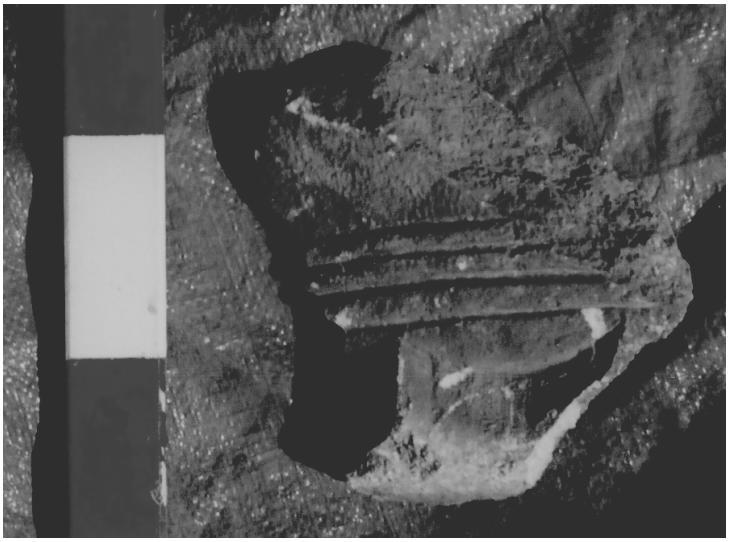
Res. IV.23. a-b. Paestum Bazilikasında Sütun Başlığındaki Ekhinus Süslemesi (Herrmann 1983, Res. 4 a ve b)

Friedrich Thiersch, Atreus-Tholos sütun başlıklarını gerçek anlamda sütun başlıkları olarak tanımlamıştır. Bundan sonra Dor düzeni sütun başlıklarının Myken sütun başlıklarının bir türevi olduğu hipotezi sonucuna varılmıştır. Bundan birkaç yıl sonrasına J.H. Middleton ve O. Puchstein birbirinden bağımsız bir şekilde Dor düzeni sütun başlığının esasının teorisini geliştirmişlerdir (Wesenberg 1971, 49).

İlk Dor düzeni sütun başlıklarının tamamen ahşaptan mı yoksa taştan da mı yapıldığı, sorusu hala ortak bir cevaba sahip değildir. Kimi araştırmacılara göre ilk Dor düzeni sütun başlığı ahşaptan olmalıydı, kimisine göre ise ilk Dor düzeni sütun

başlıklarında ekhinus taş malzemeden üretilmiştir. Hatta bazı araştırmacılara göre ise kil malzemesinden yapılmış Dor düzeni sütun başlıkları da mevcut olabilirdi (Wesenberg 1971, 57). Anulinin ilk olarak taştan yapılmış olan sütun başlıklarında mı ortaya çıktığı sorusu da tam olarak cevaplandırılabilinmiş değildir (Wesenberg 1971, 61). Erken dönemli ekhinuslar geç dönemli ekhinuslardan daha alçaktır. Zaman ile ekhinus daha da dikleşmiştir. Bu kısım zamanla güç ve heybetini kaybetmiş, daha da basitleşmiştir (Wotschitzky 1953: 53).

Aleksandria Troas kazı sezonlarında uzun bir süre boyunca Dor düzeni yapı parçalarına uygunluk gösteren bir sütun başlığı veya sütun başlığı parçası gün ışığına çıkarılamamıştır. 2005 yılı kazı sezonunun son kazı gününde ilk defa bu yapı parçalarına uygun olan bir sütun başlığına ait parça ele geçmiştir (Res. IV.24). Bulunmuş olan bu sütun başlığı parçasında anulinin alt kısmında ekhinustan bir kısım korunmuştur. Bu parçada sütun tamburunun üstüne gelen, hypotracheliondan bir parça korunmuştur. Buradaki yivler ile sütun tamburu yivleri uyum sağlamaktadır. Bu parçadaki yivler de sütun tamburu parçalarındaki gibi sivri yerlerin yanları yaklaşık 1,5 cm içe, poligon yüzeyin üst yanı düz işlenmiş ve poligon yüzey hafiften gagalanmış gibi işlenmiştir. Bu sütun başlığı parçasının yivlerinin genişlikleri, 6 No.'lu sütun tamburunun üst yüzeyinin çapı ve ölçüleri ile uyum sağlamaktadır.

Res. IV.24. 21 No.'lu sütun başlığı parçası

2006 yılı kazı sezonunun yine yaklaşık son günlerinde bu Dor düzeni yapı malzemelerine uygun olarak bütün bir sütun başlığı gün ışığına çıkarılmıştır. Bu sütun başlığı UA 3 açmasının doğu duvarından gün ışığına çıkarılmıştır. Sütun başlığının hemen güney yanında bir tane de korniş bloğu, iyi korunmuş bir halde bulunmuştur (Res. IV.25). İki yapı parçası da oldukça iyi koruna gelmiş ve üst yüzeye oldukça yakın bir derinlikten gün ışığına ulaşmıştır. İki parça da yaklaşık olarak yüzeyden 50 santimetre derinlikten çıkarılmıştır. Buradan çıkarılmış olunan 22 No.'lu tüme yakın sütun başlığının yanında ayrıca bir tane daha küçük sütun başlığı parçası çıkarılmıştır (Res. IV.26).

22 No.'lu sütun başlığı ölçüleri ile şimdiye dek ortaya çıkarılmış olunan Dor düzeni elemanları ile uygunluk göstermektedir. Başlık fazla hasara uğramış değildir. Başlığın sadece abakus köşelerinde zedelenmeler görülmektedir. Hypotrachelion alt yüzeyinde sütun tamburu ile sağlamlaştırılması için üç tane kenet deliği gözlemlenmektedir.

Res. IV.25. 22 No.'lu sütun başlığının buluntu hali

Res. IV.26. 23 No.'lu sütun başlığı parçası

21. Sütun Başlığı (Levha XXIII – XXIV a-b-c)

Kazı Env. No. : AT 05 S 71

Ölçüler: Koruna gelmiş olan yüksekliği: 18 cm, genişliği: maksimum 19 cm, yivler arası genişlik: 10 cm'dir.

Tanım: Yanları ve arka tarafı kırılmış küçük bir sütun başlığı parçasıdır. Alt yanında üç anuli ile beraber bir kısım ekhinus koruna gelmiştir. Ayrıca sütuna tamburu üzerine denk gelen yivlerin son kısmı anuli altında tanınmaktadır. Yaklaşık 1,5 yiv korunmuştur. Sütun başlığı parçasının sütun tamburu üzerine gelen yüzeyinden de bir kısım hala korunmaktadır. Parçanın yiv alt kenarı ile anuli alt kenarı arası yüksekliği 7 cm'dir. 6 cm'lik anuli yüksekliği ile beraber korunmuş olan ekhinus üst kenarına yüksekliği 8 cm'dir.

22. Sütun Başlığı (Levha XXV a-b – XXVI)

Kazı Env. No. : AT 05 S 122

Ölçüler: Koruna gelmiş olan sütun başlığının yüksekliği: maksimum 26 cm, hypotrachelion çapı: 59 – 61 cm, hypotrachelion yüksekliği: 7 cm, ekhinus çapı: maksimum 82 cm, ekhinus yüksekliği: 8 cm, abakus ebadı: 95 x 95 cm, abakus yüksekliği: 7,5 cm'dir.

Tanım: Sütun başlığı şimdiye dek çalışılmış kazı sezonlarında diğer Dor düzeni mimari yapı parçalarıyla denklik gösteren ilk tüme yakın sütun başlığıdır. Bu sütun başlığı çok fazla zarara uğramamıştır. Sadece ekhinusun köşelerinde kırılmalar, abakus kısmında biraz tahrip ve hypotrachelionun yivlerinde ufak zararlar mevcuttur. Sütun başlığı üç tane kenet deliğine sahiptir. Bu kenet delikleri bir sıra halinde yer almaktadır. Ortadaki kenet deliğinin ebadı 3,5 x 4 cm ve dıştaki kenet deliklerinin 3 x 3,5 cm'dir. Anulilerin en üsttekinin çapı 68 cm'dir. Sütun başlığının üç tane anuli sırası mevcut ve her bir anuli 2 cm yüksektir. Anulinin direk altındaki yivlerin arası 10 cm kadardır. Abakusun 95 x 95 cm'dir. Abakusun ekhinus ile birleştiği yerde, ekhinusun en geniş yerinde çapı 82 cm'dir.

23. Sütun Başlığı (Levha XXVII)

Kazı Env. No. : AT 05 S 123

Ölçüler: Koruna gelmiş olan yüksekliği: 14 cm, genişliği: 15 cm, derinliği: 55 cm'dir.

Tanım: Sütun başlığının ufak bir parçasıdır. Anulileri bölümünden bir kısım dışında fazla bir yanı tanınacak durumda değildir. Anulilerin yükseklikleri 2 cm'dir.

3. Arşitrav Blokları

Arşitrav bloğu, Dor düzenli yapılarda en ağır olan üst yapı elemanıdır. Daha büyük taş yapılarda kuralda iki tane, hatta üç tane yan yana duran ahşap direğin yerini almaktadır. Arşitrav bloğunun bir ahşap yapının taş canlandırması olduğu, blokta yer alan altı damlalı regulae ve onun üzerindeki taenie göstermektedir. Bu sağlıklı ve önemli bir ahşap tekniğinden doğmuştur. Regulae sadece direk üzerindeki bir ince tahta kaplamayı tasvir etmektedir. Bu ince tahta kaplamayı betimlemekte ama büyük olasılıkla bir şeyi örtme ihtiyacından ortaya çıkmış olmalı; ama üzerinin kapatılması gereken direklerin kendisi değildir. Regulae çoğu zaman epistyl (üst yapı elemanları) sıralaması ile de açıklanmaya çalışılmıştır. Bu açıklamaya göre, arşitrav parçalarını bir arada tutabilmek için epistyl sıralamasına göre derinlikte iki tane kırlangıç kuyruğu şekli verilmeye çalışılmıştır. Bu oldukça karışık ve tespiti zor bir açıklamadır; fakat bunun çözümü, oldukça öne doğru uzanmış olan ve kirişlere oldukça yakın olarak sıkıştırılmış olan, guttaede yer almaktadır. Guttae, Grekçe'de γόμφοι diye adlandırılmakta, çivi anlamını taşımakta ve bu anlamı da doğru olarak taşımaktadır. Bunlar yükseklikleriyle taş yapıların öncüsü ahşap yapılarda yükseklikleri ile her bir epistyl sırasını birbirine sağlam bir şekilde sıkıştırmakta ve görünen çivi başı taş mimaride guttae olarak betimlenmiştir (v. Gerkan 1948/49, 7-8). Arşitrav blokları genelde bir sütunun orta noktasından öbür sütun orta noktasına dek uzanmaktadır (Reber 1866, 259).

Aleksandria Troas'ta şimdiye dek gerçekleştirilmiş olunan kazılar esnasında toplam yirmi yedi tane arşitrav bloğu ve parçası tespit edilip belgelenmiştir. Bu arşitrav bloklarının en uzun ve tam olarak korunmuş olanları (24 ve 27 no.'lu arşitrav blokları) yaklaşık olarak 234 santimetre uzunluğuna sahiptirler. Bütün uzunluğu ile koruna gelmiş olan fakat kırıklar ile parçalara ayrılmış olan 24 no.'lu arşitrav bloğu bu Dor düzeni yapısına ait olabilecek diğer arşitrav blokları için bir öncü oluşturmaktadır. Yine bu parçadan ve 27 no.'lu arşitrav bloğundan yola çıkarak genel yüksekliği arka yanında 46 santimetre ve ön yanında 43 santimetre olduğu söylenebilir. Arşitrav bloklarının alt yüzeyinde yer almış olan soffitin genişliği 13 santimetre ve uzunluğu 170 santimetreyi göstermektedir. Arşitrav bloklarının genel genişliği yaklaşık olarak 65 santimetreye tabidir. Bunlara bağlı olarak Aleksandria Troas kentinde bir zamanlar varlığını göstermiş olan bu Dor düzeni mimari elemanlarının ait olduğu yapının bir sütun orta noktasından diğer sütun orta noktasına olan uzunluğu yaklaşık 235 santimetre olmuş olmalıydı. Burada bulunmuş olunan arşitrav bloklarının kimisinin üzerinde (Örneğin: 48 no.'lu arşitrav bloğu) çeşitli harfler gözlemlenmektedir (Res. IV.27). Bu harflerin arşitrav bloklarının sıralamasını belirtmek için yapılmıştır. Genelde bu harfler blokların üst yüzeylerine kazınmış haldedir. Böylelikle yapı kuruluyken bunlar görünmez durumdadır.

Res. IV.27. 48 no.'lu arşitrav bloğunun üzerinde yer almış olan sıralama işareti

24. Arşitrav Bloğu (Levha XXIII a-b – XXIX a-b-c-d)

Kazı Env. No. : AT 04 S 1

Ölçüler: Koruna gelmiş olan genişliği: 65 cm, ön yüzdeki yüksekliği: 43 cm, arka yüzdeki yüksekliği: 46 cm, soffit kenarının arka kısmındaki uzunluğu: 163 + 67 = 230 cm ve yan kenarının varlığı ile 234 cm uzunluğa sahip bölünmüş olan bu arşitrav bloğu. Alt sima 7,5 cm ve üst Sima 12,5 cm yüksekliğe sahiptir.

Tanım: Arşitrav bloğu tama yakın korunmuştur. Bu parça kırılmış olan iki büyük ve birden çok ufak parçalardan oluşmaktadır. Kırık olan parçalar birbirlerine tamamlanmaktadırlar ve bütün bir parçayı oluşturmaktadırlar. Arşitrav bloğunun sol yanında biraz daha büyük olan bir parça ön yüzünde iki tane regulae korunmuştur. Sol yanında anathyrose olarak işlenmiş alan görülmektedir. Anathyrose işlenmiş alanın kenarları düzleştirilmiştir. Arka tarafında sol yandan küçük bir kısımda üst ve alt sonuçları tanınmaktadır. Bu simalar üzerindeki profil ile üst arka yüzeye doğru hafiften eğimli geçiş mevcuttur. Arşitrav bloğunun sağ sonu da kabaca işlenmiştir. Arşitrav bloğunun alt yanında, sütun üzerindeki yeri de kabaca işlenmiştir ve bir tane kenet deliğine sahiptir yine bu kabaca gagalanmış gibi işlenmiş olan yüzeyde. Buradaki kenet deliği yaklaşık ortasında ve kenardan yaklaşık 10 cm içeridedir. Kenet deliğinin ebadı: 2,5 x 3 cm; derinliği: 5,5 cm'dir. Arşitrav bloğunun altındaki soffitin kenarları hafiften derinleştirilmiş ve iç kısmı düzleştirilmiştir. Soffitin genişliği: 13 cm'dir.

25. Arşitrav Bloğu (Levha XXX – XXXI)

Kazı Env. No. : AT 04 S 2

Ölçüler: Koruna gelmiş Arşitrav bloğunun uzunluğu: 183 cm, genişliği: 65 cm'dir.

Tanım: Sol yan kenarı dışında neredeyse bütün olarak günümüze ulaşabilmiş, az hasar görmüş bir Arşitrav bloğudur. Bu bloğun üst tarafının arkası ön taraftan daha yüksektir (42 – 45 cm) ve kaba işlenmiştir. Taenie ön kenarından 10 cm içerisinde iki tane kenet deliği yer almaktadır. Sol tarafta koruna gelmiş olan kenet deliğinin döküm kanalı da mevcuttur. Ayrıca solda kırık yerde bir başka kenet deliğinin varlığının izleri görülmektedir. Yan kenarında, diğer blok ile birleştiği yanda yüzeyin ortasında bir tane kenet deliği görülmektedir. Diğer arşitrav blok ile bitiştiği yanları

anathyrose olarak işlenmiştir. Bu yüzeyin merkezi alanı itinalı anathyrose ile işlenmişken kenar yüzeyi düzleştirilmiştir. Arşitrav bloğunun ön yüzünde 6 cm yüksekliğindeki taenie altında iki tane 36 cm genişliğinde altışar tane guttae kalıntısı ile regulae koruna gelmiştir. Arka tarafında yer alan iki simadan, alttaki simadan 8 cm yüksekliğinde alt kenarında bir bozulma gözlemlenmektedir. Üst yüzeyi 12 cm yüksek, üzerindeki sonuç profili, kaba işlenmiş üst yüzeye geri giden profil ve bu hafiften içe doğru eğilmiş yüzey zarar görmemiştir Üst yüzeyindeki solda sol kenet deliğinin yanında bir tane B kazılmıştır ve bu hangi blok ile bitişeceğini gösteren işarettir.

26. Arşitrav Bloğu (Levha XXXII- XXXIII a-b)

Kazı Env. No. : AT 04 S 3

Ölçüler: Koruna gelmiş olan arşitrav bloğunun toplam uzunluğu: 112 cm, yüksekliği: 43 cm, taenie ile beraber genişliği: 64 cm, taenie genişliği: 4 cm'dir.

Tanım: Neredeyse tam olarak koruna gelmiş olan arşitrav bloğun iki yanı da asıl hali ile korunmuştur. Sol ve arka tarafında bloğun kenarları büyük tahribe uğramıştır. Bloğun alt tarafı itinalı gagalanmış gibi işlenmiştir. Kenarlardaki anathyrose alanlarda alt taraftan daha kaba işlenmiştir. Sağ tarafı düz işlenmiş ve ön ile üst yüzeyde ise anathyrose olarak işlenmiştir. Kaba işlenmiş üst yüzeyin arka tarafı kısmen önden biraz daha yüksektir. Sağdaki bitişme kenarının alt tarafında bir tane kenet deliği görülmektedir. Kenet delikleri alt tarafta solda (kenet deliğinin ebadı 3 x 3 cm'dir. Bu kenet deliği taşın yüzeyinin başlangıcından 7,5 cm içeride ve taenie ön kenarından 32 cm içeride yer almaktadır.) ve üst tarafta solda (kenet deliğinin ebadı: 6 x 6 cm'dir. Bu kenet deliği taşın yüzeyinin başlangıcından 34 cm içeride ve taenie ön kenarından 16 cm içeride yer almaktadır.) yer almaktadır. Ayrıca bir delik üst tarafta solda yer almaktadır. Bu delik taşın yüzeyinin başlangıcından 4 cm içeride ve taenie ön kenarından 16 cm içeride yer almaktadır. Arşitrav bloğunun arka yüzeyi bir strüktüre sahip değildir. Arşitrav bloğunun ön yüzeyinde iki regulae ve guttae (sağ tarafta sadece beş tane) ile taenie korunmaktadır. Bu blok oldukça kısa uzunluğundan, kaba işlenmiş alt yanı ve kenet deliği ile yan yana gelen blokları

birleştiren kenet deliğinden dolayı bir korniş bloğuna ait olamaz. Bu blok bir yapının üst elementlerinden olmalı.

27. Arşitrav Bloğu (Levha XXXIV a-b – XXXV a-b-c-d)

Kazı Env. No. : AT 04 S 6

Ölçüler: Koruna gelmiş olan uzunluğu: 234 cm, genişliği: 66 cm, ön taraftaki yüksekliği: 42 cm; soffitin genişliği: 13 cm'dir.

Tanım: Bu arşitrav bloğu bazı zedelenmeler dışında tam olarak günümüze ulaşmış olan bir bloktur. Arşitrav bloğunun alt yanının kenarları sağ tarafta ve uzun yanlarda, arka tarafın üstündeki gibi, oldukça zedelenmiş ve hatta kısmen kırılmıştır. Arşitrav bloğunun yan yüzlerinde anathyrose görülmektedir. Bu yan yüzlerdeki anathyrose kabaca çalışılmış ve kenarları itinalı, düz bir şekilde işlenmiştir. Arşitrav bloğunun alt yüzü de kabaca işlenmiştir. Bloğun alt yüzünün sol yanında iki tane sağ yanında ise bir tane, sütun başlığının taşıdığı alanlarda, kenet deliği yer almaktadır.

28. Arşitrav Bloğu (Levha XXXVI – XXXVII a-b)

Kazı Env. No. : AT 04 S 9

Ölçüler: Koruna gelmiş olan uzunluğu: maksimum 65 cm. Arşitrav bloğunun alt yanından en fazla 65 cm koruna gelmiştir.

Tanım: AT 04 S 9 bir arşitrav bloğunun sol son kenarıdır. Arşitrav blok parçasının alt yanında soffitin bir kısmı ve sütun başlığının bulunduğu yeri daha tanınmaktadır. Sütun başlığının üstünde yer alan bölgenin ortasında bir kenet deliği tanınmaktadır. Kenet deliği yan taraftan yaklaşık olarak 8 cm içeride yer almaktadır. Günümüze ulaşmış olan bu arşitrav blok parçası kabaca işlenmiş yüzleri mevcuttur. Arşitrav bloğunun parçasından günümüze ulaşan, arka tarafının iki sonunun kalıntıları ve kabaca gagalanmış gibi işlenmiş olan üst yüzeyidir.

29. Arşitrav Bloğu (Levha XXXVI – XXXVIII a-b-c)

Kazı Env. No. : AT 04 S 10

Ölçüler: Koruna gelmiş olan uzunluk: maksimum 125 cm, yüksekliği: 42 cm, soffit genişliği: 13 cm.

Tanım: Alt yanının en çok 125 cm uzunluğunda, bir arşitrav bloğunun koruna gelmiş olan sağ yarısıdır. Bu arşitrav blok parçasının köşesinde ve ön yüzünün üst kenarında kırıklar mevcuttur. Burada korunmuş olan regulae hava değişiminden oldukça zarara uğramıştır. Geri kalan kısmı ise iyi koruna gelmiştir. Hafiften konveks, kenarları biraz derinleştirilmiş olan, alt yüzeyde bulunan soffitin genişliği 13 cm'dir. Bu alt yüzde sütunun başlığının üst yüzeyinin yer aldığı hiza itinalı gagalanmış gibi işlenmiştir. Bu alanın ortasında, yan birleşme yerine yakın yerde bir kenet deliği yer almaktadır. Burada yine anathyrose görülmektedir. Bu anathyrosenin iç kısmı kaba işlenmiştir. Arka yüzdeki sonlar, 8 ve 13,5 cm'lik kısımları geriye kalmıştır. Konveks olan bitiş kısımları ve üst yüzeye olan geçiş profili neredeyse hiç zarar görmemiştir. Kaba işlenmiş olan bu yüzeyin üst kısmında oldukça tahrip görmüştür. Arşitrav blok parçaları, AT 04 S 9 ve AT 04 S 10, yan yana bulunduklarından dolayı tek bir arşitrav bloğuna da ait olmuş olasılığını taşımaktadırlar. Eğer bu iki arşitrav blok parçaları gerçekten bir bütün oluşturuyorlarsa, o zaman oluşturdukları bu arşitrav bloğun sadece orta kısmında sol yanından bir parça eksik kalmaktadır.

30. Arşitrav Bloğu (Levha XXXIX – XLI a-b-c)

Kazı Env.No. : AT 04 S 12

Ölçüler: Koruna gelmiş olan uzunluğu: maksimum 45 cm, ön yüzündeki yüksekliği: 42 cm, genişliği: 65 cm'dir.

Tanım: Koruna gelmiş olan uzun bir arşitrav blok parçasıdır. Bu arşitrav blok parçasının sağ sonuç kısmı da korunmuştur. Arşitrav bloğun bütün kenarları oldukça, ya kırılarak ya da bir yere çarparak zedelenmiştir. Bloğun üst yanının alt tarafı, bir geçiş ile beraber önden daha yüksektir. Arka yüzünün üst tarafı gibi ve sonuç yanı gibi bu yüzü de kabaca işlenmiştir. Bloğun ön yüzeyinden daha geniş kısımlar koruna gelmiştir. Ama taenie ve regulae bölümlerinden günümüze bir şey ulaşamamıştır. Arka yüzeyden ise sima ve profillerden de kısmen bölümler günümüze dek ulaşmıştır. 2006 yılı kazı sezonunda gerçekleşen yangından sonra, kazı alanına yangından geri kalan korları söndürmek için giren buldozer bu arşitrav

blok parçasının üzerinden geçmiştir. Buldozerin üzerinden geçmesi ile, buldozerin ağırlığından dolayı bu arşitrav bloğu yere gömülmüştür. Bundan dolayı bugün bu arşitrav bloğunun sadece üst yüzeyi görülmektedir.

31. Arşitrav Bloğu (Levha XLII a-b – XLIII a-b)

Kazı Env. No.: AT 04 S 19

Ölçüler: Koruna gelmiş olan uzunluğu: 98 cm, yüksekliği: 42,5 cm, taenie olmadan genişliği: 66 cm, taenie genişliği: 5,5 cm'dir.

Tanım: Arşitrav bloğunun yanıdır. Günümüze ulaşmış olan bu arşitrav blok parçasında biraz köşelerinde ve kenarlarında meydana gelmiş olan tahripler ve kırılmalar dışında iyi koruna gelmiş bir parçadır. Bir sonraki arşitrav bloğu ile bitişeceği yerdeki yarım regulaeden iki guttae kalıntısı ile büyük bir kısmı korunmuş ve bundan 45,5 cm ilerisinde bütün bir regulae, guttae izleri ile belirgindir. Kabaca gagalanmış gibi işlenmiş olan üst yüzün arka yanı inişli çıkışlı, düzensiz geçişler ile ön yanından 3 cm daha yüksektir. Ön tarafta döküm kanalı ile beraber bir kenet deliği görülmektedir. Kenet deliğinin ebadı: 5 x 5 cm'dir. Kenet deliği ile taenie ön yüzü arası 16 cm'dir ve arşitrav bloğunun sol sonu ile arası 30 cm'dir. Daha küçük bir kenet deliği ve bağlamak için U-şekilli bir zıvana yer almaktadır. Bu daha küçük kenet deliğinin ebadı 2,5 x 2,5 cm'dir ve taenieden uzaklığı her birinin 13 cm'dir. Arşitrav bloğunun bitiş kenarından uzaklığı ise 15 ila 5,5 cm'dir. Ayrıca bu ikisinin arasında bir tane de sabitleme deliği yer almaktadır.

32. Arşitrav Bloğu (Levha XLIV – XLV a-b-c-d)

Kazı Env.No. : AT 04 S 26

Ölçüler: Koruna gelmiş olan uzunluğu: 171 cm, blok arka yüzeyinin yüksekliği: 45 cm'dir.

Tanım: Arşitrav blok parçası eksik olan sol kenarı dışında neredeyse tam olarak koruna gelmiştir. Görülebilen kısımların köşe ve kenarlarındaki tahripler dışında gayet iyi durumda olan bir arşitrav blok parçasıdır. Arşitrav bloğunun ön yüzü hala yere gömülü ve sadece arka yüzü görülür bir haldedir. Sağ bitiş kenarında anathyrose

olarak işlenmiş olunduğu gözlemlenmektedir. Bu anathyrose alanın çevresi ise düzleştirilerek işlenmiştir. Arşitrav bloğunun görülebilen arka yüzeyindeki simalar 7,5 cm ve 13 cm yüksekliktedir. Üst bitiş profili neredeyse hiç tahribe uğramamıştır. Tüm blok boyu boyunca devam eden profil, hafiften içe doğru eğimli olan yüzey üzeri ve üst yüzey kabaca gagalanmış gibi işlenmiştir.

33. Arşitrav Bloğu (Levha XLVI a-b – XLVII a-b-c-d)

Kazı Env. No.: AT 04 S 30

Ölçüler: Koruna gelmiş olan uzunluğu: 67 cm, yüksekliği: 41 cm, taenie olmadan genişliği: 67 cm'dir.

Tanım: Arşitrav bloğunun son kısmıdır. Arka yüzü hava şartlarından dolayı tahrip olması ve köşe ile kenarların zarara uğramış olması dışında oldukça iyi bir durumdadır. Altında sütun başlığının bulunmuş olduğu yer gayet itinalı gagalanmış gibi işlenmiş ve orta yerinde bir tane kenet deliği yer almaktadır. Kenet deliğinin ebadı: 4 x 4 cm'dir ve kenet deliği ile arşitrav bloğunun bitiş yeri arası 15 cm'dir. Geri kalan düz işlenmiş yüzeyde 13 cm'lik genişliği ile soffit bulunmaktadır. Gagalanmış gibi işlenmiş olan sonucun ön kısmında düz işlenmiş olan bir kenar bırakılmıştır. Ön yüzeydeki taenie zarara uğramamıştır. Bu ön yüzdeki taenienin yüksekliği 4,5 cm'dir ve 4 cm öne doğru çıkıntı oluşturmaktadır. Bloğun sonunda korunmuş olan küçük bir parça regulae de kopmuştur. Bu regulae yaklaşık 3 cm yüksekliğe sahiptir. Arşitrav bloğun üst yüzeyinde iki tane kenet deliği yer almaktadır. Bu kenet deliklerinin ayrıca döküm kanalları da üst yanında frizleri sağlamlaştırmak için mevcuttur. Ayrıca iki tane de bağlama kenet delikleri mevcuttur.

34. Arşitrav Bloğu (Levha XLVIII – XLIX a-b)

Kazı Env.No. : AT 04 S 31

Ölçüler: Koruna gelmiş olan yüksekliği: 40,5 cm, genişliği: 67 cm, uzunluğu: maksimum 91 cm'dir.

Tanım: Bu blok parçası oldukça tahrip olmuş bir arşitrav blok parçasıdır. Arşitrav blok parçasının bir sonu yere gömülü bir haldedir. Yerden yukarıda kalan parçanın dar yanı düzensiz bir şekilde kırılmıştır. Bu bloğun alt yüzü büyük bölümler halinde zarar görmüş bir haldedir. Üst yüzeyin koruna bilmiş olduğu kadarıyla itinalı gagalanmış olarak işlenmiş olduğu gözlemlenmektedir. Arşitrav bloğunun üst yüzeyi kabaca gagalanmış gibi işlenmiş ve arka tarafı ön taraftan yaklaşık 3 cm daha yüksektir. Bloğun arka tarafındaki üst sima (12,5 cm yüksek), sima üzerindeki profil ve gagalanmış olarak işlenmiş olan üst tarafı iyi koruna gelmiştir. Arşitrav bloğun ön yüzünde taenienin bir kısmı (4,5 cm yüksekliğine sahip ve 3,5 cm öne doğru çıkıntı yapmaktadır) ve sola doğru olan kısımda iki guttaeli bir regulae korunmuştur. Ayrıca bu regulaede dört tane guttaenin başlangıcı da görülebilir halde. Regulaenin uzunluğu böylelikle 36 cm'dir.

35. Arşitrav Bloğu (Levha L – LI a-b)

Kazı Env.No. : AT 04 S 34

Ölçüler: Koruna gelmiş olan alt tarafının uzunluğu: 140 cm, genişliği: 66 cm'dir.

Tanım: Arşitrav bloğunun yarısıdır. Arşitrav blok parçasının sağ yanında çaprazlamasına bir çatlak mevcuttur. Bloğun alt tarafına doğru bitiş kısmı kaybolmuştur. Arşitrav blok parçasının ön yüzünden çok az kalıntılar görülmektedir. Bloğun alt tarafında sütun başlığının geldiği yer düzleştirilmiş ve çok hafif bir şekilde işlenmiş olan bir soffit görüle bilinmektedir. Soffitin genişliği 13 cm'dir. Sivri olmayan kenarlara sahip olan alt sima (yüksekliği 7,5 cm), üst sima (yüksekliği 12 cm) ve bunların üzerindeki profil iyi koruna gelmiştir.

36. Arşitrav Bloğu (Levha LII – LIII a-b)

Kazı Env. No. : AT 04 S 35

Ölçüler: Koruna gelmiş olan uzunluğu: 88 cm, genişliği: 67 cm'dir.

Tanım: Bu parça bir arşitrav bloğunun sonu ile yaklaşık olarak sol üçte biridir. Üst yüzeyi görüldüğü kadarıyla bozulmamıştır. Üst yüzeyin arka tarafı ön taraftan biraz daha yüksektir. Ayrıca üst yüzeyi kabaca gagalanmış olarak işlenmiştir. Arşitrav

blok parçasının arka tarafında üst simanın bir kısmı, simanın üzerindeki profilden küçük bir parça ve üstte kabaca gagalanmış olarak işlenmiş olan yüzeyden birkaç kısım koruna gelmiştir. Blok parçasının yan yüzeyinde kabaca gagalanmış olarak işlenmiş olan bir anathyrose yüzeyi görülmektedir. Bu anathyrose işlenmiş olan yüzeyin ön kenarı itinalı, düz bir şekilde işlenmiştir. Arşitrav blok parçasının alt yüzeyinde sütun başlığının üst yüzeyinin geldiği kısım itinalı bir şekilde gagalanmış olarak işlenmiş ve bu alanın orta yerinde sütun başlığının sağlamlaştırılması için bir kenet deliği yer almaktadır. Arşitrav blok parçasının alt yüzeyinde yer alan soffit, 13 cm genişliğe sahiptir ve yaklaşık 50 cm uzunluğu koruna gelmiştir. Burada işlenmiş olan soffit diğer bloklardakine göre daha belirgin bir şekilde işlenmiştir. Arşitrav blok parçasının ön yüzünde alt kenar ve taenie kopmuştur.

37. Arşitrav Bloğu (Levha LIV - LV a-b-c)

Kazı Env. No. : AT 04 S 41

Ölçüler: Koruna gelmiş olan uzunluğu: 130 cm, genişliği: 66 cm, yüksekliği: minimum 41 cm'dir.

Tanım: Bu parça bir arşitrav bloğunun yarısından biraz daha büyük olan bir sol yarısıdır. Bu arşitrav blok parçasının ön yüzünden günümüze sadece taenie kısmı kırılmış olarak sol yanı ulaşmıştır. Arşitrav blok parçası burada bir çapraz kırığa sahiptir. Arka yüzdeki alt ile üst sima, profil ve gagalanmış olarak işlenmiş olan üst yüzeyi neredeyse hiç tahrip olmamıştır. Alt simanın yüksekliği 7,5 cm ve üst simanın yüksekliği 12,5 cm'dir. Arşitrav bloğun yan yüzeyinde anathyrose gözlemlenmektedir. Blok parçasının alt yüzeyinin ortasında yan kenarından 14 cm içeride bir kenet deliği yer almaktadır. Bu kenet deliğinin derinliği 4,5 cm'dir ve alt tarafta yaklaşık 2 x 2 cm ebadına sahiptir. Ayrıca arşitrav blok parçasının görülebilen alt yüzeyinde, 13 cm genişliğe sahip olan soffit görülmektedir.

38. Arşitrav Bloğu (Levha LVI – LVII a-b-c)

Kazı Env.No. : AT 04 S 43

Ölçüler: Koruna gelmiş olan uzunluğu: 30 cm, yüksekliği: 41 cm, genişliği: 66 cm'dir.

Tanım: Arşitrav bloğunun sol sonudur. Arşitrav blok parçasının bir kısmı yere gömülü bir halde. Yere gömülü olmayan kısmında oldukça fazla kırık izleri ve havanın etkisinden kaynaklanan tahripler gözlemlenmektedir. Sol son kısmına doğru blok parçası oldukça iyi korunmuştur. Arşitrav blok parçasının üst yüzeyi kabaca gagalanmış olarak işlenmiştir. Blok parçasının üst yüzeyinde 5 x 6 cm ebadında olan büyük bir kenet deliği ve bir döküm kanalı görülmektedir. Kenet deliği, taenienin ön kenarından 20 cm içerisinde yer almaktadır. Arka yüzünde bu kısımda taenieler (7,5 cm ve 12,5 cm yüksekliğinde), taenie üzerinde yer alan profil ve kabaca gagalanmış olarak işlenmiş olan yüzey oldukça iyi koruna gelmiştir. Arşitrav blok parçasının alt yüzeyinde soffit 14,5 cm genişliği ile yaklaşık 37 cm uzunluğu korunmuştur. Alt yüzeyde sütun başlığının üzerine gelen kısımda büyük bir kenet deliği yer almaktadır. Kenet deliğinin büyüklüğü yaklaşık olarak 5 x 5 cm'dir. Ön yüzdeki taenie oldukça tahrip olmuştur ve 4,5 cm yüksekliğe sahiptir.

39. Arşitrav Bloğu (Levha LVI – LVIII a-b-c-d)

Kazı Env.No. : AT 04 S 44

Ölçüler: Koruna gelmiş olan uzunluğu: 101 cm, yüksekliği: 41 cm, genişliği: 46 cm'dir.

Tanım: Arşitrav bloğunun sol tarafının neredeyse tam bir yarısı büyüklüğündedir. Arşitrav blok parçasının yarısı yere gömülü bir haldedir. Bu arşitrav blok parçasının yerden yukarı çıkık olan yanı hava değişiminden kaynaklanan tahripler görülmekte ve ayrıca alt kenarının ön yüzü oldukça hasar görmüş durumdadır. Arşitrav blok parçasının diğer blok ile birleştiği sol bitişme kısmı yerde gömülü olmuş olduğundan daha iyi koruna gelmiştir. Kabaca gagalanmış gibi işlenmiş olan blok parçasının üst yüzeyinin ön kısmında, friz levhalarını sabitleştirmek için, kenet delikleri tespit edilmiştir. Kenet deliklerinin ebatları sol taraftan başlayarak ilki 4,5 x 4,5 cm, ikincisi 6 x 6 cm ve üçüncüsü 4 x 4 cm'dir. İkinci kenet deliği ayrıca bir tane döküm kanalına sahiptir. Taenieler (yükseklikleri 7 cm ve 13 cm'dir), üzerlerinde yer alan profil ve kabaca gagalanmış gibi işlenmiş olan üst kısım sonuna doğru neredeyse hiç

tahrip görmemiştir. Arşitrav blok parçasının alt yüzeyinde 13 cm genişliğinde bir soffite sahiptir. Alt yüzeyde sütun başlığının üzerine gelen kısmın orta yerinde bir kenet deliği görülmektedir. Kenet deliğinin ebadı: 3 x 3 cm; derinliği: 5 cm'dir. Arşitrav blok parçasının sol sonunda taenie ayrım regulae kalıntıları ile korunmuş ve bir sonraki regulae de korunmuştur. İki regulae arasındaki aralık 43 cm'dir. Ön yüzdeki taenienin yüksekliği 4,5 cm'dir.

40. Arşitrav Bloğu (Levha LIX)

Kazı Env. No. : AT 04 S 48

Ölçüler: Koruna gelmiş olan uzunluğu: maksimum 80 cm, genişliği: 66 cm'dir.

Tanım: Bu arşitrav blok parçası uzun bir ön yüzeye ve arka tarafı hafiften yükselen, kabaca gagalanmış gibi işlenmiş üst yüzeye sahiptir. Ufak bir kısmı koruna gelmiş olan arka yüzeyi oldukça tahrip olmuştur. Arşitrav bloğun alt yüzeyi yere gömülüdür ve görülememektedir. Arşitrav blok parçasının ön yüzeyinde taenie yer almaktadır; ama oldukça tahrip olmuştur. Taenienin yüksekliği 5,5 cm'dir. Korunmuş olan regulaenin sol ve sağ yanları kırılmıştır.

41. Arşitrav Bloğu (Levha LX a-b – LXI a-b-c)

Kazı Envanter No.: AT 04 S 49

Ölçüler: Koruna gelmiş olan uzunluğu: 42 cm, genişliği: 66 cm, ön taraftaki yüksekliği: 40 cm'dir.

Tanım: Arşitrav bloğunun son kısmıdır. Arşitrav blok parçası üst kısmı hava değişiminden kaynaklanan tahriplere sahiptir ve kenarları kırılmıştır. Arşitrav blok parçasının üst yüzeyinin arka tarafı biraz yükseltilmiştir. Bu blok parçasının diğer bir arşitrav bloğu ile bitişme yanında anathyrose görülmektedir. Anathyrosenin ön tarafı dar bir bant halinde düzleştirilmiştir. Arşitrav blok parçasının alt yüzeyinde sütun başlığı ile birleştiği yerin ortasında bir kenet deliği yer almaktadır. Bu kenet deliği 4 x 4 cm ebadına ve 5 cm derinliğe sahiptir. 12,5 cm genişliğindeki soffitin başlangıç yerleri tanınır haldedir.

42. Arşitrav Bloğu (Levha LXII – LXIII)

Kazı Env. No. : AT 04 S 50

Ölçüler: Koruna gelmiş olan uzunluğu: 86 cm, genişliği: 56 cm, yüksekliği: maksimum 33 cm'dir.

Tanım: Arşitrav bloğunun sadece üst kısmının büyük bir parçasıdır. Üst yüzeyi dışındaki kısımlar kırılmıştır. Arşitrav blok parçasının üst yüzeyi kabaca gagalanmış gibi işlenmiştir. Arka kısmı ön kısmından biraz daha yüksektir. Günümüze ulaşmış olan parçanın üst yüzeyin ön tarafında iki tane kenet deliği yer almakta ve bunların biraz gerisinde uzunlamasına bir derinlik mevcuttur. Bu derinlik arşitrav bloğunun ön yüzü ile paralel devam etmektedir. Kenet delikleri 5 x 5 cm büyüklüğündedir. Ön yüze paralel devam eden derinliğin ebadı: 14 x 1,5 cm; derinliği: 4 cm'dir.

43. Arşitrav Bloğu (Levha LXIV a-b – LXV a-b)

Kazı Env.No. : AT 04 S 52

Ölçüler: Koruna gelmiş olan uzunluğu: 217 cm, genişliği: 66 cm, arka tarafının yüksekliği: 46 cm'dir (ki arka yüksekliği ön tarafından daha yüksektir).

Tanım: Uzunluğu neredeyse tam olarak koruna gelmiş olan bir arşitrav blok parçasıdır. Arşitrav blok parçasının görülen ön yüzeyi oldukça tahrip olmuş ve alt kenarı kırılmıştır. Arşitrav blok parçasının ön yüzünün ortasından sola doğru ve üst kenarın sağ tarafı da taenienin yok olacak şekilde kırılmıştır. Arşitrav blok parçasının alt yüzeyinde 13 cm genişliğinde bir soffit yer almaktadır. Alt yüzeyde yer alan soffit oldukça iyi bir durumdadır. Arşitrav blok parçasının sağ yanında ön taraftaki köşesi ve alt yanı kırılmıştır. Bu sağ yanı kabaca gagalanmış gibi (anathyrose) işlenmiş ve orta yerinde bir kenet deliği yer almaktadır. Arşitrav blok parçasının arka yüzündeki taenie ile üzerinde yer alan profil oldukça iyi koruna gelmiştir. Taenie yükseklikleri 7,5 cm ve 12,5 cm'dir.

44. Arşitrav Bloğu (Levha LXVI – LXVII)

Kazı Env. No. : AT 04 S 53

Ölçüler: Koruna gelmiş olan uzunluğu: 142 cm, genişliği: yaklaşık olarak 67 cm, yüksekliği: 42 cm'dir.

Tanım: Arşitrav bloğunun yarısından biraz daha büyük bir arşitrav blok parçasıdır. Yerden yukarıya doğru çıkmış olan blok parçasının arka tarafı oldukça tahribe uğramış. Arka yüzeyde yer alan simalar, 7 cm ve 13 cm yüksekliğe sahip olan, daha görülür bir haldedir. Arşitrav blok parçasının üst yüzeyi daha iyi koruna gelmiş bir durumdadır. Üst yüzeyin ön tarafı kabaca gagalanmış gibi işlenmiş ve bitişme yanının yan yüzeyine doğru bir tane bağlama kenet deliği ile dört tane kenet deliğine sahiptir. Her bir kenet deliğinin ebadı yaklaşık 4 x 4 cm'dir. Kenet delikleri arşitrav blok parçasının ön yüzeyinden yaklaşık 10 cm içeri doğru yer almaktadır. Kenet deliklerinin soldan ikincisi bir döküm kanalına sahiptir. Arşitrav blok parçasının ön yüzeyi yere gömülü bir haldedir. Arşitrav blok parçasının sol yan yüzeyinin iç merkezi kabaca gagalanmış gibi işlenmiş ve kenarları kabaca düzleştirilmiştir.

45. Arşitrav Bloğu (Levha LXVIII a-b)

Kazı Env. No. : AT 04 S 58

Ölçüler: Koruna gelmiş olan uzunluğu: 105 cm, yüksekliği: 41, genişliği: maksimum 60 cm'dir.

Tanım: Bu parça bir arşitrav bloğunun sağ tarafından bir kısımdır. Arka yüzey ve ön yüzeyin bazı kısımları kopmuştur. Arşitrav blok parçasının diğer blok ile bitişen sağ yanı kabaca gagalanmış gibi işlenmiş ve yan kenarları eksiktir. Blok parçasının alt yüzeyinde sütun başlığının denk geldiği yer itinalı gagalanmış gibi işlenmiş ve bunun orta yerinde, sütun başlığını sabitlemek için bir kenet deliği yer almaktadır. Arşitrav blok parçasının alt yüzeyinde yer alan soffit çok hafif bir şekilde işlenmiş ve 12,5 cm genişliğine sahiptir.

46. Arşitrav Bloğu (Levha LXIX a-b)

Kazı Env.No. : AT 04 S 60

Ölçüler: Koruna gelmiş olan uzunluğu: 188 cm, yüksekliği: 46 cm, genişliği: 67 cm'dir.

Tanım: Bu parça bir arşitrav bloğunun büyük bir kısmıdır ve kenar ile köşeleri kırılmış, iki tane de çapraz çatlağa sahiptir. Çapraz çatlaklar sol sonunda yer almaktadır. Arşitrav blok parçasının üst yüzeyi kabaca gagalanmış gibi işlenmiş olup, arka tarafı ön tarafından daha yüksektir. Arşitrav bloğun üst yüzeyinde tümsekli bir geçiş yer almakta ve ön sol tarafta, çatlak hizasında büyük bir kenet deliği görülmektedir. Kenet deliği 4,5x5 cm büyüklüğe sahiptir. Başka küçük kenet delikleri sağ yan yüze yakın ön ve orta kısımlarda yer almaktadır. Arşitrav blok parçasının sağ yanı kabaca gagalanmış gibi işlenmiştir ve bu yüzeyin geri kalmış olan kenar kısımları itinalı düz işlenmiştir. Blok parçasının ön yüzünde taenie ve regulae tamamıyla kırılarak yok olmuştur. Bloğun arka yüzündeki iki simanın üzerinde yer alan profil çatlamıştır. Simalar 7,5 cm ve 13 cm yüksekliklere sahiptirler. Arşitrav blok parçası alt yüzeyinin yere doğru olarak durmaktadır.

47. Arşitrav Bloğu (Levha LXX – LXXI a-b-c)

Kazı Env. No. : AT 04 S 63

Ölçüler: Koruna gelmiş olan uzunluğu: 123 cm, genişliği: 66 cm'dir.

Tanım: Ön ve arka tarafı da koruna gelmiş bir arşitrav blok parçasıdır. Bloğun alt yüzeyinin ortası ve öne doğru iyi koruna gelmiştir. Arkaya doğru, neredeyse profile kadar çapraz bir şekilde çatlamış. Ön yüzünün alt kısmı sadece sol köşesi dışında iyi korunmuştur. Bu sol köşesi kopmuş olarak arşitrav blok parçasının yanında durmakta. Alt yüzünün yaklaşık ortasında, bitiş kenarından 18 cm ve 28 cm uzaklıkta iki tane kenet deliği yer almaktadır. Kenet deliklerinin ebatları 2,5x2,5 cm'dir ve 3,5 cm derinliğe sahipler. Alt yüzeyinin oldukça itinalı bir şekilde gagalanmış gibi işlenmiş olduğu gözlemlenmektedir.

48. Arşitrav Bloğu (Levha LXXII a-b – LXXIII a-b-c)

Kazı Env. No. : AT 04 S 64

Ölçüler: Koruna gelmiş olan uzunluğu: 182 cm, üstte taenie ile beraber genişliği: 70 cm, yüksekliği: 42 cm'dir.

Tanım: Yan yüzeyi ile beraber ön kısmının koruna gelmiş olan bir arşitrav blok parçasıdır. Bunun arkasında ve sol son kısmında kırık alanlar gözlemlenmektedir. Arşitrav blok parçasının üst yüzeyi kabaca gagalanmış gibi işlenmiş ve bir seviyeye sahiptir. Sağ ön kısımda bir birleştirme kenet deliği görülmektedir ve bunun sol tarafında taenie ön kenarında 11 cm içerisinde üç tane kenet deliği görülmektedir. İlk ve üçüncü kenet delikleri ayrıca birer döküm kanalına sahiptirler. Her bir kenet deliği 4 x 4 cm ebadına ve 3,5 cm derinliğe sahiptir. Kenet delikleri sağ yan kenardan 51 cm içerisinde başlamakta ve 161 cm'de bitmektedir. İlk kenet deliğinden 5 cm sol yanındaki ikinci kenet deliği düzensiz ve tahrip edilmiştir. Bu kenet deliğinin sağ alt köşesinde hangi blok üzerine geleceğini ifade eden işaret olan bir Δ şekli yer almaktadır. Arşitrav blok parçasının ön yüzeyinde 6 cm yüksekliğindeki taenie altında bitişen yan yüzeyin yanında yarım bir tane ve iki tane bütün regulae koruna gelmiştir. Bu regulae 3 cm yüksekliğe sahiptirler. Regulaenin sağdan sola doğru olan uzunlukları: 16,5 cm, 34 cm ve 32 cm'dir. Her birinin arasındaki aralık ise 44 cm'dir. Arşitrav blok parçasının arka yüzeyindeki alt simanın alt kenarı kırılmıştır ve üstteki sima ise 12 cm yüksekliğe sahiptir.

49. Arşitrav Bloğu (Levha LXXIV a-b – LXV a-b)

Kazı Env. No. : AT 04 S 66

Ölçüler: Koruna gelmiş olan uzunluğu: maksimum 86 cm, genişliği: 65,5 cm, yüksekliği: 41 cm'dir.

Tanım: Arşitrav bloğunun son kısmıdır. Arşitrav bloğunun diğer blok ile bitişen yanı anathyrose olarak işlenmiştir. Anathyrose alanının kenarı dar bir kısmı düz olarak işlenmiştir ve anathyrose kabaca gagalanmış gibi işlenmiştir. Arşitrav blok parçasının sütun başlığının üzerine denk gelen kısmı itina ile gagalanmış gibi işlenmiş ve bu alanın orta yerinde, sütun başlığını sabitlemek için, bir kenet deliği

yer almaktadır. Arşitrav blok parçasının alt yüzeyinde yer alan soffitin başlangıcı korunmuştur ve 13 cm genişliğe sahiptir. Blok parçasının arka yüzeyinde simalar arasındaki alan hava değişiminden kaynaklanan kuvvetli tahribata uğramıştır. Arşitrav blok parçasının ön yüzeyinde oldukça bozulmuş olan taenie altında, bitişme yerinde yarım regulae kalıntıları ve bir sonrakinin yarısı korunmuştur. Yarım regulae 18 cm uzun ve bir sonrakisi ile arasında 41 cm boş alan yer almaktadır.

50. Arşitrav Bloğu (Levha LXXVI – LXXVII a-b-c)

Kazı Env. No. : AT 05 S 120

Ölçüler: Koruna gelmiş olan uzunluğu: 175 cm, genişliği: 65 cm, yüksekliği: 42 cm'dir.

Tanım: Arşitrav blok parçası ve sağ yanında çaprazlamasına kırıklara sahiptir. Arşitrav blok parçasının diğer arşitrav bloğu ile birleştiği sol yanı anathyrose işlenmiştir. Bloğun alt yüzeyinde sütun başlığının üstüne gelen kısmında itinalı gagalanmış gibi işlenmiş ve orta yerinde bir tane kenet deliğine sahiptir. Kenet deliği 4 x 3,5 cm ebadına sahip ve yaklaşık 8 cm iç kısımda yer almaktadır. Alt yüzeyinde yer alan soffit oldukça hafif bir şekilde işlenmiş ve 13 cm genişliğe sahiptir. Bloğun arka yüzünün üst kısmı dışında bütün yüzeyi kabaca gagalanmış gibi işlenmiştir. Arka yüzeyde yer alan simaların yükseklikleri 7,5 cm ve 13 cm'dir. Arka yüzeyi neredeyse hiç zarar görmemiş. Ön yüzeyinde taenie kopmuştur. Beş tane guttae yeri ile beraber bir regulaenin kalıntısı korunmuştur.

4. Friz Blokları

Vitruvius Dor triglyph-metop frizinin oluşumu hakkında iki teori günümüze iletmektedir. Bunlardan, ama kendisinin de kabul etmediği, biri; triglyphlerin esasen pencerelerin taklidi olduğu teorisi, diğer kabul ettiği teori ise; yapının alın kısmından görülen çatı kirişinin ve bunların kaplanarak triglyphlerin türemiş olduğudur. Modern Arkeoloji araştırmaları da Vitruvius'un ikinci teorisini daha çok kabul etmiş;

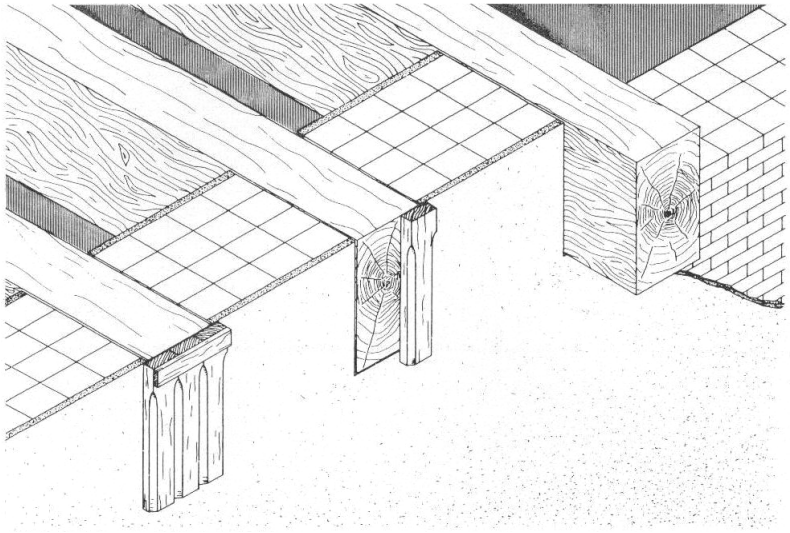
ama kabul etmiş oldukları halde kriterlerde de bulunmuştur (Wesenberg 1986, 143). Dülgerler ahşap yapının alt kısmını tamamladıktan sonra üst yapıyı inşa ediyorlardı. Bunun için önce yapının direklerini yerleştirmekteydiler ve sonra bunların arasını duvar malzemesi ile dolduruyorlardı. Bu işlemde kirişlerin üzerine kornişleri yerleştiriyorlardı. Yapıların çatı kısımlarını daha güzel görünmeleri için süslüyorlardı. Bunlar tamamlandıktan sonra yatay direklerin dışa doğru uzanan kısımlarını duvar ile aynı seviyede olacak şekilde kesiyorlardı. Bundan sonra oluşan görüntü hoşlarına gitmemiş olduğundan, bu kesilmiş olan kirişlerin görünen yüzünü küçük tahtalar ile örtmekteydiler. Bu küçük tahtalar triglyphlerin şekillerini oluşturmaktaydı. Bu tahta triglyphler ise mavi boya ile boyanıyordu. Böylelikle yapıların üst kısmında kiriş bölümlerinin bu şekilde örtülmesi ile triglyphin başlangıcı oluşmuş ve aynı zamanda metop diye adlandırılan ara odacıklar ortaya çıkmıştır (Wesenberg 1986, 144).

Bazılarının yanlış bir şekilde ileri sürdükleri, triglyphler esasen pencere açıklıklarının yerine yapılmış iddiası, gerçeklik payına sahip olamaz. Yani triglyphler esasen pencere olmuş olamaz; çünkü triglyphler köşelerde ve sütunların orta noktasına yerleştirilmişlerdir. Buralara pencerelerin yerleştirilmiş olması kesinlikle doğru değildir. Eğer buralarda pencere açıklıkları bırakılsa, yapıların köşe bağlantıları çözülür (Wesenberg 1986, 144).

Bilimde triglyph frizinin oluşum geçmişinin açıklamasında büyük düzenlilik ile iki öncülere dayalıdır: 1. Triglyph frizi kapalı duvardan değil, sütun duruşlarına göre geliştirilmiştir. Triglyphin kapalı duvar üzerine yapılması ise ikincil bir önemdir. 2. Triglyphler taşıyıcı unsurlardır. Fakat metoplar taşıyıcı özelliğine sahip değillerdir. Metoplar triglyphler arasında oluşan açık kısımları kapatmak için mevcuttur (Wesenberg 1986, 145).

Vitruvius tarafından tanımlanan gelişimin daha genç bir dönemde kiriş alınları dış duvar ile sıkı sıkıya bağlı bir şekilde sınırlanmakta ve tabellae ile triglyph formunda kaplanmışlardır. Bu kaplamanın Vitruvius'un öne sürdüğü gibi, sadece

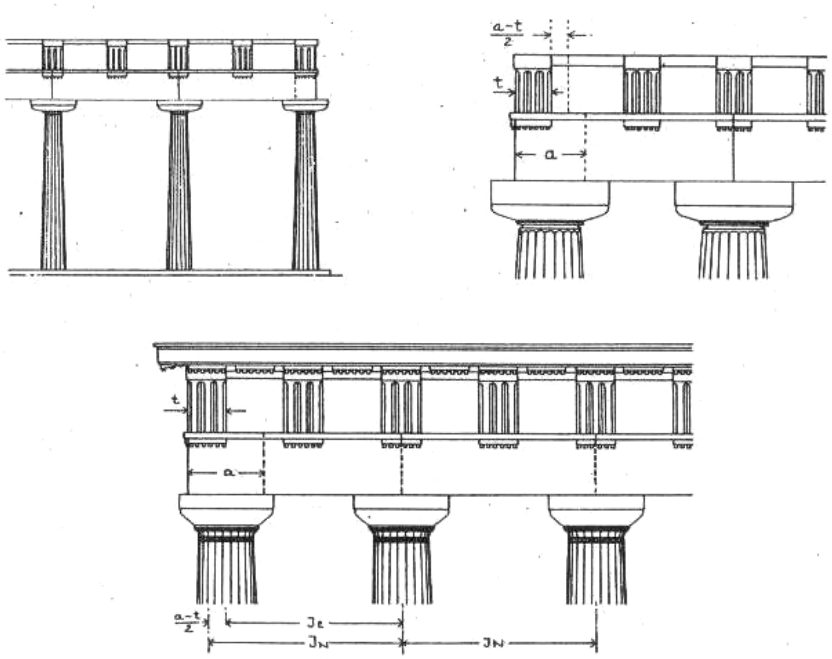
estetik açıdan öneme sahip olmuş olamaz. Kiriş alnının hava tesirinden koruması ve kiriş ile duvar arasındaki zıvana yuvasını örtmesi için kaplanmıştır. Bunun için kaplanan bu triglyph tahtacıkları kiriş alnından biraz daha geniş bir alana yerleştirilmiş olmalı (Res. IV.28). Bu ahşap triglyph, üçe bölümlendirilmiş olan, bütün bir levhadan oluşmamaktadır. Aksine ahşap triglyph yan kenarları düzleştirilmiş olan üç tane ahşap tahtacıktan oluşmaktadır. Bu üç tahtacık üzerinde, capitulum diye adlandırılan, bir tane yatay tahtacık ile taçlandırılmaktadır. Belki capitulum tahtacığı altındaki üç dik tahtacığı da birbirine bağlamaktaydı (Wesenberg 1986, 148).

Res. IV.28. Vitruvius'un d'Architectura eserine göre ahşap Triglyph'in Oluşumu (Wesenberg 1986, res. 2)

Friz mimari parçasının – özel etimolojik bilgilere sahip olmadan da – ismi ile bile oldukça açık bir şekilde betimlenmiş. Bu üç plastik çizgiler ile bezenmiş bir levhadır. Bu plaka ama hiçbir zaman bir bütün parça olarak karşılaşılmamıştır. Sadece triglyph ve metop olarak değişerek oluşturulmuş olan rapor içerisinde karşılaşılmaktadır. Bu oluşumdan meydana gelen ritimli bant, düzeni ile arşitrav bloklarının üzerinde yer almasıyla tanınmaktadır. Ama bir duvar sonunu da oluşturabilir. Bu triglyphon ile iki tane problem bağlantılıdır. Bunlardan biri şeklin oluşumu ve diğeri ise Dor düzeninin köşe sorunudur (Kienast 2002, 54). Dor köşe

sorunu gerçekten ün kazanmıştır. Grek Mimarisinin büyük olasılıkla teoricileri, tecrübelileri ve animatörleri bu kadar uğraştırmış olan başka bir detay tanınmamaktadır. Bu problem sadece sütunlu yapıların köşelerinde görülmektedir. Sadece yapının her köşesinde bir triglyph yerleştirildiğinde. Ama aynı zamanda da triglyphlerin her bir sütun aksının üzerinde bir tane yer aldığı canlandırılırsa frizin kapalılığı ve uyumu açıklanmaktadır. Kuralda friz, arşitrav ve onun altında yer alan abakustan daha dar olduğundan dolayı, iki iddia da köşe sütunları üzerinde tamamlanamamaktadır. İki alternatif birden kullanılamadığından – hem köşelerde yer alan triglyph hem de her sütun aksı üzerinde bir triglyph – bir orta yol bulunması gerekiyordu (Res. IV.29). Triglyphin yapı köşesindeki yeri asla boş bırakılmamıştır. Sütun düzenine göre ritim sağlamak daha az işlevidir (Kienast 2002, 54).

Res. IV.29. Dor Köşe Probleminin Şeması (Kienast 2002, Res. 1)
Üst sol: Ahşap Yapı Düzeni – Üst sağ: Metop Genişletilmesi –
Altta: Köşe sütunu ve bir sonraki sütunun yakınlaştırılması

Bu sorunun çözümü için alfabetik olarak sütunlar yerleştirilmiş, omuzluklar karşılaştırılmış ve metoplar genişletilmiştir. Bu problem antik dönemin mimarlarını, taş mimari kullanılmaya başlandığından beri uğraştırmaktadır. Bazı durumlarda hatta oldukça uğraştırmış ki, Hermogenes bir tapınak inşasında önceki planlarından

vazgeçip tapınağı İon düzeninde inşa ettirmeye devam etmiş. Köşe triglyphin sorunu sadece friz bandına önem vermeden, sütun duruşlarına dikkat edildiğinde ve asıl görevinin yanı sıra ikinci görevini yerine getirmeye çalışıldığında ortaya çıkmaktadır. Bu sorun tek duvarda – dikkat edilmesi gereken bir sütun aksı olmadığından – ve bir Tholos yapısında – köşe mevcut olmadığından – görülmemektedir. Köşe problemi sadece yapı köşesinde bir dayanak yer alıyorsa ortaya çıkmaktadır (Ante Tapınaklarında, Prostyloi ve özellikle tabii ki Peripteroi yapılarında). Bu da sadece, yapı gövdesi bu tür olarak köşede triglyphe durum olarak gerek duyduğundandır. Sonuç olarak: köşe sorunu triglyph şemasından çok sütunlar veya – tam olarak – frizi sütunlar ile bir uyum içerisinde yerleştirme gereksinimden kaynaklanmaktadır. Köşe sorunu kurucu zorlamalardan kaynaklanmamaktadır. Köşe sorunu normal bir mükemmeliyetçi anlayışının sonucundan doğan ve böylelikle grek mimarisinin tipik bir elementinden başka bir şey değildir (Kienast 2002, 55 – 56).

Triglyph frizinin gelişimi sütun duruşlarının ortaya çıkmasının temelini oluşturmasa da, şeklinin daha geç olduğunun ve sadece duvar taçlandırması olarak ortaya çıkmış olduysa, ikilimden bir çıkış yolu olmamaktadır. Öncelikle özel bir nedenden ve daha sonra bir kurucu nedenden dolayıdır: 1. Triglyphonun dar yanında da görülmüyor olması ile burada Peristase'de en azından yaklaşık bir açıklama getirilmiş; fakat buna karşın çapraz çatı kirişleri ile örtülmüş olan Oikos'ta ise bir açıklama getirilememiştir. Çatı kiriş alınlarının kaplaması olarak triglyphlerin burada sadece uzun yanlarında ortaya çıkabilir. Dar yanlarda da görülüyorsa da per definitionem süslemeleridir. 2. öne doğru uzatılan çatı kirişinden farklı olarak, belirgin bir çatı oluşumu sağlamak için, şüphesiz bir çatı kirişinin öne doğru çıkmasına izin verilmez. Bütün İon yapılarında ön görüldüğü gibi, kirişin ön yüzünün en iyi korunma şekli duvar ile aynı uzunluğa sahip olmasıdır (Kienast 2002, 61).

Şimdiye dek cevaplandırılamamış bir soru ise ahşap triglyphin parçaları kiriş alnının üzerine nasıl monte edilmiş olduğudur. Çiviler ile monte edilmiş olması oldukça düşük olanakta bir fikirdir. Bunun nedenleri; öncelikle bir dülgerin ince ahşap üzerine çivi çakması oldukça küçük bir ihtimal ve ikincisi communis

opinio'da, guttaede olduğu gibi, triglyph üzerinde çiviler süsleme olarak yer alırdı. Fakat bütün grek şekil dünyasında yatay olarak tasvirlenmiş guttae tanınmamaktadır. Bu konu da kendisine hastır (Kienast 2002, 62).

Dor düzenli bir sütunlu mimari frizi olmadan, her zaman oldukça ucuz bir görüntüye sahiptir. Arşitrav kendi başına sütun ve çatı yapısı arasında optik bir denge sağlayabilmesi için yetersizdir (Kienast 2002, 65).

Yapı teknik fikirlerinden öncü ahşap yapılarından triglyphlerin oluştuğu ve buradan taş mimariye de alındığına dair çok da inandırıcı bir örnek mevcut değildir. Büyük bir olasılıkla triglyphon öncelikle taş mimarinin başlaması ile ortaya çıkmış ve eski tanınmış olan süsleme bantlarını taşa çevirmeye çalışmışlardır. Ahşap mimarisinde kurucu gerekliliği ile açıklanması, Kienast'a göre, sebeplendirilemez (Kienast 2002, 66). Öncülerin triglyphler şekil ve boyut için, ilk taş tapınakları için canlandırma bilindiği gibi, esas ahşap mimaride bulunması zor bir durumdur. Muazzam kesiti ve dikkat çekici yüksekliği her bir triglyphin ve daha çok sık sıralanışı geleneksel bir ahşap yapısı ile bir tutulamaz (Kienast 2002, 66). Bugüne kadar gerçekleştirilmiş olunan Aleksandria Troas kazı sezonlarında toplam altı tane friz bloğu ve parçası bulunup belgelenmiştir. Bütün bu parçalar 2006 kazı sezonunda kurulmuş olunan Dor yapı elemanlarından oluşturulmuş yatay rekonstrüksyonda yer almaktadır. Bulunmuş olunan büyük olasılıkla bir yapıya ait olmuş olan Dor düzeni yapı elemanlarının yükseklikleri genel olarak 52 cm'dir. Metopların ebatları genel olarak 44 x 52 santimetre kadardır. Triglyph kısımları metoplara göre biraz daha dar. Triglyphler yaklaşık olarak 34 x 52 santimetre kadardır.

51. Friz Bloğu (Levha LXXVIII – LXXIX a-b)

Kazı Env. No. : AT 04 S 32

Ölçüler: Koruna gelmiş olan uzunluğu: 160 cm, yüksekliği: 51 cm'dir.

Tanım: Friz bloğu oldukça büyük bir parçadır. İki metop ve iki triglyphden oluşmaktadır. Sağ yandaki ilk triglyphden itibaren levhanın alt yarısı kırılmıştır.

Levhanın sağ yanında alt ve üst köşeler zarar görmüştür. Friz bloğunun üst yüzeyinde, sağ triglyphin sağ dış kenarında, metop kenarının 7 cm arkasında bir tane kenet deliği yer almaktadır. Kenet deliği 2,5 x 2,5 cm ebadına sahiptir. Friz bloğunun üst yüzeyi, alt yüzeyi ve yan yüzleri gagalanmış gibi işlenmiştir.

52. Friz Bloğu (Levha LXXX – LXXXI a-b-c)

Kazı Env. No. : AT 04 S 36

Ölçüler: Koruna gelmiş olan uzunluğu: 113 cm, yüksekliği: 52 cm, metop bölümünün alt kısmında derinliği: 26 cm, üst kısmında ise derinliği: 32 cm, triglyph kısmında alt yandaki derinliği: 29 cm, üst yanındaki derinliği: 35 cm'dir.

Tanım: Bu friz bloğu bütüne yakın olarak günümüze ulaşabilmiştir. AT 04 S 36 friz bloğunun sadece üst yüzeyi biraz tahribe uğramış ve köşeleri ile kenarları hafiften zarar görmüştür. Bu friz bloğunun çiziminde kırık olan köşe ve kenarları tamamlanmıştır. Friz bloğun ortasında bir tane metop ve iki yanında birer triglyph yer almaktadır. Metop ve triglyphler bütün bir haldedir. Blok oldukça iyi koruna gelmiştir. Metop alanının ebadı yaklaşık olarak 44 x 52 cm'dir. Triglyphlerde ise bu ölçü yaklaşık olarak 52 x 34 cm kadardır. Friz bloğunun alt, üst ve dar yanları kabaca gagalanmış gibi işlenmiştir.

53. Friz Bloğu (Levha LXXXII a-b)

Kazı Env. No. : AT 04 S 37

Ölçüler: Koruna gelmiş olan uzunluğu: 34 cm, yüksekliği: 52 cm, alt yandaki derinliği: 33 cm'dir.

Tanım: Friz bloğunun sol triglyph bölümünü oluşturmaktadır. Friz bloğunun sağ yanı kırılmış ama triglyph bir bütün haldedir. Friz blok parçasının, triglyphin sol ön, diğer levha ile birleşen kenarın üst yanı kırılmıştır. Friz bloğunun üst yüzeyi, alt yüzeyi, arka yüzeyi ve diğer levha ile birleşen yan yüzeyi kabaca gagalanmış gibi işlenmiştir.

54. Friz Bloğu (Levha LXXXII a-b – LXXXIV a-b)

Kazı Env. No. : AT 04 S 38

Ölçüler: Koruna gelmiş olan uzunluğu: 34 cm, yüksekliği: 52 cm, metopun alt yanında derinliği: 28 cm'dir.

Tanım: Friz blok parçasında, bir friz bloğunun diğer blok ile birleşen sağ kenarındaki metop ve solunda bir triglyphin başlangıcı mevcuttur. Triglyphin ortasından itibaren kırılmıştır. Metopun sağ üst köşesi tahribe uğramıştır. Friz blok parçasının alt yüzeyi, üst yüzeyi, arka yüzeyi ve diğer levha ile birleşen yüzeyi kabaca gagalanmış gibi işlenmiştir.

55. Friz Bloğu (Levha LXXXII a-b – LXXXIV a-b)

Kazı Env. No. : AT 04 S 39

Ölçüler: Koruna gelmiş olan uzunluğu: 66 cm, yüksekliği: 52 cm, metop kısmının alt yanındaki derinliği: 20 cm, triglyph kısmının alt yanındaki derinliği: 23 cm'dir.

Tanım: Friz bloğunun metop ile diğer friz bloğunun bitiştiği sağ kenarını ve triglyphin üçte ikisini oluşturmaktadır. Triglyph parçası en sağ yanında yer almaktadır. Bu friz blok parçasının alt yüzeyi, üst yüzeyi, arka yüzeyi ve diğer friz bloğu ile bitişen yan yüzeyi gagalanmış gibi işlenmiştir.

56. Friz Bloğu (Levha LXXXIII a-b – LXXXIV a-b)

Kazı Env. No. : AT 04 S 59

Ölçüler: Koruna gelmiş olan uzunluğu: 111 cm, metop kısmının uzunluğu: 44 cm, triglyph kısmının uzunluğu: 34 cm, sol yandaki kırık metop uzunluğu: 13 cm (kırık parça) + 20 cm; yüksekliği: maksimum 34 cm, metop kısmındaki derinliği: 33 cm, triglyph kısmındaki derinliği: 36 cm'dir.

Tanım: Bu Friz blok parçasının üst yanı, alt yanı ve sol yanı kırılmıştır. Blok parçasının üst yüzeyindeki kırık yerlerde ve triglyphin olduğu kısımlar oldukça tahrip olmuş bir haldedir. AT 04 S 59 Friz blok parçasının sol yanı kırılmıştır; ama kırık parçalar kırık yerleriyle uymaktadır. Diğer friz bloğu ile bitişen yan tarafı ve metop da korunmuştur. Burası kabaca gagalanmış gibi işlenmiştir ve ön kenarı diğer levha ile uyum sağlamak için hafiften eğimli çalışılmıştır. Ayrıca bir tane triglyph de;

ama antik yüzeyi oldukça bozulmuş olan, korunmuştur. Bu triglyph solunda hemen bitişik bir de metop görülmektedir. Yalnız bu metop kısmen kırılmıştır ve bütün uzunluğunu koruyabilmiş değildir. Kopmuş olan kırıklardan da halen mevcut parçalar vardır.

5. Korniş Blokları

Korniş blokları artık çatı altında yer almış ve çatı ile bütünleşmiş elemanları ifade etmektedir. Korniş blokları yağmur sularının akıtılması için çörtlenlere sahiptir. Bu çörtlenler sayesinde yağmur suları çatı üzerinde birikip kalmamaktadır. Alt katında Dor düzeninin yer almış olduğu iki katlı yapılarda bu çörtlenler sadece kabartma olarak betimlenmiştir. Bu çörtlenler genelde aslan başı şekline sahiptirler. Bugüne dek gerçekleştirilmiş olunan Aleksandria Troas kazılarında Dor düzenine uygun toplam on beş tane korniş bloğu ve parçası ortaya çıkarılıp belgelenebilmiştir.

Korniş blokları, aşağıdan yukarıya doğru, arkaya hafiften eğimli olan bir plakadan, her sırada altı tane yer alan, üç sıra guttae ile beraber, çok hafif işlenmiş mutuli, geison ve simadan oluşmaktadırlar. Korniş bloklarındaki guttae arşitrav blokların regulaesindeki guttaeden çok daha yüzeysel çalışılmıştır. Korniş bloklarında aslan başları süsleme olarak yer almaktadır. Bu aslan başları mutulusun her ikincisinin hizasında ve yapının ayağa kaldırılması halinde her triglyph üzerinde yer almaktadır. Şimdiye dek ortaya çıkarılmış olan bu grup korniş bloklarının hiç birinin aslan başı süslemesinde ağzı delik olan tespit edilmiş değildir. Bu aslan başlarının asıl işlevleri yağmur sularının akıtılması için yapılmıştır. Fakat Aleksandria Troas'ta bulunmuş bu Dor düzeni mimari parçalarının korniş bloklarında çörtlenler sadece aslan başı kabartmaları olarak betimlenmiştir.

57. Korniş Bloğu (Levha LXXXV – LXXXVI a-b-c)

Kazı Env. No. : AT 04 S 4

Ölçüler: Koruna gelmiş olan yan kenar uzunluğu: 116 cm, ön kısmında uzunluğu: 80 cm, ön yandaki yüksekliği: 36 cm, arka yandaki yüksekliği: 52 cm, genel derinliği: 90 cm'dir.

Tanım: Korniş blok parçasıdır. Bu köşe korniş parçasında sağ yanında frontonun başlangıç kısım görülmektedir. Parçanın fronton yanında bir bütün ve üçte biri kadar mutulus, bütün guttae ile beraber korunmuştur. Korniş blok parçasının korunmuş olan yan kenarının sonuna kadar olan, diğer yanında bir bütün ve üçte biri kadar mutuli korunmuştur. Yalnız mutulustaki guttaenin en dış sırası artık tanınmamaktadır. Korniş blok parçasının üst yanında mutuliyi geisonun alt kenarından ayıran bir derinleştirilmiş hat görülmektedir. AT 04 S 4 korniş blok parçasının alt yüzeyi itinalı bir şekilde gagalanmış gibi işlenmiştir. Bu yüzeyi friz levhalarının üst yüzeyleri ile buluşmaktaydı. Bu alt yüzeyinde iki tane, 5 cm derinliğine sahip olan kenet delikleri yer almaktadır. Korniş blok parçasının üst yüzeyi kabaca gagalanmış gibi işlenmiştir. Korniş bloğun üst yanında fronton tarafından 55 cm aralıkla ve yan kenarının tarafından 33 cm aralıkla, çatıya paralel olarak bir derinleşme yer almaktadır. Bu derinlik yolu 3 cm geniş, 12 cm uzun ve 18 cm derindir.

58. Korniş Bloğu (Levha LXXXVII – LXXXVIII a-b)

Kazı Env.No. : AT 04 S 5

Ölçüler: Koruna gelmiş olan uzunluğu: maksimum 60 cm, ön yüzde yüksekliği: 30 cm, toplam yüksekliği: 40 cm, derinliği: 80 cm'dir.

Tanım: Korniş blok parçasıdır. Korniş bloğunun mutulusu bozulmamış bir sağ kenara sahip ve arkadaki guttae korunmuş, geri kalan guttae oldukça tahrip olmuştur. Bu korniş blok parçasının sağ yanı, diğer blok ile bitiştiği yanı korunmuştur. Bloğun alt yüzeyi aynı seviyededir ve itinalı işlenmiştir. Korniş bloğunun üst yüzeyi, bloğun diğer blok ile bitiştiği yan kenarı gibi, sadece kabaca gagalanmış gibi işlenmiştir. Düz üst kenar çizgiye sahip olan simanın üst kenarı kırılmıştır.

59. Korniş Bloğu (Levha LXXXIX – XC a-b-c)

Kazı Env. No. : AT 04 S 7

Ölçüler: Koruna gelmiş olan uzunluğu: 121 cm, yüksekliği: 32 cm, derinliği: 82 cm'dir.

Tanım: Kısmen korunmuş olan bir korniş bloğudur. Korniş bloğunun kenarları oldukça tahrip olmuştur ve sol tarafı kırılmıştır. Sağ taraftaki ilk mutulusun arka ve orta guttae sıraları oldukça iyi tanınmaktadır. İkinci mutulusta ise orta guttae sırasının ilk guttaesi tanınabilir haldedir. Ayrıca geri kalan ise üçüncü bir mutulusun başlangıç kısmıdır; ama yinede oldukça bozulmuştur. Korniş bloğunun ikinci mutulus hizasındaki, simadaki Aslan başı da oldukça tahrip olmuştur; ama halen tanınır haldedir. Bu korniş bloğunun diğer korniş bloğu ile bitiştiği yan yüzeyi kabaca gagalanmış gibi işlenmiştir. Bloğun yan yüzeyi gibi alt yüzeyi de oldukça kaba bir şekilde gagalanmış gibi işlenmiştir. Bu alt yüzeyin altta friz levhasının üzerine geldiği yüzeyin kenarında, yaklaşık orta yerinde bir tane kenet deliği yer almaktadır.

60. Korniş Bloğu (Levha XCI – XCII a-b-c)

Kazı Env. No. : AT 04 S 8

Ölçüler: Koruna gelmiş olan uzunluğu: 63 cm, yüksekliği: 42 cm, derinliği: 74 cm'dir.

Tanım: Bu parça, bir korniş bloğunun sol tarafının son parçasıdır. Sol mutulusun ön yarısı kırılmıştır. Sonraki mutulusun kırık yüzeyinin arkasında, arka guttae sırasından iki tane guttae korunmuştur. Sol mutulusun üzerindeki simada oldukça tahrip olmuş bir Aslan başının kalıntıları tanınabilir haldedir. Korniş blok parçasının friz levhası üzerine gelen alt kısım ve diğer blok ile bitişen yan yüzeyi kabaca gagalanmış gibi işlenmiştir.

61. Korniş Bloğu (Levha XCIII a-b-c)

Kazı Env. No. : AT 04 S 11

Ölçüler: Koruna gelmiş olan uzunluğu: 81 cm, yüksekliği: 39 cm, derinliği: 60 cm'dir.

Tanım: Yan tarafları ve ön tarafı kırılmış olan bir korniş blok parçasıdır. Korniş blok parçasında solunda bir mutulus tam genişliği ile, sağda bir sonraki mutulusun başlangıcı, solda en arka guttae sırasıyla bir mutulus ve orta sırasında son iki guttaesi, sağda ise son iki guttaesi ile koruna gelebilmiştir. Korniş blok parçasının friz bloğunun üzerine dek gelen kısmı itinalı gagalanmış gibi işlenmiştir. Bu korniş blok parçası 2003 yılı kazı sezonunda bulunmuştur ve bulunmasından sonra alt sol arka köşesinden bir parça çatlayarak kopmuştur.

62. Korniş Bloğu (Levha XCIV – XCV a-b-c)

Kazı Env. No. : AT 04 S 18

Ölçüler: Koruna gelmiş olan uzunluğu: 158 cm, derinliği: 87 cm, toplam yüksekliği: 44 cm, ön kısmının yüksekliği: 34 cm'dir.

Tanım: AT 04 S 18 oldukça uzun ve büyük bir korniş blok parçasıdır. Bu korniş blok parçasının mutuli sırasının iki yanı da kırılmıştır. Blok parçasının diğer blok ile bitiştiği sağ yan yüzü günümüze korunarak ulaşmıştır. Blok parçasının sağ yan yüzeyi kabaca gagalanmış gibi işlenmiştir. Korniş blok parçası dört tane mutuliye sahiptir ve her bir mutulinin alt guttae sırası bütün olarak korunmuştur. Guttaenin ön ve orta sıraları kısmen tahrip olmuş ve pek tanınamamaktadır. Korniş blok parçasının ön yüzünde iki tane, yüzleri belirginliklerini kaybetmiş; ama belirgin yeleleri olan, Aslan başı mevcuttur. Bu Aslan başları soldan ilk ve üçüncü mutulus hizasının üzerinde ortalanmış olarak yer almaktadırlar. Korniş blok parçasının alt yüzeyinde arka sol yanında bir parçası kopmuş ve yüzeyi itinalı gagalanmış gibi işlenmiştir. Alt yüzeyinin sağ kenarında bir kenet deliği yer almaktadır. Oldukça kaba gagalanmış gibi işlenmiş arka yüzeyinde Y, Φ harfleri kazınmıştır. Bu arka yüzeyindeki harfler

büyük olasılıkla hangi blok yanına geleceğini gösteren işaret olarak değil de, deneme çalışması için buraya kazılmış olmalı. Sima'nın üst kenarı kırılmıştır.

63. Korniş Bloğu (Levha XCVI– XCVII a-b-c)

Kazı Env. No. : AT 04 S 20

Ölçüler: Koruna gelmiş olan uzunluğu: 102 cm, yüksekliği: 34 cm, derinliği: 74 cm'dir.

Tanım: Tahribe uğramış bir korniş blok parçasıdır. Bu korniş blok parçasının kısmen korunmuş olan diğer blok ile bitişen sağ yan yüzeyi mevcuttur. Blok parçasının sağ yanı kısmen kırılmış olmasına rağmen, bu yüzeyinin oldukça kabaca gagalanmış gibi işlenmiş olduğu görülmektedir. Mutuliden sağ tarafta bir tane yarım, ondan sonra iki tane bütün Mutulusun, sadece arka bölümleri korunmuş ve ön tarafları kırılmıştır. Üst kısımda sima düzensiz bir şekilde kırılmıştır; ama Aslan başının alt yele kısımları hala tanınabilir haldedir. Buradaki Aslan başı bir mutulusun orta hizasında yer almamaktadır. Bu korniş blok parçasının Aslan başı mutuli arasındaki ilk ve üçüncü ayırma çizgilerinin üzerinde yer almaktadır. Korniş blok parçasının friz levhasının üzerine denk gelen alt yüzeyi itinalı gagalanmış bir şekilde işlenmiştir. Blok parçasının arka yüzeyi ise kabaca gagalanmış gibi işlenmiştir. AT 04 S 20 korniş blok parçasının arka köşelerinde büyük parçalar kopmuştur.

64. Korniş Bloğu (Levha XCVIII – XCIX a-b-c)

Kazı Env.No. : AT 04 S 22

Ölçüler: Koruna gelmiş olan uzunluğu: 77 cm, yüksekliği: 36 cm, derinliği: maksimum 66 cm'dir.

Tanım: Yan yüzeyi ve arka yüzeyi kırılmış olan bir korniş blok parçasıdır. Beş tane guttae genişliğinde iki tane mutuli korunmuştur. Ama soldaki mutulide az sayıda, sağdakinde ise orta sıranın ve dış sıranın bütün guttae tanınamayacak şekilde tahrip olmuş bir durumdadır. Sima üzerinde, üst tarafta kırılmış olan, sol taraftaki mutulus üzerinin ortalamasında bir Aslan başının izleri korunmuştur. Friz levhasının üzerine

denk gelen korniş blok parçasının alt yüzeyi pek de kabaca gagalanmış gibi işlenmiştir. Blok parçasının üst yüzeyi de oldukça kaba işlenmiştir.

65. Korniş Bloğu (Levha C – CI a-b-c)

Kazı Env. No. : AT 04 S 24

Ölçüler: Koruna gelmiş olan uzunluğu: 66 cm, yüksekliği: 34 cm, derinliği: maksimum 74 cm'dir.

Tanım: Bu korniş parçası kısmen diğer korniş bloğu ile bitiştiği sol kenarı mevcut, yan tarafları ve arka yüzeyi kırılmıştır. Sol mutulusun tamamı korunmuştur. Bu sol mutulusun sağındaki mutulusun dış guttae sırası, üç tane oldukça tahribe uğramış guttaeye sahiptir ve en sağdaki mutulus ise arka guttae sırasında dört guttae daha tanınmaktadır. Üst sonuç kısmındaki tahrip olmuş olan sima hizasında bir Aslan başının hatları kısmen daha belli olmaktadır. Korniş blok parçasının yan yüzeyinde anathyrose çalışılmıştır. Korniş blok parçasının friz levhası üzerine denk gelen alt yüzeyi pek itinalı gagalanmış gibi çalışılmamıştır.

66. Korniş Bloğu (Levha CII – CIII a-b-c)

Kazı Env. No. : AT 04 S 42

Ölçüler: Koruna gelmiş olan uzunluğu: 125 cm, derinliği: 89 cm'dir.

Tanım: Korniş blok parçasıdır. Bu korniş blok parçasının arka kısmı ile sol bitiş yanı korunmuştur. Korniş blok parçasının sağ alt yanının arkası yaklaşık bitişme yanına kadar bir kırık gözlemlenmektedir. Blok parçasının ön sol köşesi de kırılmıştır. Kısmen ya da bütün olarak korunmuş olan üç tane mutuliye sahiptir. Sol taraftaki Mutulusun sağ sonu, bunun sol guttaesinden iki tane ve orta sırasında bir tane guttae korunmuştur. Ortadaki mutuli bütün olarak korunmuştur. Ama bu mutulinin en ön sırasının guttae sırası oldukça tahrip olmuştur. En sağdaki mutulide ise her sırasında beş tane guttae pek zarar görmemiş haldedir. Orta mutulusun üzerinde bir Aslan başının daha kalıntıları belli olmaktadır. Simanın üst kısmı kırılmıştır. Korniş blok parçasının friz levhasının üstüne denk gelen alt yüzeyi ve diğer korniş blok ile bitiştiği yan yüzeyi kabaca gagalanmış gibi işlenmiştir.

67. Korniş Bloğu (Levha CIV a-b-c)

Kazı Env. No. : AT 04 S 45

Ölçüler: Koruna gelmiş olan alt yanındaki uzunluğu: 66 cm, üst yanındaki uzunluğu: 77 cm, derinliği: 88 cm, ön taraftaki yüksekliği: 35 cm, arka taraftaki yüksekliği: 43 cm'dir.

Tanım: Bu oldukça günümüze iyi ulaşabilmiş, büyük bir korniş blok parçasıdır. Diğer korniş bloğu ile bitişen sağ yan yüzeyi itinalı gagalanmış gibi işlenmiştir. Diğer yan yüzeyi, sol tarafı, kırılmıştır. Korniş blok parçasının ön yüzeyi hava değişimlerinden dolayı kaynaklanan oldukça tahribe uğramıştır. Sağ mutulustan sadece arka sıradaki dört tane guttaenin izleri belirgindir. Bir sonraki mutulusun ise arka sırasındaki üç tane ve orta sırasındaki ilk guttae tanınır haldedir. Korniş blok parçasının friz levhası üzerine denk gelen yüzeyi pek itinalı gagalanmış gibi işlenmiş değildir. Blok parçasının üst yüzeyi arkaya doğru eğimlidir. Bu üst yüzeyinin arka tarafında büyük bir kuğu kuyruğu şekilli zıvana deliği işlenmiştir. Üst yüzeyi oldukça kaba gagalanmış gibi işlenmiştir.

68. Korniş Bloğu (Levha CV – CVI a-b)

Kazı Env. No. : AT 04 S 46

Ölçüler: Koruna gelmiş olan uzunluğu: 59 cm, derinliği: 55 cm'dir.

Tanım: Korniş blok parçası oldukça küçük bir parçadır. Korniş blok parçasının diğer korniş bloğu ile bitişen sol yanı kısmen ve friz üzerine denk gelen bloğun alt yüzeyinde bir bölüm mevcuttur. Bu iki yüzey de kabaca gagalanmış gibi işlenmiştir. Ön kenarı ve sol köşesi kaybolmuş olan sol mutulusun arka sırasındaki üç tane guttae daha tanınır haldedir. Bir sonraki mutulusun ise arka sırasındaki ilk guttae tanınmaktadır. Korniş blok parçasının sağ ve arka yanı kırılmıştır. Blok parçasının geison ve siması kaybolmuştur.

69. Korniş Bloğu (Levha CVII – CVIII a-b)

Kazı Env. No. : AT 04 S 47

Ölçüler: Koruna gelmiş olan uzunluğu: 63 cm, yüksekliği: 33 cm, derinliği: 69 cm'dir.

Tanım: Yan tarafları ve arka tarafı kırılmış olan bir korniş blok parçasıdır. Simanın üst yanı da kaybolmuştur. Sadece ön guttae sırası biraz tahrip olmuş olan mutulusun üzerinde sima üstünde ortalama bir Aslan başı yer almaktadır. Bu Aslan başının yüzü pek belli olmasa da yeleleri hala belirgindir. Sol yanındaki sonraki mutulusta her sırasında ikişer tane guttae belirgindir. Neredeyse tam olarak korunmuş olan mutulusun sağ yanında bir diğer mutulusun başlangıcı tanınır haldedir.

70. Korniş Bloğu (Levha CIX a-b – CX a-b-c)

Kazı Env.No.: AT 04 S 51

Ölçüler: Koruna gelmiş olan uzunluğu: 100 cm, yüksekliği: 36 cm, derinliği: maksimum 78 cm'dir.

Tanım: AT 04 S 51 bir korniş blok parçasının sol yarısını oluşturmaktadır. Korniş blok parçasının köşeleri ve kenarları kırılmış, üst yüzeyi oldukça tahrip olmuştur. Sol mutulus ile bundan sonraki mutulus oldukça iyi tanınabilir haldedirler. En sağ mutulus ise oldukça bozulmuş ve tahrip olmuş, üzerindeki özellikler belli değildir. İkinci mutulusun alt hizasında, simanın üzerindeki Aslan başının yüzü de oldukça tahrip olmuş, yüzü tanınmayacak haldedir. Friz levhasının üzerine denk gelen korniş blok parçasının alt yüzeyinin orta kısmı kırılmış ve diğer korniş blok parçalarına göre daha kaba gagalanmış gibi işlenmiştir. Korniş blok parçasının arka yüzü kırılmıştır. Blok parçasının alt yüzeyinde hangi blok ile yan yana geleceğinin işareti olarak "H" kazılmıştır.

71. Korniş Bloğu (Levha CXI – CXII a-b)

Kazı Envanter No. : AT 04 S 61

Ölçüler: Koruna gelmiş olan uzunluğu: maksimum 97 cm, yüksekliği: 34 cm, derinliği: 85 cm'dir.

Tanım: Koruna gelebilmiş olan diğer korniş bloklarına göre daha büyük ve oldukça tahrip olmuş bir korniş blok parçasıdır. Korniş blok parçasının korunmuş olan bir

mutulusun hemen yanında diğer blok ile bitiştiği yanı, sol tarafı korunmuştur. Bu mutulusun kırılmış olan sol köşesi dışında neredeyse bütün guttaeleri ile varlığını sürdürmektedir. Bir sonraki Mutulus'un ise arka guttae sırasından üç guttae korunmuştur. Korniş blok parçasında geisonun ufak bir parçası ve üzerindeki simanın başlangıcı da belli olmaktadır. Blok parçasının alt yüzeyi oldukça kaba gagalanmış gibi işlenmiş ve bu yüzey sadece kısmen mevcuttur. Bu korniş blok parçasının her yanında kısmen kırıklar mevcuttur.

C. Tarihlendirme

Aleksandria Troas'ın Aşağı Agora alanında bulunmuş olan Dor düzenli mimari yapı elemanlarının tarihlendirilmesi hakkında sadece tahmini bilgiler verilebilir. Bu konuda öncelikle kent çekirdeği ele alınmıştır. Bu mimari elemanların ait olabileceği yapının bu çekirdek içinde yer almış olması gerektiğinden podyum tapınağın ve yer aldığı forumun tarihlendirilmesine kısaca değinilmiştir. Ayrıca Dor düzeni mimari elemanların tarihlendirmede yardımcı olabilecek eleman 2006 kazı sezonunda UA 3 açmasından gün ışığına çıkarılmış olan 22 no.'lu tüme yakın sütun başlığıdır. Bu mimari eleman ile başka kentlere ait olan Dor düzeni mimari elemanlarını karşılaştırma yaparak tahmini yaklaşık bir tarihlendirme ortaya koymaya denenmiştir. Sürdürülecek olan kazı çalışmaları ile bu mimari elemanların tarihlendirmesi de daha kesin tespitlere varılacağı düşünülmektedir. Tapınak alanında yapılmış olan araştırmalarda bulunmuş olan Attik-İon kaidelerin profilleri torus, trochillus veya scotia ve kalın torus sırasını takip etmektedir. Bu normal tip kaideler Küçük Asya'da İmparatorluk döneminde kullanılmıştır. Tapınak çevresinde bulunmuş olan ve tapınağa ait olmuş olması gereken diğer mimari eleman buluntuları M.Ö. 1. yüzyıl ortası ile M.S. 1. yüzyıl ortasına tarihlendirilmektedir. Ayrıca bulunmuş olan korinth düzenli mimari elemanları da Augustus dönemine tarihlenmektedir (Görkay 2002, 221).

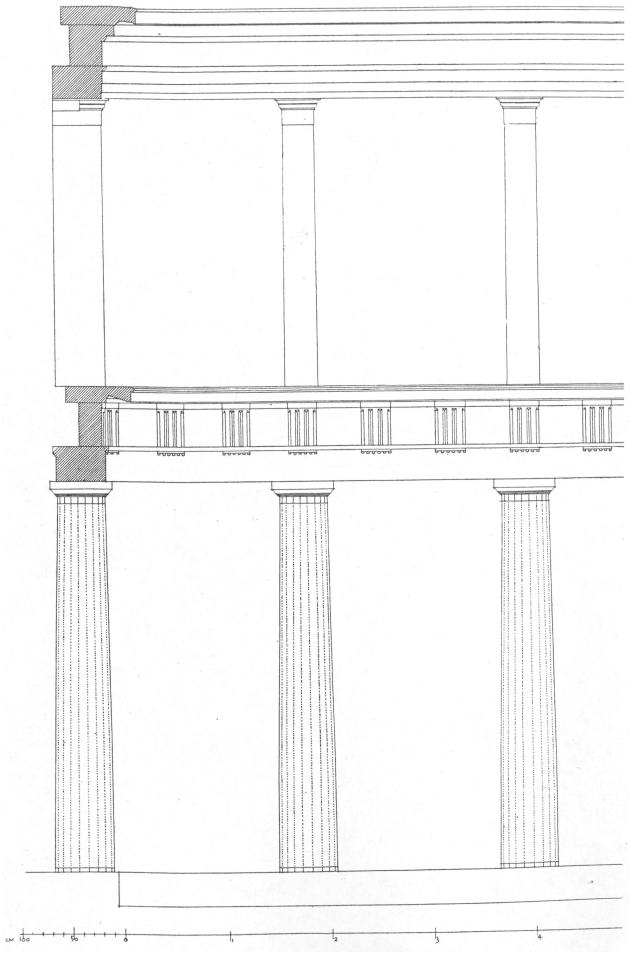
Aleksandria Troas'ta bir Augustus İmparatorluk kültünün varlığı Podyum Tapınağı çalışmalarında bulunmuş olan bir yazıt kanıtlamaktadır. Ayrıca Podyum tapınağının inşa tekniği M.Ö. 1 yüzyıl ortalarına tarihlenmektedir (Görkay 2002, 227). Podyum tapınağından günümüze ulaşmış olan temel kalıntıları ve araştırmalara göre, bu yapı Augustus döneminde inşa edilmiş olduğu gözlemlenmektedir (Görkay 2002, 228).

Bu tespitlerden yola çıkarak diye bilinir ki tapınak alanı ve çevresinin yapımı M.Ö. 1. yüzyıl ortaları ile M.S. 1. yüzyıl ortalarına tarihlenmektedir. Kutalmış Görkay; 1993 yılında yapılmış olan Aleksandria Troas yüzey araştırmalarında podyum tapınağının yer almış olduğu alanın batı yanının Dor düzenli bir Stoa ile sınırlandırılmış olduğunu, mimari elemanlarının da çevrede yayılmış olarak bulunduğunu belirtmektedir (Görkay 2002, 217). Bu bilgilere bağlı olarak burada yer almış olan Dor düzeni mimari yapısının M.Ö. 1. yüzyılın ortalarından daha erken bir tarihte inşa edilmiş olmaması gerekiyor. Çünkü bu mimari elemanları bir portiko yapısını büyük bir olasılıkla ortaya koymuştur. Bir portiko yapısı da genelde Hellenistik dönemden sonra başka yapılar ile bağlantılı olarak varlıklarını göstermiştir. Aleksandria Troas'ın Podyum Tapınağının tarihlendirmesi Augustus dönemi olduğuna göre, burada yer almış olan bu portiko yapısı tapınak yapısından sonra inşa edilmiştir. Ne kadar zaman sonra portiko yapısının buraya yerleştirilmiş olduğu konusunda kesin bilgi vermek yanlış olur. Tahminlere göre çok fazla bir vakit sonra değildir. Aleksandria Troas'ta bulunmuş olan 22 No.'lu sütun başlığının profiline göre bir karşılaştırma yapıldığı halde verilebilecek tarihlendirmelerin ne kadar doğru olabileceği kesin değildir. Bu mimari elemanın yapılacak olan karşılaştırmaları kesin bir tarihlendirmeyi ortaya koyamaz; ama fikir yürütmeye yardımcı olabilir.

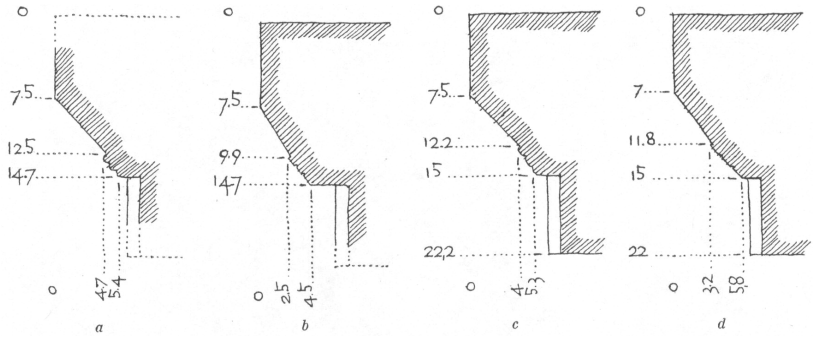
Delos'ta İtaliklerin Agorasında yer almış olan portikonun mimari düzeni Dor'dur. Bu yapının tarihlendirmesi yaklaşık olarak M.Ö. 1. yüzyılın başlarıdır. Buranın Dor düzeni sütun başlıkları Aleksandria Troas'ın Dor düzeni sütun başlığı ile profil açısından sadece ekhinusun dikliği açısından benzerlik göstermektedir.

Fakat yapı düzenlemesinde, yani mimari ayaklandırmasında ikisi de bir birine uymaktadır. İki yapının da iki sütun başlığı üzerinde yer alan triglyphler arasında iki tane triglyph üç tane de metop sıralı bir halde bulunmaktadır (Res. IV.30). Delos'un Dor düzeni sütun tamburları da Aleksandria Troas'takinden biraz farklı işlenmiştir. Buradaki sütun yivleri sadece üstte, hypotrachelion kısmında ve en alt tamburun alt kenarında bir kısmında tam olarak işlenmişti. Geri kalan yüzeyde yivler sadece hafiften belirtilmiş bir şekilde işlenmiştir. Aleksandria Troas'ta bulunmuş olan sütun tamburlarının en alt tamburunun on bir tane yivi tam olarak işlenmiş geri kalan dokuz yiv ise tam olarak işlenmemiş bir düzene sahiptir. Aleksandria Troas'ta 2006 kazı sezonun son günlerinde gerçekleştirilmiş olan yatay Rekonstrüksyon ile de bu Dor düzeni mimari elemanların benzer bir düzene sahip olmuş olabileceği görülmektedir. Ayrıca burada Delos'un Dor düzeni sütun başlıkları ile Aleksandria Troas sütun başlıkları karşılaştırıldığında ikisinin de dik ve sert hatlı ekhinusa sahip olduğu gözlemlenmektedir (Res. IV.31). Bu durum tarihlendirmede yakın bir zaman zarfı içerisinde üretilmiş oldukları tahminini yürütmektedir. Belki aynı döneme sahip değildirler; fakat yakın bir zaman dilimi içerisinde yapılmış olmalılar.

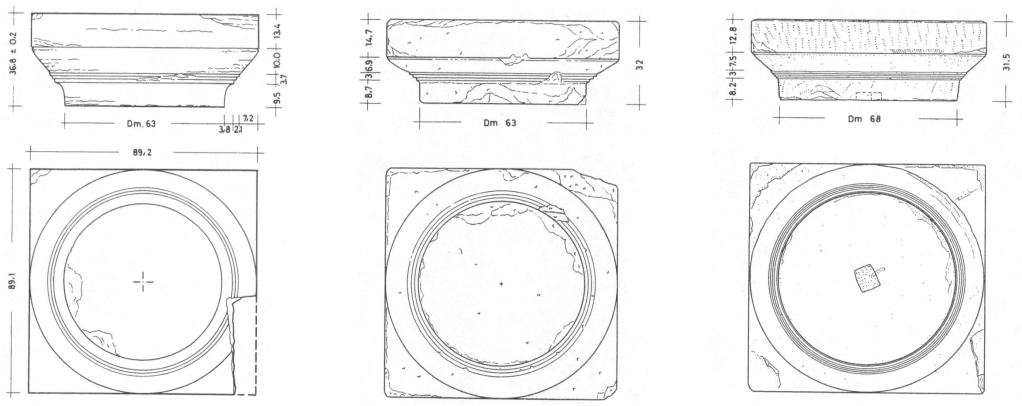
Olympia, Zeus Kült alanın yakınında yer almış olan Stoa Poikile'nin (diğer adı ile Heptaphonos) mimari düzeni de Dor'dur. Yapının ön cephesi yaklaşık 100 metre uzunluğa sahip ve kırk dört tane sütun dizilidir. Bu yapı üç farklı yapım dönemine sahip A: M.Ö. 4. yüzyılın ikinci yarısında, B: yine M.Ö. 4. yüzyılda inşa edilmiştir. Fakat ikinci yani B yapım aşaması farklı bir yerde yapılmış ve sonra yapı yıkılarak malzemesi devşirme olarak kullanılmıştır. Son yapı evresinde ise B yapı evresinin elemanları yeniden değerlendirilerek son yapım evresinde kullanılmıştır. Bu son yapım evresi, C: M.Ö. 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmektedir. Bu yapının korniş bloklarında yer alan aslan başları ise Augustus dönemine uygunluk göstermektedirler (Koenigs 1984, 4). Böylelikle Aleksandria Troas'ın Dor düzeni mimari elemanları ile Stoa Poikile'nin son dönemi ile bir karşılaştırma gerçekleştirilebilir. Olympia Stoa Poikile'nin son evreye ait olan Dor düzeni sütun başlıkları yine Aleksandria Troas'ta bulunmuş olan sütun başlığı ile benzeşmektedir. Aradaki benzerlik ekhinusun dikliğidir. Ayrıca sahip olmuş olduğu üç anuli çemberidir (Res. IV.32).

Res. IV.30. Delos Dor düzeni Portikonun Canlandırması
(Lapalus 1939, Res. 25)

Res. IV.31. Delos Portikosuna ait Sütun Başlıklarından kesitler
(Lapalus 1939, Res. 16)

Res. IV.32. Olympia Poikile Stoası C Evresinden bazı Sütun Başlığı Örnekleri (Koenigs 1984, levha 45)

Sonuç olarak Aleksandria Troas'ta yer almış olan Dor düzeni, büyük bir ihtimal ile portiko yapısı olmuş olması gereken yapının tarihlendirmesi kent çekirdeği olan forum alanından veya yapılmış olan diğer Dor düzeni sütun başlıklarının karşılaştırmasından yola çıkılırsa Augustus dönemine veya az biraz sonrasına tarihlendirmesi mümkün olabilir. Fakat bu konu hakkında kesin bir tespitte bulunmak yanlış olur. Çünkü tespiti kanıtlayabilecek her hangi bir veri tanınmamakta.

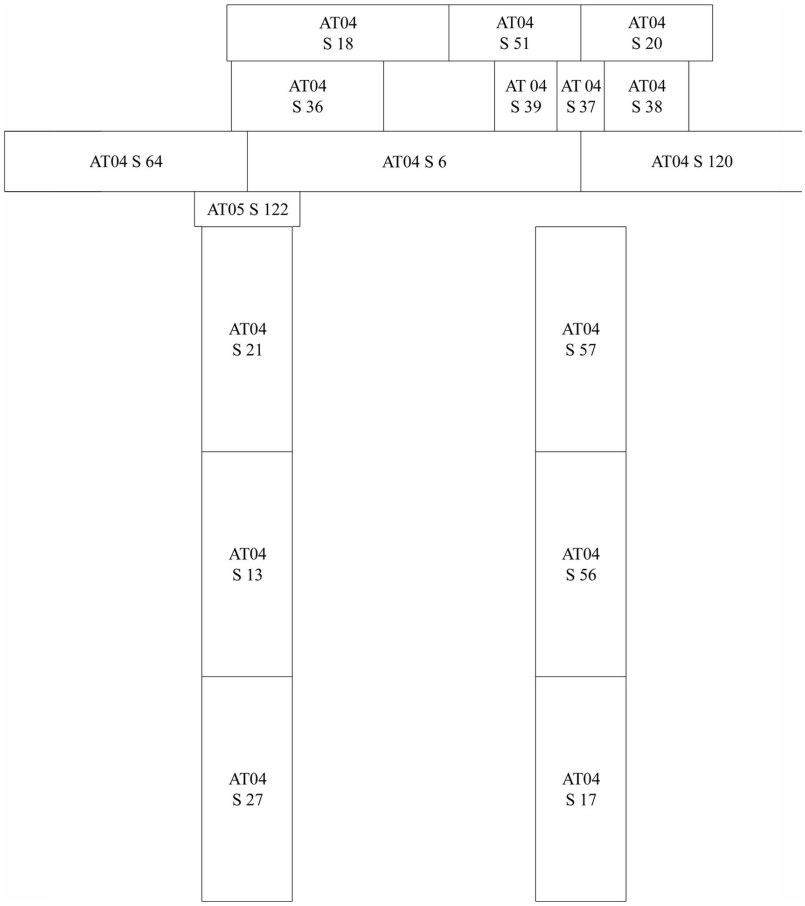
V. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Aşağı Agora alanında şimdiye dek yapılmış çalışmaların neticesinde, bulunmuş olunan Dor düzeni mimari elemanların ait olabileceği bir temele rastlanılması umulmuştu. Bu aranan temel bugüne kadar ortaya çıkarılabilmiş değildir. Fakat bugüne dek yürütülmüş çalışmaların ışığı altında bu mimari elemanların bir portikoya ait olmuş olduğu tespitinin yapılması yanlış olmayacaktır. Bugüne dek bulunmuş ve belgelenmiş olunan Dor düzeni 70 mimari elemanlarından 2006 kazı sezonunun son günlerinde iki tane korniş bloğu, dört tane friz bloğu, üç tane arşitrav bloğu, bir tane sütun başlığı ve yedi tane sütun tamburu blokları bir araya getirilerek bir yatay rekonstrüksyon meydana getirilmiştir (Res. V.1-2). Yapılmış olunan bu çalışma ile Dor düzeni portikonun nasıl bir üst yapıya sahip olmuş olduğu gözlemlenebilir. Temele rastlanamamış olunduğundan bu mimari elemanların ne tür bir yapı eseri için hizmet vermiş oldukları soru işaretinin arkasında gerçek anlamda saklı kalmaktadır. Tahminlere göre bu elemanların büyük bir olasılıkla Forum'da yer almış olan bir portikoyu oluşturmaktaydı. Büyük bir olasılıkla kripto portiko ile bu portiko aynı zamanda inşa edilmiş olmalı. Kripto portikonun batı duvarı ise portikonun arka duvarını oluşturmuş olduğu anlaşılmaktadır.

Burada yer almış olan Dor düzeni portikonun yapımı tamamlanmamış olduğu düşünülmektedir. Buna neden olarak portikoya ait olan her parçadan bulunmuştur; fakat çatısına ait olabilecek her hangi bir elemana rastlanılmış değil. Ayrıca bu Dor düzeni portikoya ait olan korniş bloklarının genelinin üst yanı düz bir haldedir. Bu Dor düzeni mimari elemanları Roma İmparatorluk döneminde, alışık olunan çift katlı bir portikonun alt katının elemanları oluşturuyor olmalıydı. Hangi nedene bağlı kalarak portikonun ikinci katının tamamlanamadığı sorusuna cevap vermek mevcut arkeolojik veriler ışığında zor görülmektedir.

Res. V.1. 2006 Kazı Sezonunda kurulmuş Dor düzeni Yatay Rekonstrüksyon

Res. V.2. Yatay Rekonstrüksyonun Tablosu

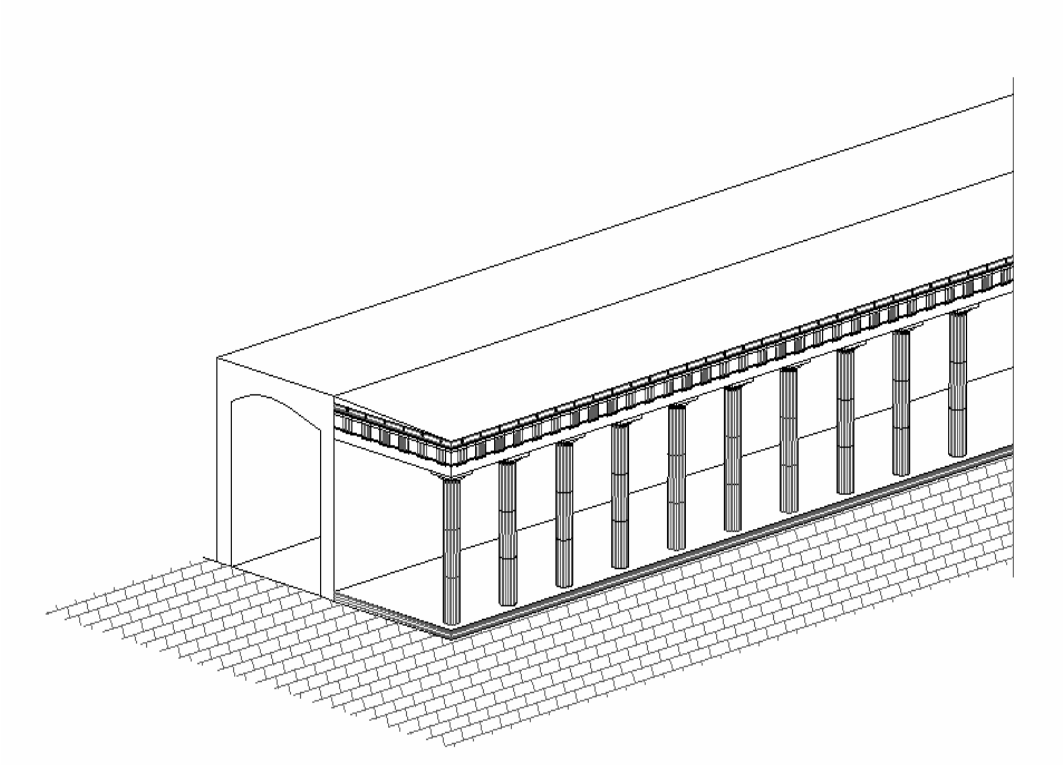
Forum alanları kentsel yaşamın orta noktasını ifade etmekte ve aynı zamanda hem toplantı merkezi hem de pazaryeri olmuştur. Roma İmparatorların yaptırdığı forumlar genelde halka hizmet amaçlı değil daha çok üst seviye insanların hizmeti için yapılmıştır. Bu forum alanlarında burayı yaptırmış olan İmparatorların tanrısallaştırıldığı bilinmektedir (Grassnick 1982, 43). Aleksandria Troas'ın forum alanı ise kazı çalışmalarının sonucunda Augustus tarafından inşa ettirilmiş olduğu ortaya konulmuştur. Helenistik dönemde stoa yapılarının Roma döneminde devamı niteliğinde olan portiko yapıları forumları çevrelemek için kullanmışlardır. Çeşitli şekillerde inşa edilmiş olan sütunlu avlular alanlara sınır oluşturmaktaydı, yol kenarlarını süslüyorlardı, tapınakları yükseltmekteydiler veya başka merkezi yapıları teraslamada yardımcı oluyordu. Böylelikle sütunlu avlular merkezi ve önemli bir anlam kazanmaktaydı. Çoğu zaman bu yapılar çeşitli heykeller ve kabartma eserleri ile süslenmiş olmalarına rağmen yine de mütevaziliğini korumaktaydılar. Roma döneminde de bu yapıların inşa edilmesine devam edilmesinin başta gelen sebeplerden biri de diğer yapılar ile uyum sağlayabilmiş olmasıdır. Çoğu Roma kentlerinde portikoların altında kripto portiko yapısı yer almıştır. Kripto portiko yapıları büyük bir olasılıkla geç Cumhuriyet döneminde lüks mimari villalardan resmi alanlara taşınmış olmalılar ve yazları yeterince gölgelik alan oluşturmaktaydılar. Sütunlu avluları üzerlerinde yükselterek dışarıdaki olayları daha iyi bir bakış oluşturmaya yardımcı olmuştur. Kripto portiko savaş zamanlarında hatta, depo olarak kullanılmıştır. Kripto portiko yapıları genelde teraslamada da kullanılmış yapılar olmuştur. Böylelikle alan daha genişletilmiş ve ayrıca tünel olarak kullanılabilmiştir. Bunlar kimi zaman bütün alanı, yani dört bir yanını da çevreleyebiliyordu veya kimi zaman sadece tek bir yanda varlığını gösteriyordu. Üzerinde portiko mimarisini taşımış olan kripto portiko, kısmen veya tamamen yer altında yer almış olan, tünel şeklindeki resmi mimaridir.

Aleksandria Troas'ta yer alan kripto portiko yapısının yerinde önceden başka bir stoa yer almış olmalıydı. Bu stoanın kalker taşı sütun tamburları kripto portiko inşa edilirken batı duvarına entegre edilmiştir. Bugün kripto portikonun kuzey yanında yıkılmış olan kubbeden dolayı batı duvarının içerisinde yer alan bu sütunlar

tespit edilmektedir (Res. IV.10-11). Büyük bir olasılıkla forum inşa edilirken alanın genişletilmesi için kripto portiko yapısı bu eski stoanın yerine inşa edildi. Kripto portiko'nun hemen batı yanına ise iki katlı olarak düşünülmüş olan portikonun ilk katı Dor düzeninde yerleştirilmiştir. Bu ilk katın üzeri ve Kripto portikonun üst yanı yapılacak olan ikinci katın tabanını oluşturacaktı. Bu kanıtlara ayrıca Kripto portikonun batı yanında ortaya çıkarılmış olan mermer profil de düşündürmekte. Mermer profil üzerinde bir sonraki bir yapım evresi daha tespit edilmekte; fakat bundan önce her hangi bir yapı için taban olmuş olması gerek ve bu büyük bir olasılıkla burada yer almış olan Dor düzeni portiko için stylobatı oluşturmuş olmalıydı. Burada yer almış olan portiko mimarisinin bu metnin alt kısımda bu çalışmanın amaçlamış olduğu rekonstrüksyon çalışması yer almaktadır (Res. V.3). Bu rekonstrüksyon çalışması elde bulunan Dor düzeni mimari elemanların ve Aşağı Agora alanında yapılmış olan kazı çalışmalarının neticesinde ortaya konulabilmiş bir çalışmadır.

Aleksandria Troas forumunun doğu yanında kazı çalışmaları ile tespit edilmiş olan bir portiko temeli, bu forumun büyük bir olasılıkla diğer yanlarının da portiko yapıları ile Roma döneminde çevrilmiş olduğu fikrini kuvvetlendirmektedir. Bunun kesinlikle böyle olmuş olduğunu söylemek belki doğru olmaz; fakat bu fikrin oldukça mantıklı olduğu kabul edilebilir. Burada yer almış olan bir portiko ile kentin forumunu daha da bir şekillendirebilme fırsatı oluşmuştur. Yapılan kazı çalışmaları sayesinde bu kentin merkezi daha da ortaya çıkmakta ve yapılan diğer çalışmalarla ile kazılan her bir metre kare daha da belirginleşmekte ve anlam kazanmaktadır. Kentte bu forum alanı yaklaşık olarak koloni oluşu şekillenmeye başlamıştır. Bu döneme ait olan diğer Roma kentlerine de baktığımızda genelinde Aleksandria Troas'ın forumuna benzer bir merkeze sahiptirler. Genelde ortada bir tapınak ve dört bir yanı portikolar ile çevrilmiştir. Aleksandria Troas'ın forum alanının dört bir yanının portikolar ile çevrilmiş olduğunu kanıtlamak için belki biraz daha zaman gerekmekte; fakat bu olasılık sonuç itibari ile oldukça yüksek. Roma döneminde sonuçta artık portikolar da tek başına varlığını göstermemiştir. Bu yapılar başka yapı elemanları ile bir bağlantı içerisinde yapılmışlardır. Bu forumun batı yanında çift

katlı bir portikonun var olmuş olabileceği olasılığı oldukça yüksek ve mantıklıdır. Tahmin edilen bu portikonun kuzeydoğu yanında yer almış olan Tabernae (dükkanlar) sırasında alışverişini gerçekleştirmiş olan insanlar için veya başka bir nedenden dolayı kent merkezine gelmiş olan insanlara bir dinlence yeri gerekmekteydi. Burası da bu amaçla güzel bir manzara ile kullanılmış olmalıdır. Bugünde insanlar alışveriş için kent merkezine uğradıkları zaman ya keyiften veya yorgunluktan bir dinlence yerine, bir çay bahçesine veya benzeri bir yere uğramaktadırlar. Böylelikle başka insanlara da rastlanmakta ve biraz muhabbet edilmektedir. Ayrıca yapının düzeni olan Dor düzeni büyük bir olasılıkla ahşap mimariden taş mimariye geçiş yaparken bütün özelliklerini korumuştur. Fakat Dor düzeninde her zaman mimarlarında, araştırmacılarında akıllarında uğraştıran bir soru olmuştur. Köşe problemi örneğin bu olası portiko yapısında bunu görme olasılığı yoktur; fakat Dor düzenli tapınaklarında her zaman bir sorun yaratmış ve mimarları zorlamıştır. Bunu sorunu çözebilmek için değişik yollar denenmiştir. Zamanla İon düzeni tapınak inşalarında daha cazip gelmiştir. Böylelikle Dor düzeni artık sadece portiko yapılarında veya Belediye binalarında ve dini olmayan binalarda kullanılmaya başlanmıştır. Çalışmada yapılmış olan canlandırma ile Aleksandria Troas'ın forum alanın batı yanının kesin bir doğruluğa sahip olmasa da yaklaşık olarak şekillendirmeye çalışılmıştır. Bu kentin bu yapısı dışındaki yapıları da ve kentin Doğu kapısını göz önüne alacak olursak burasının oldukça kaliteli bir kent olmuş olduğu söylenebilir. Buna uygun olarak da bir portikoya sahip olmuş olmalıdır.

Res. V.3. Alexandria Troas Kentinin Aşağı Agora alanında yer almış olan Dor Düzeni Portikonun Rekonstrükyon Çalışması

VI. KAYNAKÇA

BIRNBAUM, Adalbert

1914 *Vitruvius und die griechische Architektur*, Akademi der Wissenschaften, Wien.

BÜHLMANN, M.

1922 "Vorstufen dorischer Architektur." *Münchener Jahrbuch Der Bildenden Kunst XII*: 165-169.

CHANDLER, Richard

1776 *Travels in Asia Minor and Greece*, London

CHITHAM, Robert

1994 *Die Säulenordnung der Antike*, Wiesbaden.

COOK, John M.

1973 *The Troad. An Archaeological and Topographical Study*, Oxford.

DALLAN, Th.

1893 "*The Diary of Master Th. Dallan 1599 – 1600," J. Th. Bent, Early Voyages and Travels in the Levant*.

ECKHART, Lothar

1953 "Bemerkungen zu dorischen Säulen auf archaischen griechischen Vasen." *Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes in Wien 40*: 60-73.

ESCH, Tobias ve K. MARTIN

2007 "Ein Hortfund aus Alexandria Troas. Neue Hinweise zur Späten Stadtgeschichte." *Asia Minor Studien Band 55* (baskıda).

FELLOWS, Charles

1853 *Ein Ausflug Nach Kleinasien und Entdeckungen in Lycien*, Leipzig.

GÖRKAY, Kutalmış

2002 "An Early-Imperial Podium Temple at Aleksandria Troas." *Patris und Imperium*, 217-232.

GRASSNICK, M. ve H. HOFRICHTER

1982 *Die Architektur der Antike*, Wiesbaden.

HANSEN, Esther Violet

1971 *The Attalids of Pergamon*, Cornell University Press, Ithaca.

HERRMANN, Klaus

1983 "Zum dekor dorischer Kapitelle." *Zeitschrift für Geschichte der Baukunst, Berlin*, 1 – 12.

HÖKER, Christoph

2004 *Metzler Lexikon antiker Architektur*, Stuttgart.

JONES, Arnold Hugh Martin

1971 *The Cities of the Eastern Roman Provinces*, Oxford.

KIENAST, Dietmar

1990 *Romische Kaisertabelle*, Darmstadt.

KIENAST, Hermann J.

2002 "Zum dorischen triglyphenfries." *Mitteilungen Des Deutschen Archäologischen Institutes Athenische Abteilung: 87,* 53-68.

KNELL, Heiner

1980 *Grundzüge der Griechischen Architektur*, Darmstadt.

KOENIGS, Wolf

1984 "Die Echohalle." *Deutsches Archäologisches Institut Olympische Forschungen* Band XIV.

KRISCHEN, F.

1930 "Dorische Ordnung." *Wasmuths Lexikon der Baukunst, Berlin*: 224-228.

LAPALUS, Etienne

1939 *L'Agora Des Italiens*, Exploration Archeologique de Delos, Rue de Medicis:19, Paris.

LITHGOW, William

1814 *Travels and Voyages through Europe, Asia Minor and Africa for nineteen Years*., Edinburgh.

LUSCHIN, Edgar Markus

2002 *CRYPTOPORTIKO Zur Entwicklungsgeschichte eines multifunktionalen Baukörpers*, Ergänzungshefte zu den Jahresheften des Österreichischen Archäologischen Institutes Heft 5, Wien.

MAGIE, David

1950 *Roman Rule in Asia Minor to the end of the third Century after Christ I/II*, Princeton/New Jersey.

MALLWITZ, Alfred

1972 *Olympia und seine Bauten*, München.

MÜHLENBROCK, Stefanie

1994 "Hadrian in Alexandria Troas? Eine Neue Inschrift." *Neue Forschungen Zu Neandria Und Alexandria Troas, Asia Minor Studien Band 11*: 193 – 197.

NÜNNERICH-ASMUS, Annette

1994 *Basilika und Portikus: die Architektur der Säulenhallen als Ausdruck gewandelter Urbanität in später Republik und früher Kaiserzeit*, Köln.

ÖZGÜNEL, Coşkun

1990/91 "Der Tempel des Apollon Smintheus in der Troas und die İlias." *Nürnberger Blätter zur Archäologie* 7, 49 – 53.

2001 *Smintheion Troas'ta Kutsal Bir Alan*, Ankara.

ÖZTÜRK, Deniz Başar

2006 *Troas Bölgesi Odeion Yapıları*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi).

POHL, Daniela

1994 "Münzen und andere Metallfunde (mit einem Anhang über Streufunde aus Alexandria Troas)." *Asia Minor Studien 11*: 157 – 174.

REBER, Franz

1866 *Geschichte Der Baukunst İm Alterthum*, Leipzig.

RICL, Marijana

1997 *The Inscription of Alexandria Troas*, Bonn.

ROBERT, Louis

1981 *Documents d' Asie Mineure, 20. Ptolemais de Trode*, Bulletin de correspondeance Hellenique 20.

RODE, August

1987 *Des Marcus Vitruvius Pollio Baukunst Aus den Römischen İnschriften Übersetzt*, Zürich und München.

SULZE, Heinrich

1936 "Das dorische Kapitell der Burg von Tyrins." *Archäologischen Anzeiger Beiblatt zum Jahrbuch des Deutschen Archäologischen Institutes 36*: 14 – 36.

SCHULZ, Armin

2002 "Die Befestigungsanlage von Alexandria Troas." *Asia Minor Studien Band 44:* 33-62.

SCHWERTHEIM, Elmar

1996 "Inschriften aus Aleksandria Troas, Antandros, Skepsis und Kebren." *Asia Minor Studien Band 22*: 99-124.

1999 "Zur Gründung der römischen Kolonie in Aleksandria Troas." *Asia Minor Studien Band 33*: 95-102.

2005a "Die Ausgrabungen des Jahres 2004 in Alexandria Troas." *27. Kazı Sonuçları Toplantısı I*: 131-136.

2005b "Aleksandreia Troas Kazıları, 2004 Yılı Aleksandreia Troas Kazı Çalışmaları." *Çanakkale Troas Arkeoloji Buluşması IV*: 41-52.

2005c "Die Beinahe-Hauptstadt des Römischen Reiches." *Antike Welt Zeitschrift für Archäologie und Kulturgeschichte Heft 4*: 63-68.

2006 "Alexandria Troas." *Stadtgrabungen und Stadtforschung im westlichen Kleinasien, BYZAS 3, Veröffentlichung des Deutschen Archäologischen Institutes İstanbul*: 11-18.

TENGER, Bernhard

1999 "Zur Geographie und Geschichte der Troas." *Asia Minor Studien Band 33*: 103-180.

VASDARIS, Christos

1987 *Das Dorische Kapitell in der Hellenistisch-Römischen Zeit im Östlichen Mittelmeerraum*, Wien.

VITTINGHOFF, Friedrich

1951 *Römische Kolonisation und Bürgerrechtspolitik unter Caesar und Augustus*, Mainz.

von GERKAN, Armin

1948/49 "Die Herkunft Des dorischen Gebälks." *Jahrbuch Des Deutschen Archäologischen Instituts 63/64*: 1-13.

1952 "Griechische und Römische Architektur." *Bonner Jahrbucher 152*: 21-26.

von HESBERG, Henner

2005 *Römische Baukunst*, München.

WEIβ, Paul

1984 *Lebendiger Mythos. Gründerheroen und städtische Gründungstraditionen im griechisch-römischen Osten*, Würzburger Jahrbücher für die Altertumswissenschaft 10.

WESENBERG, Buckhardt

1971 *Kapitelle und Basen*, Düsseldorf.

1986 "Vitruvs Vorstellung von der Entstehung des dorischen Triglyphenfrieses." *Studien Zur Klassischen Archäologie, Friedrich Hiller zu seinem 60. Geburtstag am 12. März.1986*: 143 – 157.

1994 "Die Entstehung der griechischen Säulen- und Gebälkformen in der literarischen Überlieferung der Antike." *Säule und Gebälke Zur Struktur und Wandlungsprozeß griechisch-römischer Architektur, Bauforschungskolloquium vom 16. bis 18. Juni 1994, Mainz Am Rhein*: 1 – 15.

WIEGAND Theodor ve H. SCHRADER

1904 *Priene, Ergebnisse der Ausgrabungen und Untersuchungen in den Jahren 1895 – 1898*, Berlin-Schöneberg.

WILBERG, Wilhelm

1919 "Die Entwicklung des Dorischen Kapitells." *Jahreshefte Des Österreichischen Archäologischen İnstitutes in Wien XIX – XX*: 167 – 181.

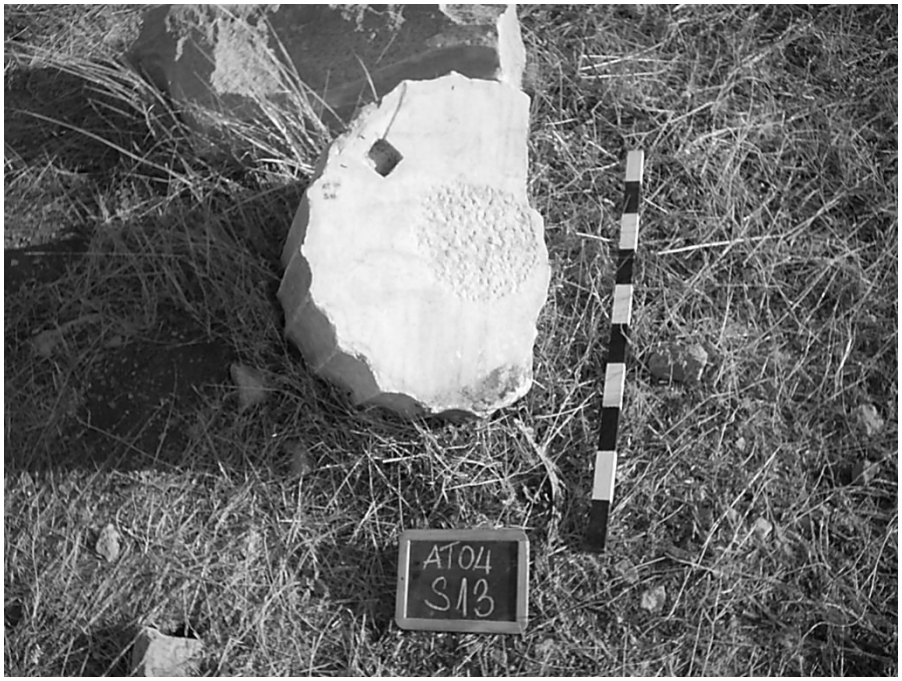
WINTER, Engelbert

1995 *Staatliche Baupolitik und Baufürsorge in den römischen Provinzen des Kaiserzeitlichen Kleinasien*, Asia Minor Studien Band 20.

WOTSCHITZKY, Alfons

1953 “Zur Urform des Dorischen Kapitells.” *Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen İnstitutes in Wien* XL: 51 – 59.

VII. LEVHALAR

a

b

Levha I a-b. 1 no.'lu Dor Düzenli Sütun Tamburu.

a

b

Levha II a-b. 2 no.'lu Dor Düzenli Sütun Tamburu.

Levha III. 3 no.'lu Dor Düzenli Sütun Tamburu.

a

b

Levha IV a-b. 4 no.'lu Dor Düzenli Sütun Tamburu.

a

b

Levha V a-b. 5 no.'lu Dor Düzenli Sütun Tamburu.

a

b

Levha VI a-b. 6 no.'lu Dor Düzenli Sütun Tamburu.

Levha VII. 7 no.'lu Dor Düzenli Sütun Tamburu.

Levha VIII. 8 no.'lu Dor Düzenli Sütun Tamburu.

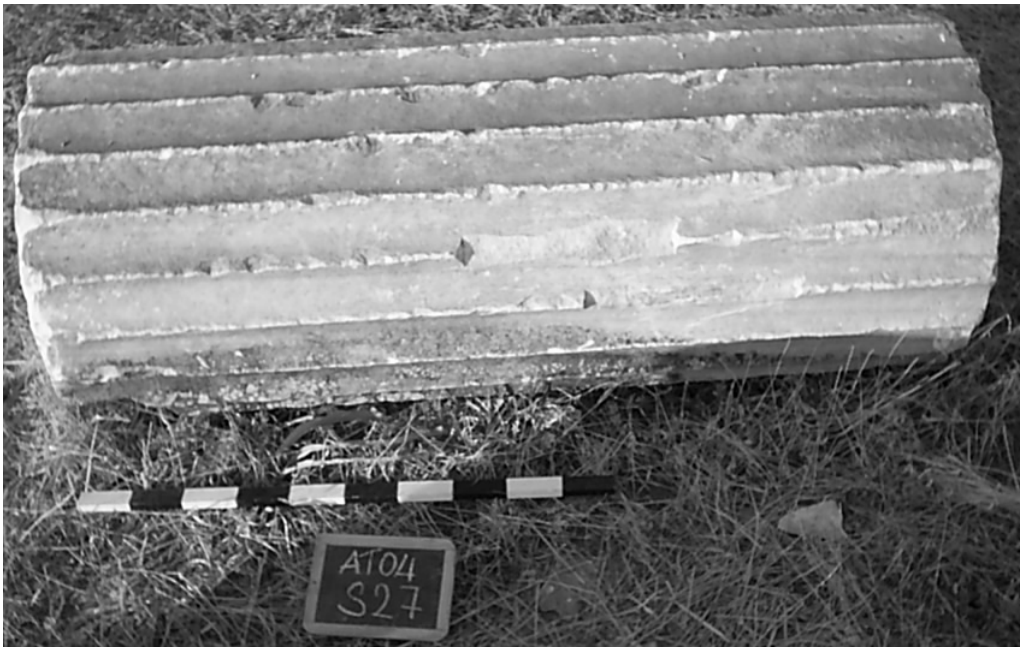

a

b

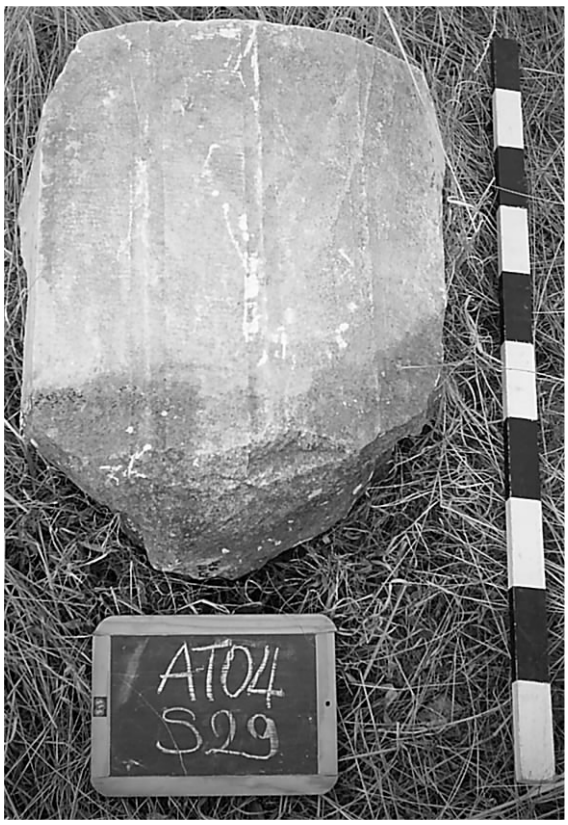
Levha IX a-b. 9 no.'lu Dor Düzenli Sütun Tamburu.

Levha X.: 9 no.'lu Dor Düzenli Sütun Tamburu.

Levha XI.: 10 no.'lu Dor Düzenli Sütun Tamburu.

Levha XII.: 11 no.'lu Dor Düzenli Sütun Tamburu.

Levha XIII.: 12 no.'lu Dor Düzenli Sütun Tamburu.

Levha XIV. 13 no.'lu Dor Düzenli Sütun Tamburu.

Levha XV. 14 no.'lu Dor Düzenli Sütun Tamburu.

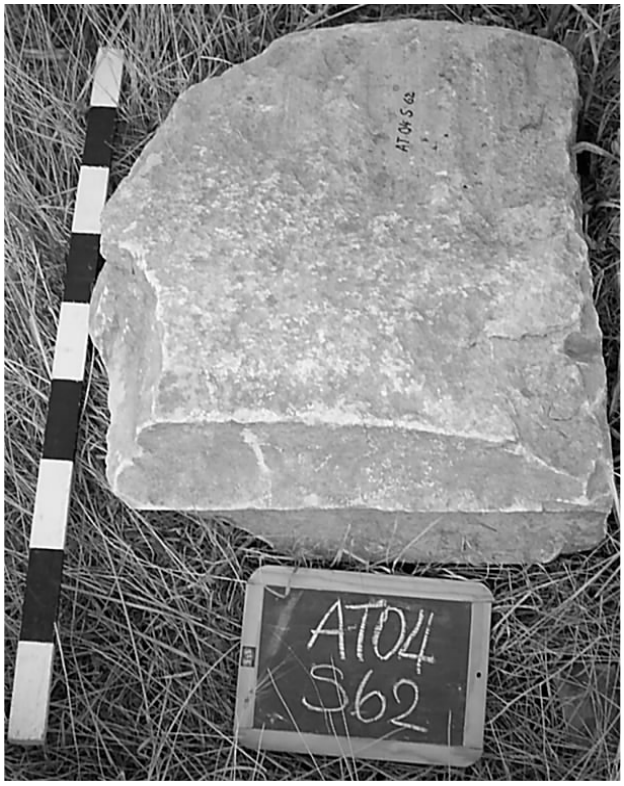
Levha XVI. 15 no.'lu Dor Düzenli Sütun Tamburu.

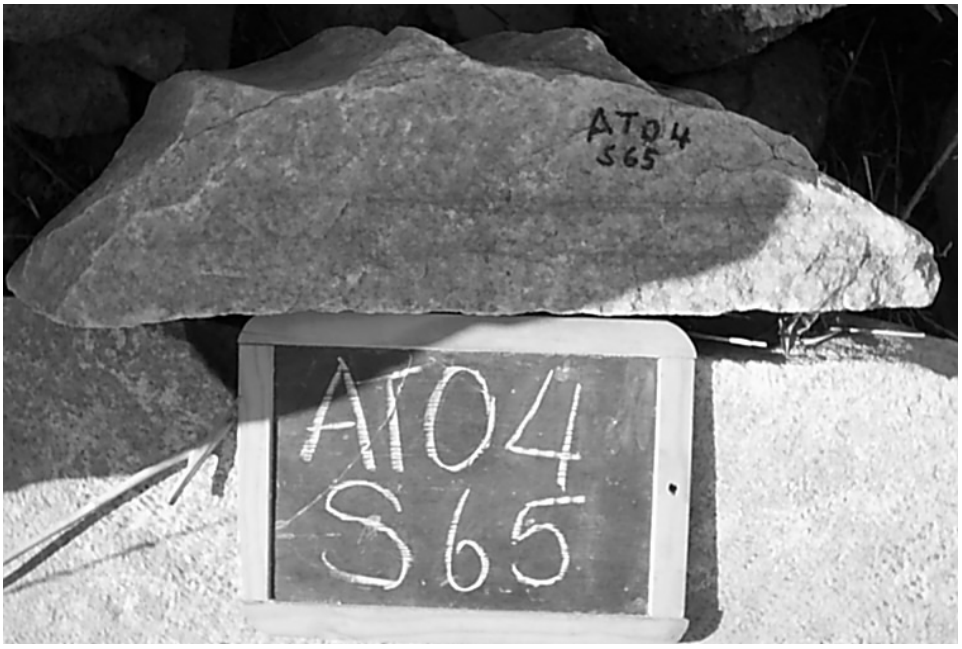
Levha XVII. 16 no.'lu Dor Düzenli Sütun Tamburu.

Levha XVIII. 17 no.'lu Dor Düzenli Sütun Tamburu.

Levha XIX. 18 no.'lu Dor Düzenli Sütun Tamburu.

Levha XX. 19 no.'lu Dor Düzenli Sütun Tamburu.

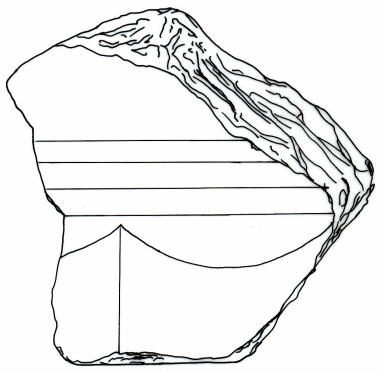
Levha XXI. 20 no.'lu Dor Düzenli Sütun Tamburu.

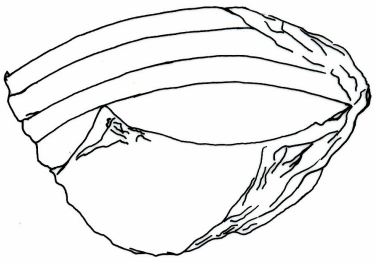
Levha XXII. Dor Düzenli Küçük Sütun Tamburu Parçaları.

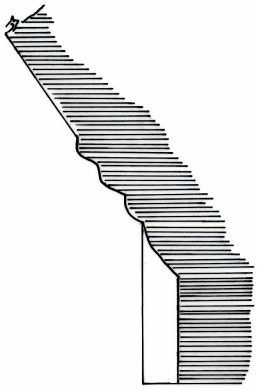
Levha XXIII. 21. no'lu Dor Düzenli Sütun Başlığı.

a

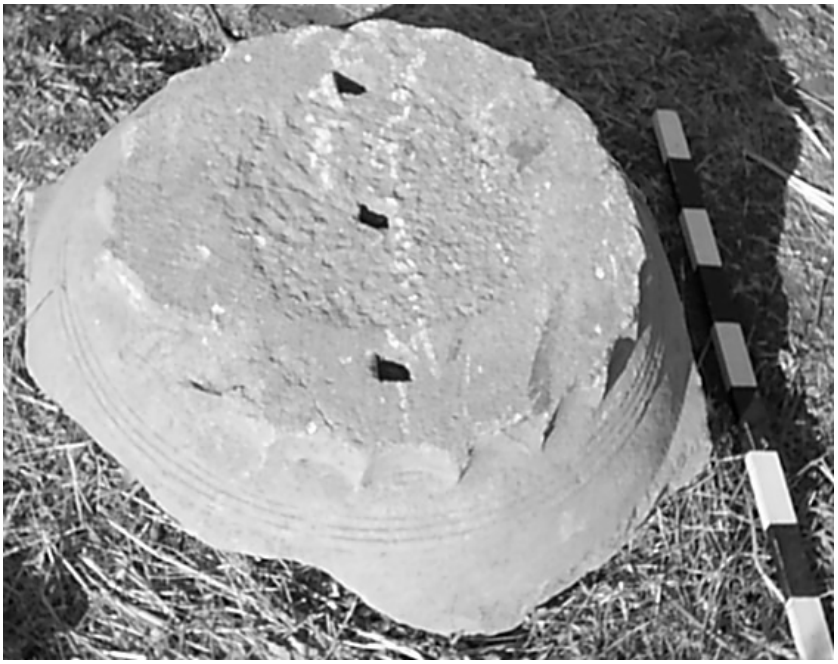

b

c

Levha XXIV a-b-c. 21 no.'lu Dor Düzenli Sütun Başlığı.

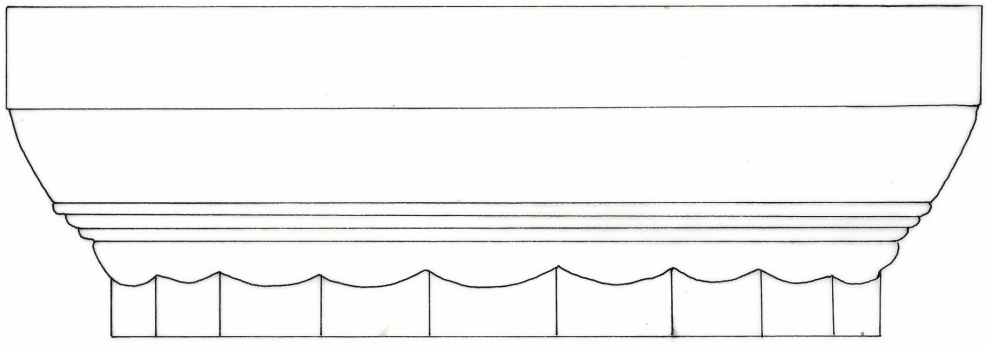

a

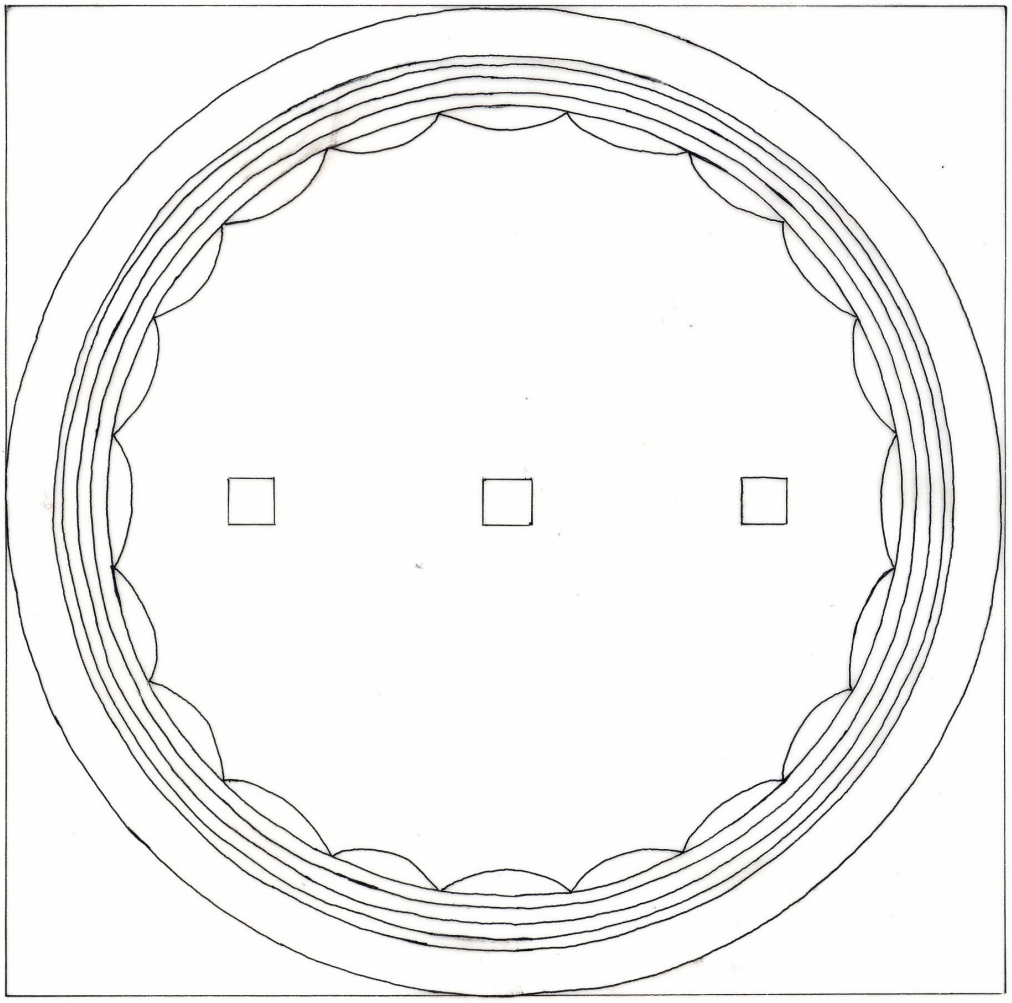

b

Levha XXV a-b. 22 no.'lu Dor Düzenli Sütun Başlığı.

a

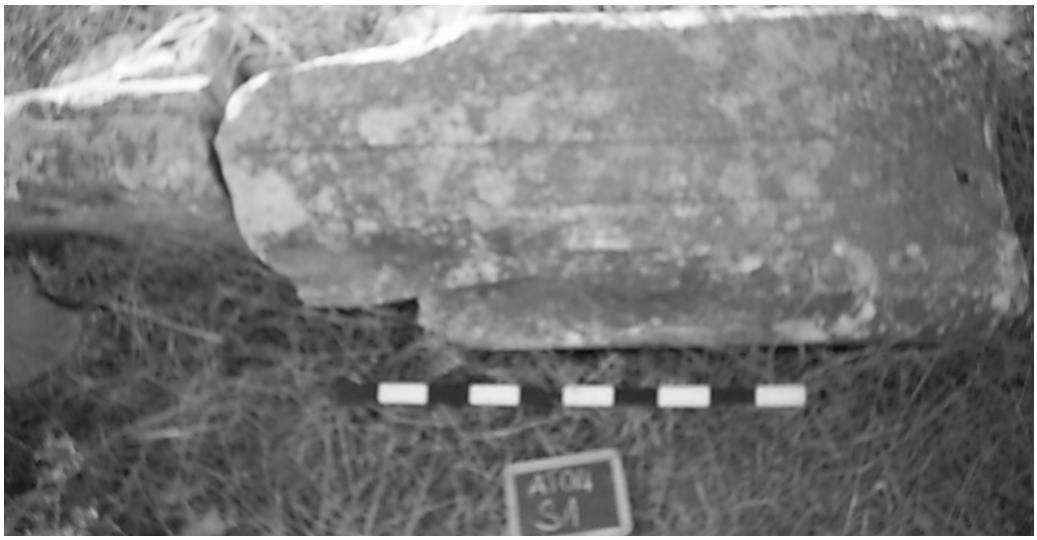

b

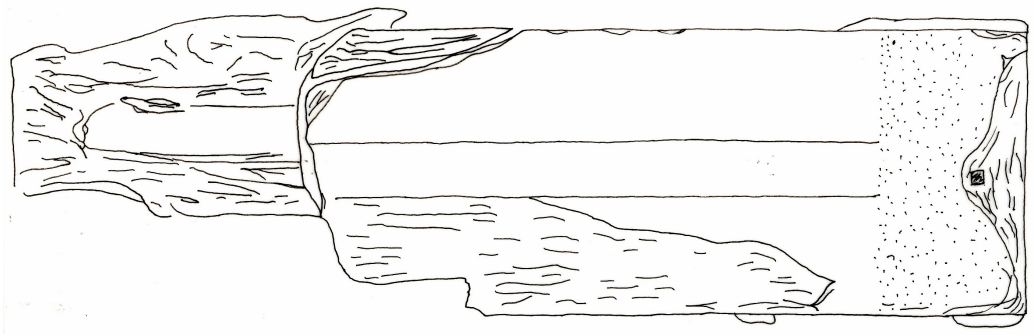
Levha XXVI a-b. 22 no.'lu Dor Düzenli Sütun Başlığı.

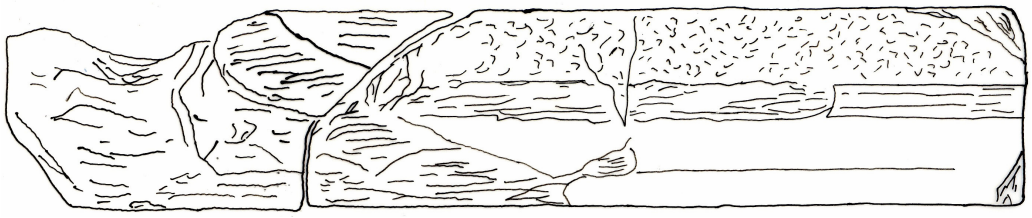
Levha XXVII. 23 no.'lu Dor Düzenli Sütun Başlığı.

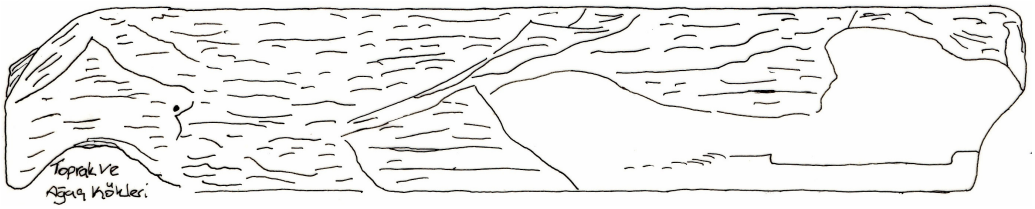
Levha XXVIII. 24 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

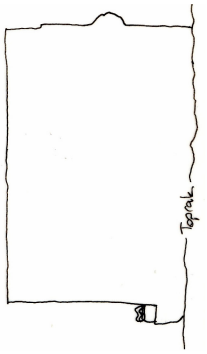
a

b

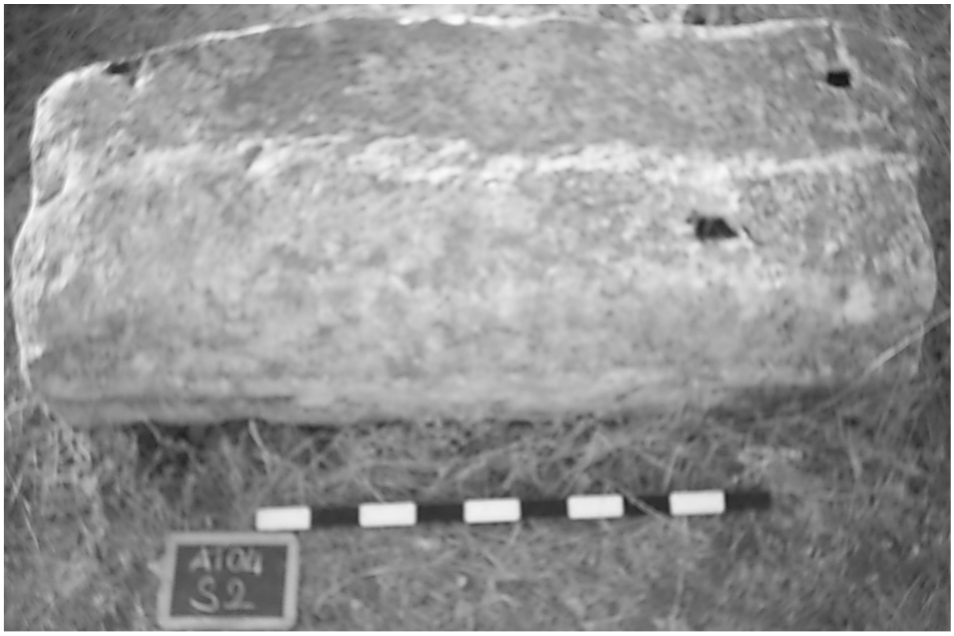

c

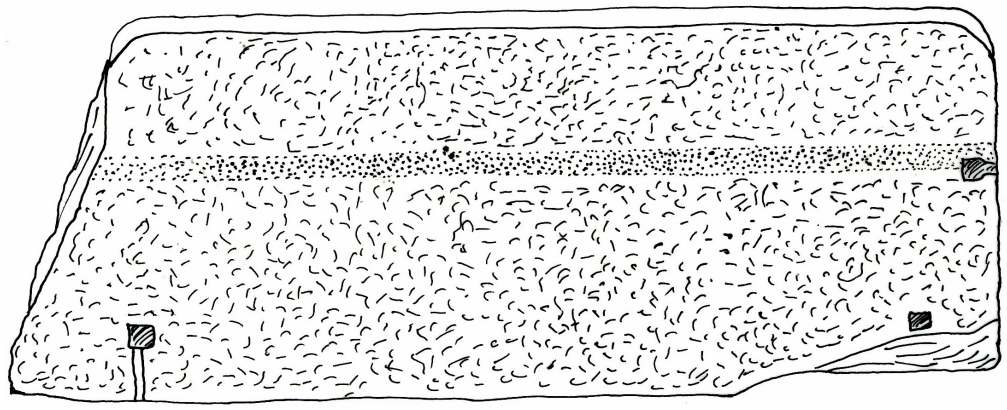

d

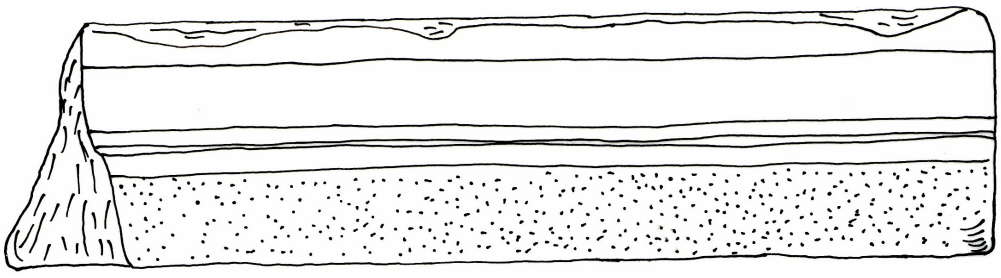
Levha XXIX a-b-c-d. 24 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

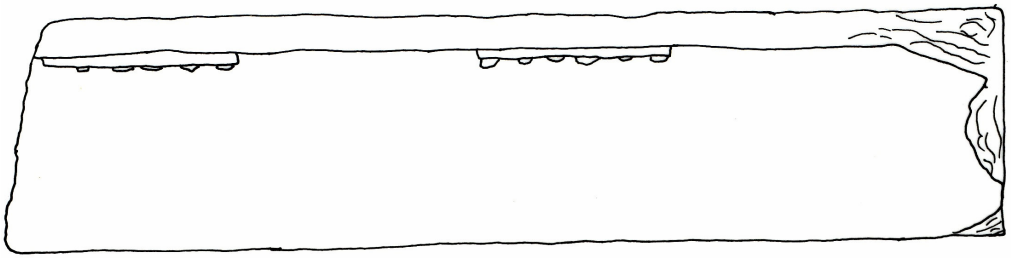
Levha XXX. 25 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

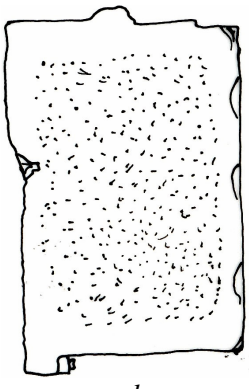
a

b

c

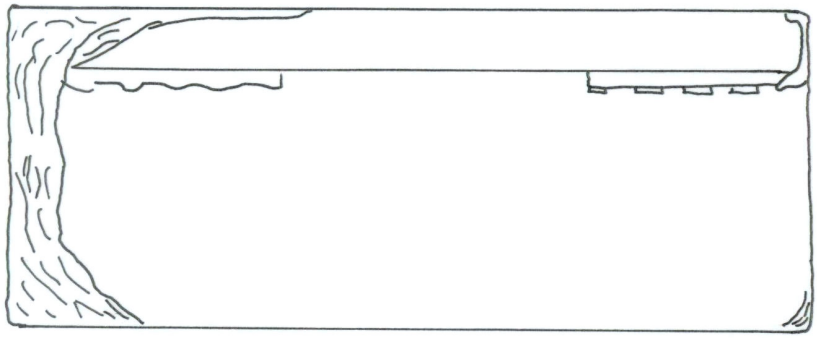

d

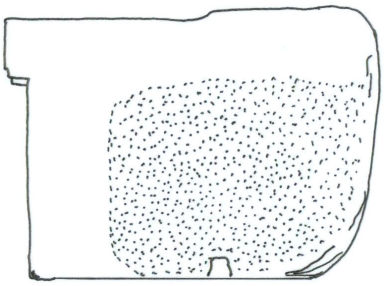
Levha XXXI a-b-c-d. 25 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

Levha XXXII. 26 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

a

b

Levha XXXIII a-b. 26 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

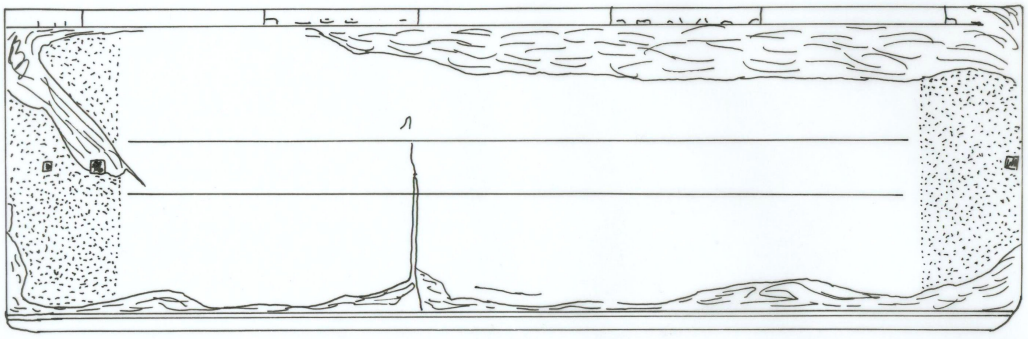

a

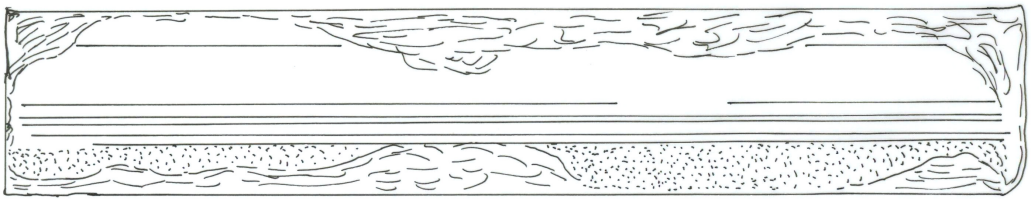

b

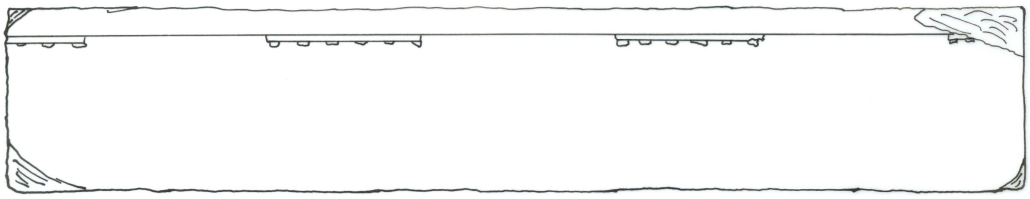
Levha XXXIV a-b. 27 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

a

b

c

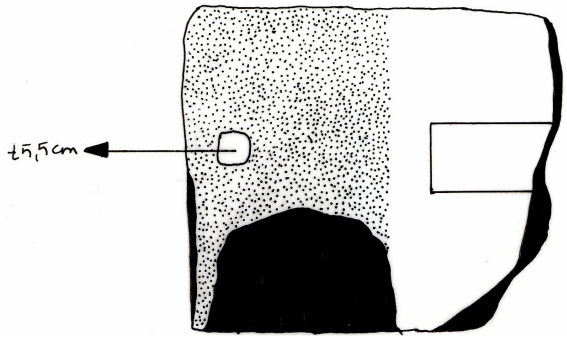

d

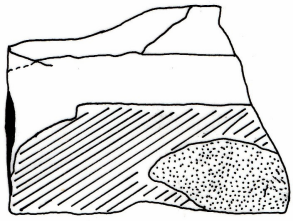
Levha XXXV a-b-c-d. 27 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

Levha XXXVI. 28 ve 29 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

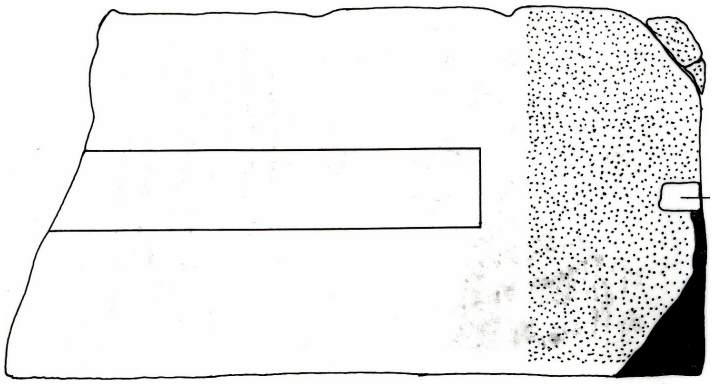

a

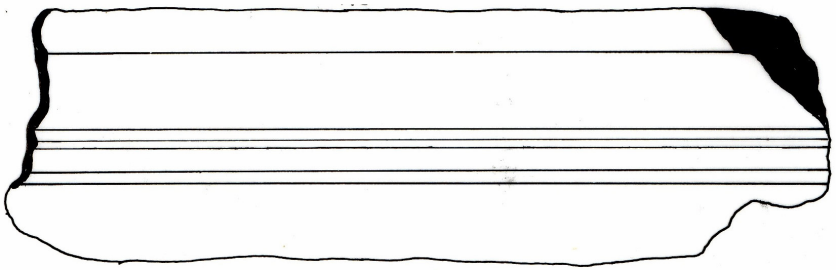

b

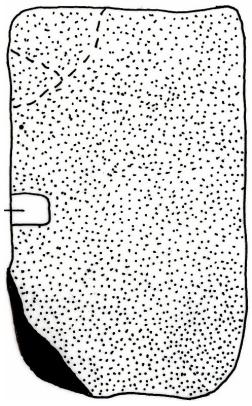
Levha XXXVII a-b. 28 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

a

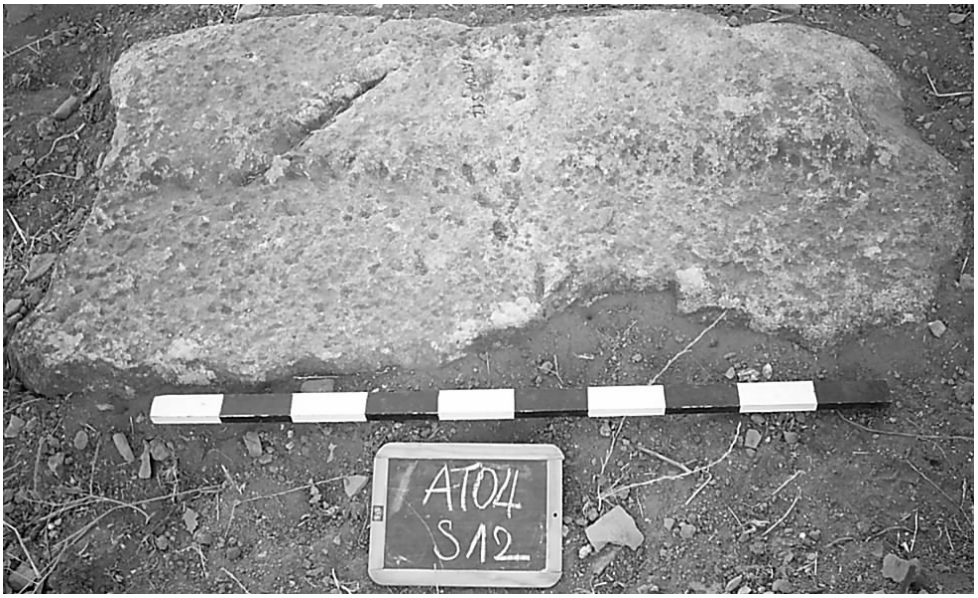

b

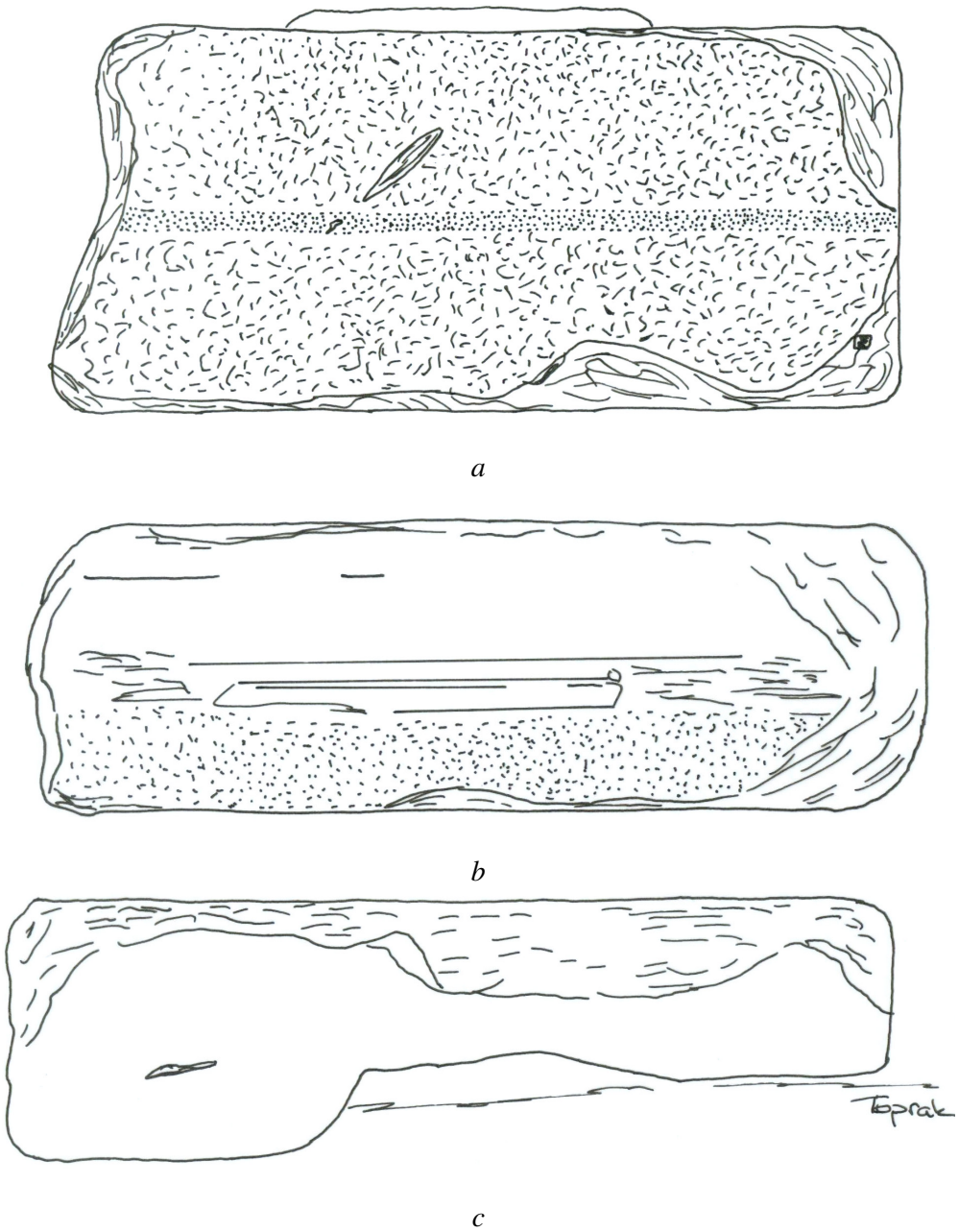

c

Levha XXXVIII a-b-c. 29 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

Levha XXXIX. 30 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

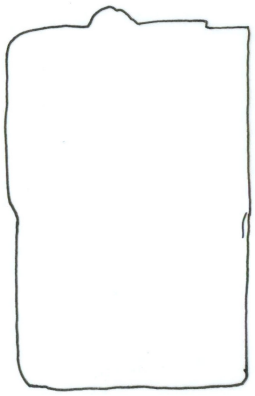

a

b

c

Levha XL a-b-c. 30 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

Levha XLI a-b-c. 30 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

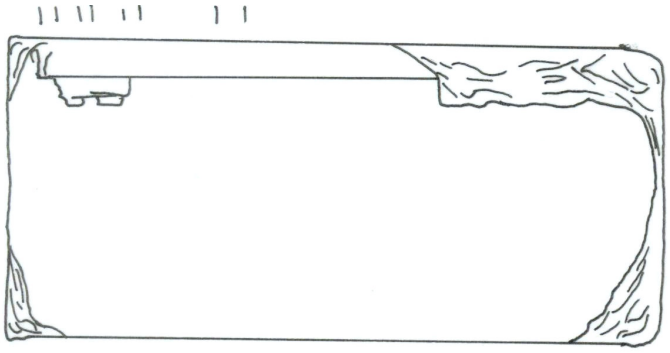

b

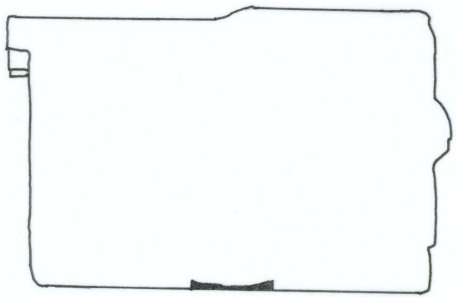

b

Levha XLII a-b. 31 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

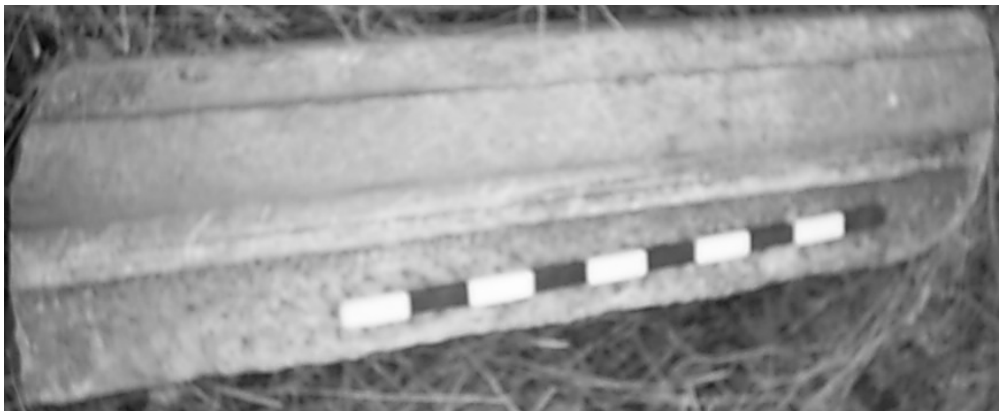

a

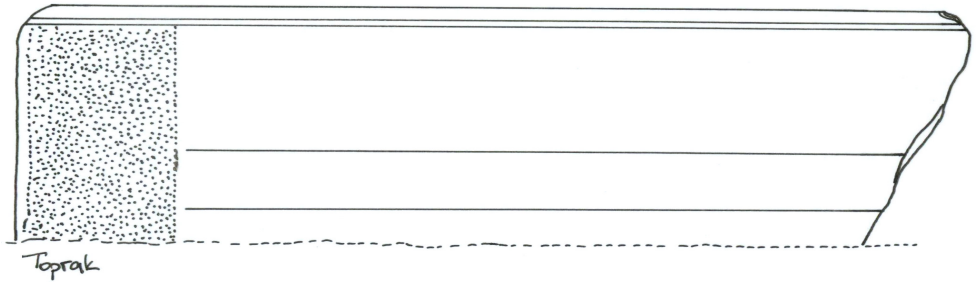

b

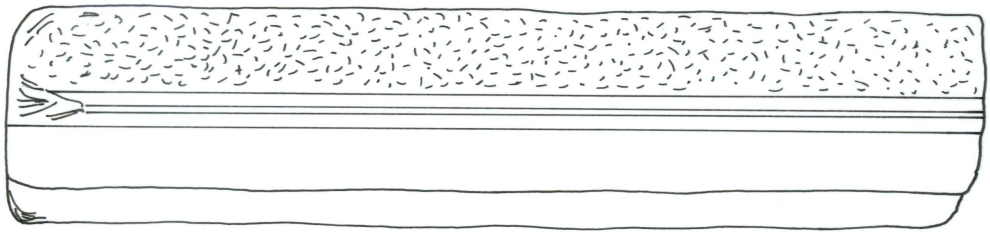
Levha XLIII a-b. 31 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

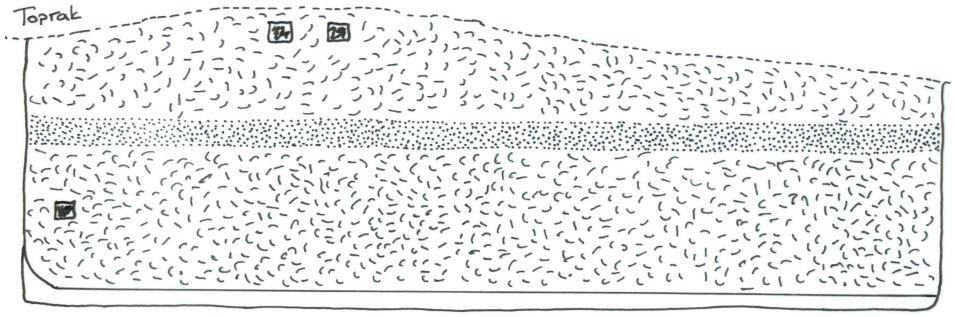
Levha XLIV. 32 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

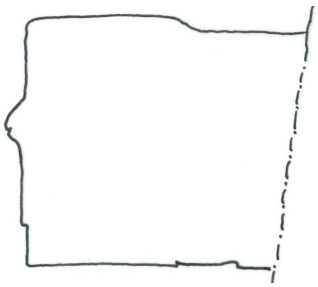
a

b

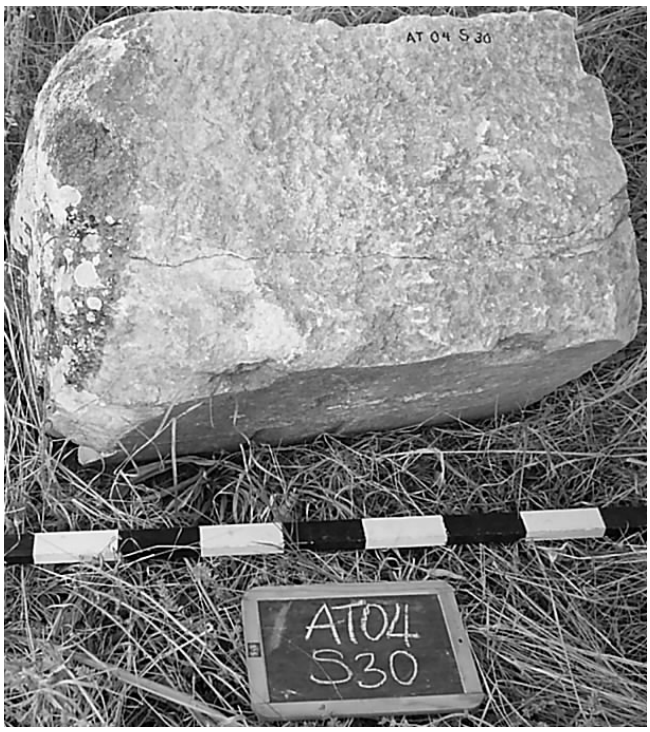

c

d

Levha XLV a-b-c-d. 32 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

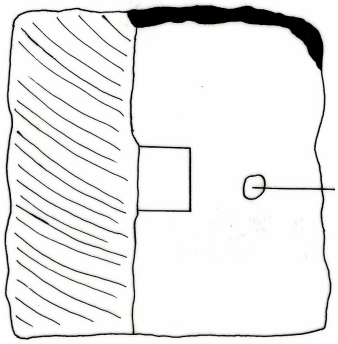

a

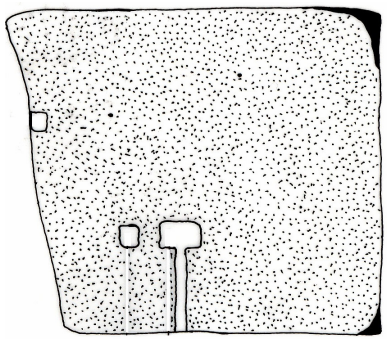

b

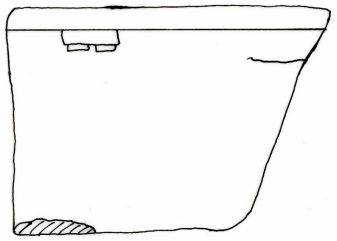
Levha XLVI a-b. 33 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

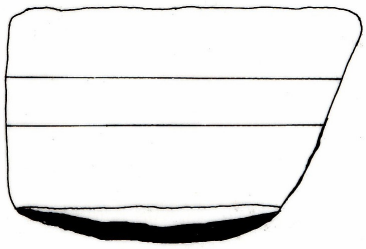
a

b

c

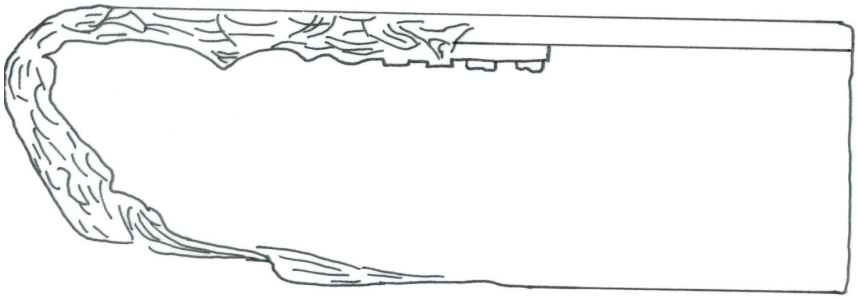

d

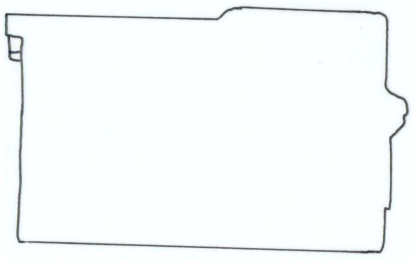
Levha XLVII a-b-c-d. 33 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

Levha XLVIII a. 34 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

a

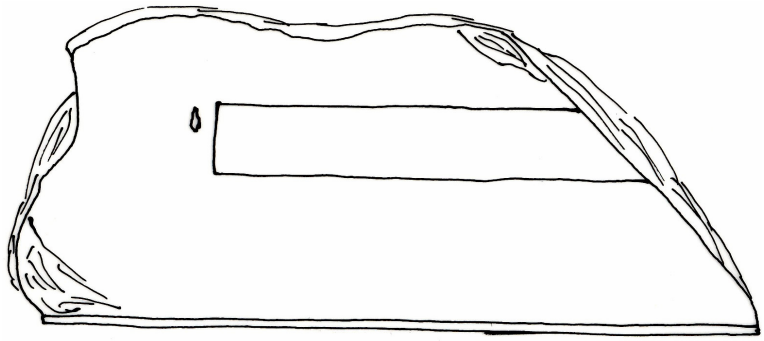

b

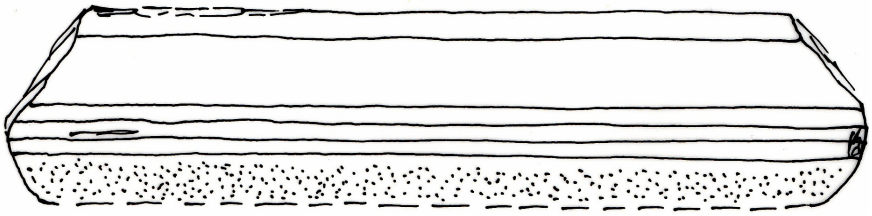
Levha XLIX a-b. 34 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

Levha L a. 35 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

a

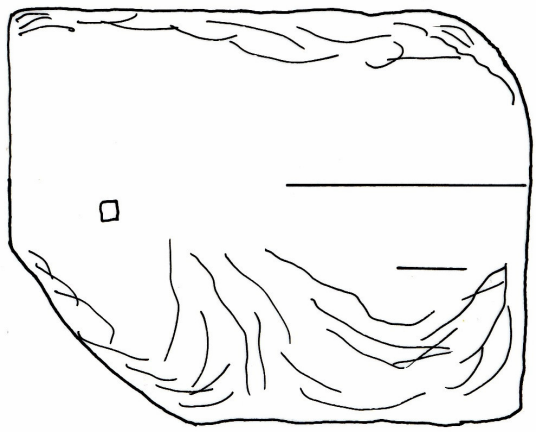

b

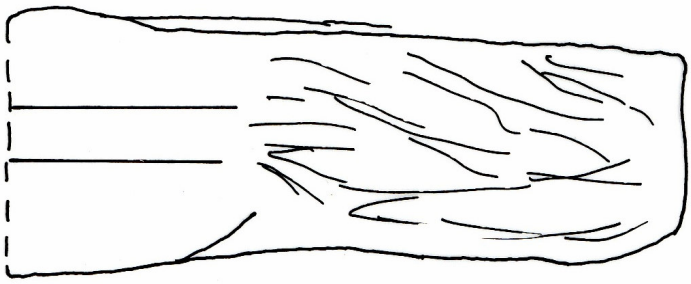
Levha LI a-b. 35 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

Levha LII. 36 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

a

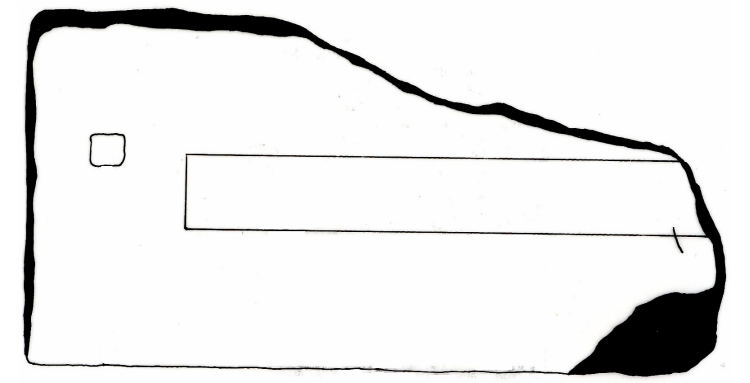

b

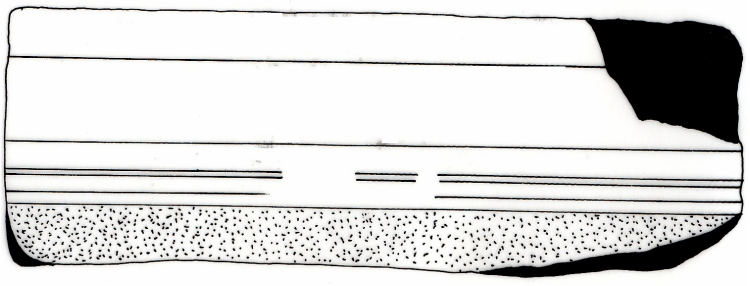
Levha LIII a-b. 36 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

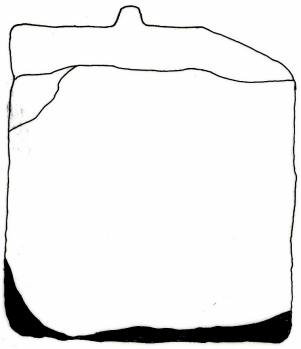
Levha LIV. 37 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

a

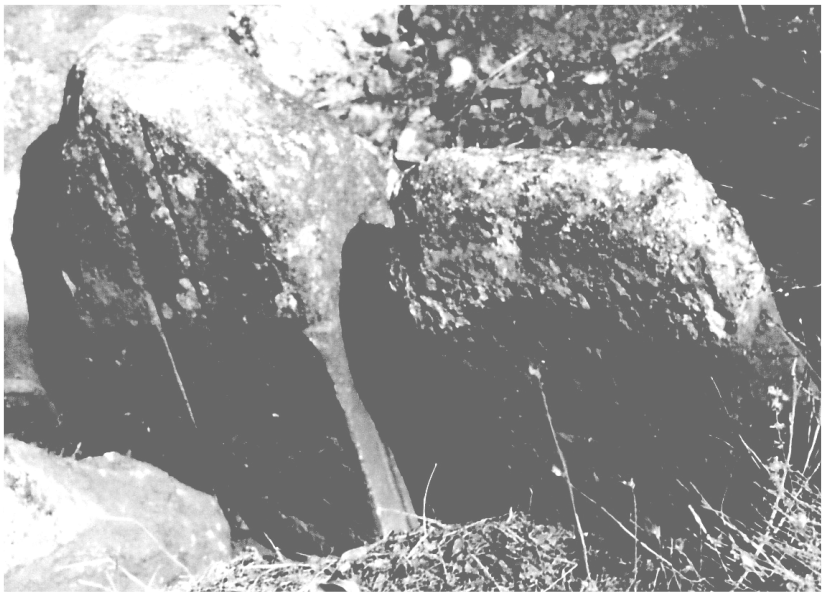

b

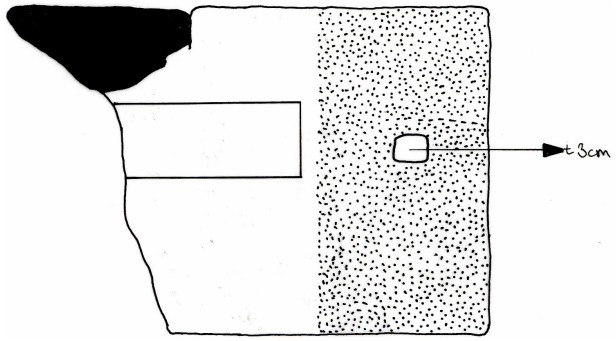

c

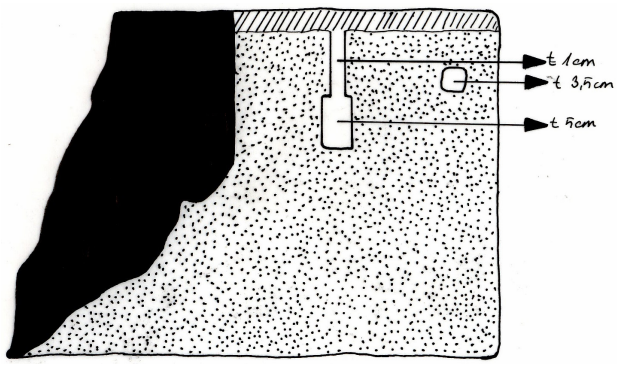
Levha LV a-b-c. 37 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

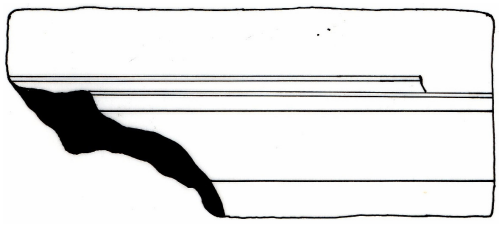
Levha LVI. 38 ve 39 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Blokları.

a

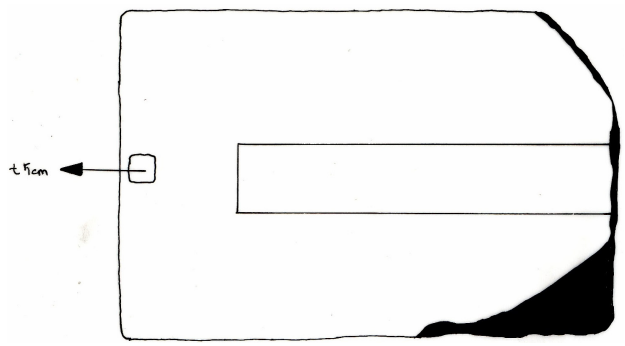

b

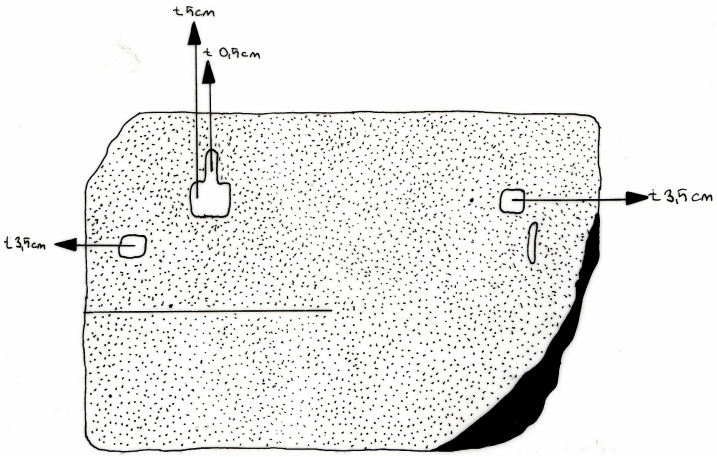

c

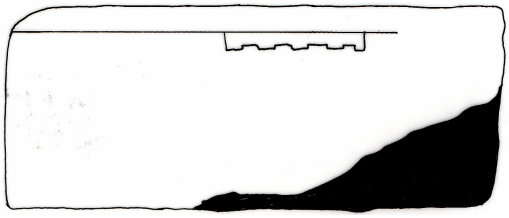
Levha LVII a-b-c. 38 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

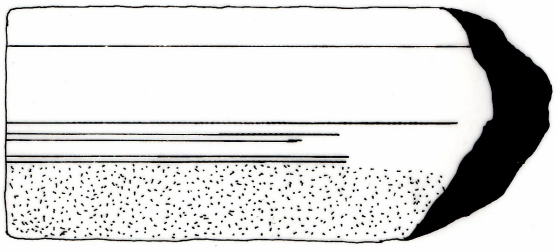
a

b

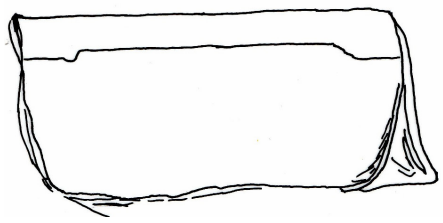

c

d

Levha LVIII a-b-c-d. 39 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

Levha LIX. 40 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

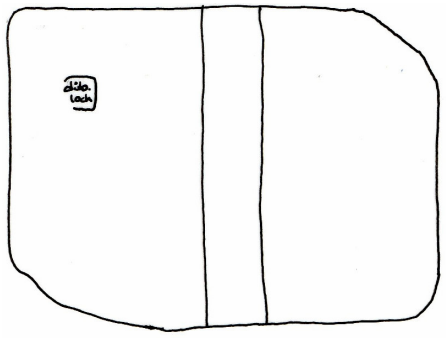

a

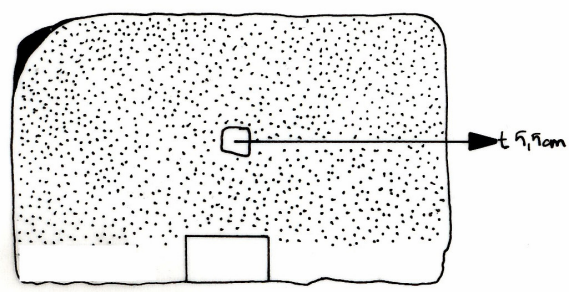

b

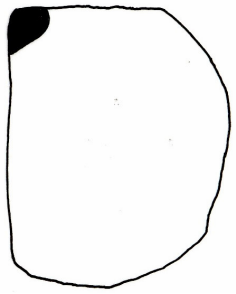
Levha LX a-b.41 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

a

b

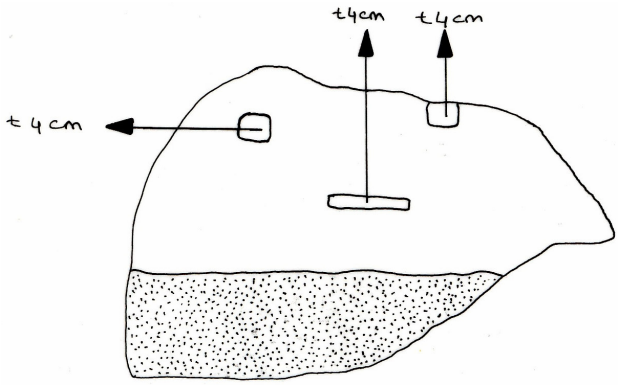

c

Levha LXI a-b-c. 41 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

Levha LXII. 42 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

a

Levha LXII. 42 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

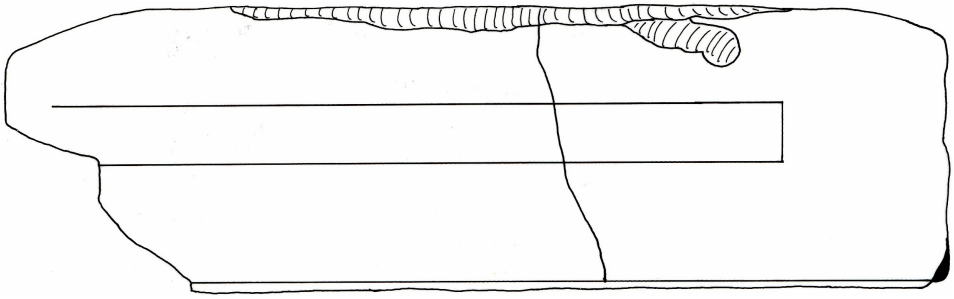

a

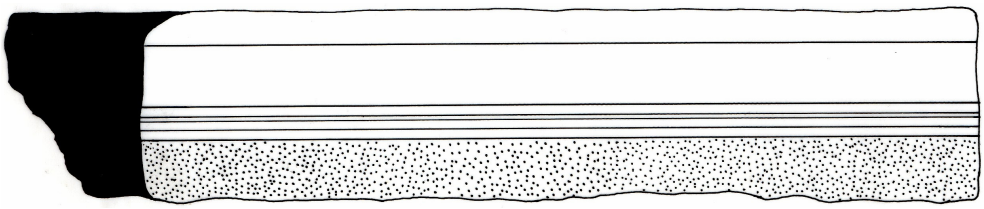

b

Levha LXIV a-b. 43 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

a

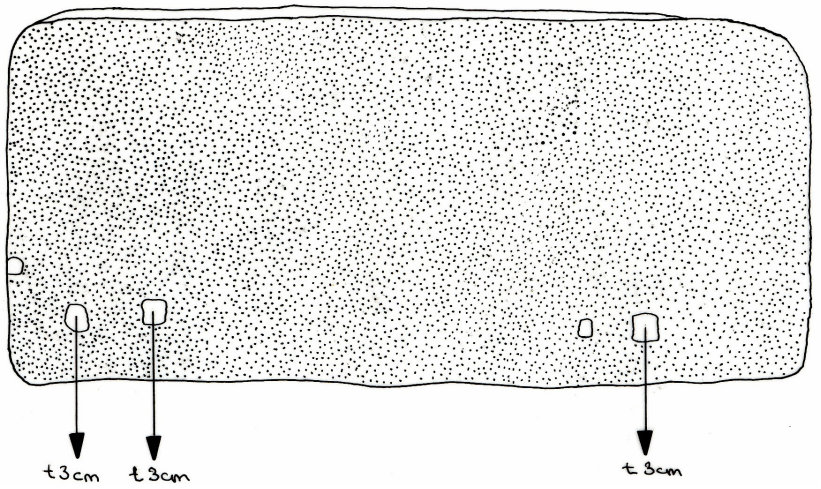

b

Levha LXV a-b. 43 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

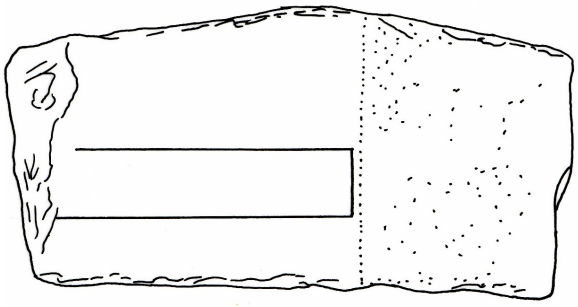
Levha LXVI. 44 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

Levha LXVII. 44 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

a

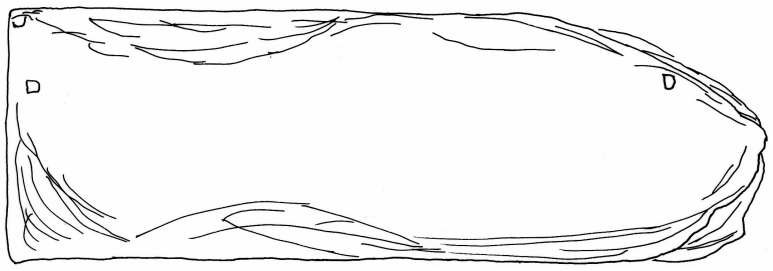

b

Levha LXVIII a-b. 45 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

a

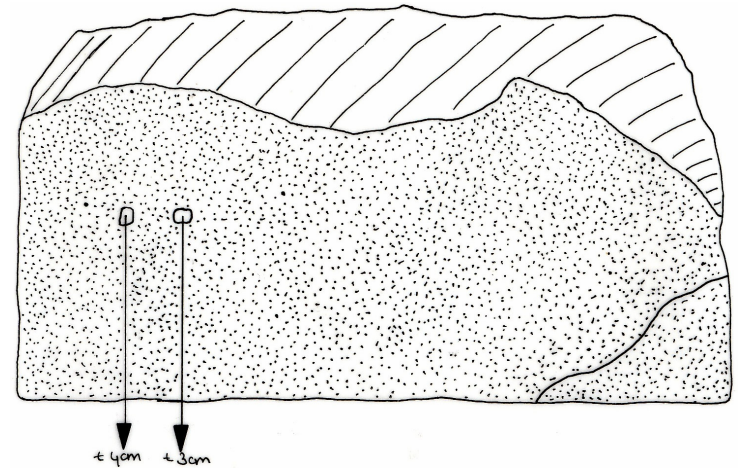

b

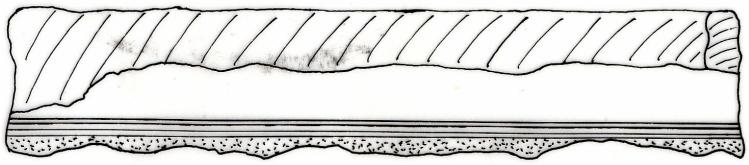
Levha LXIX a-b. 46 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

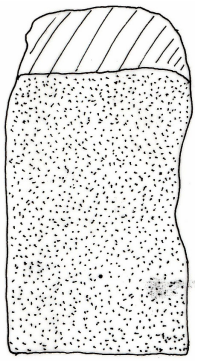
Levha LXX. 47 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

a

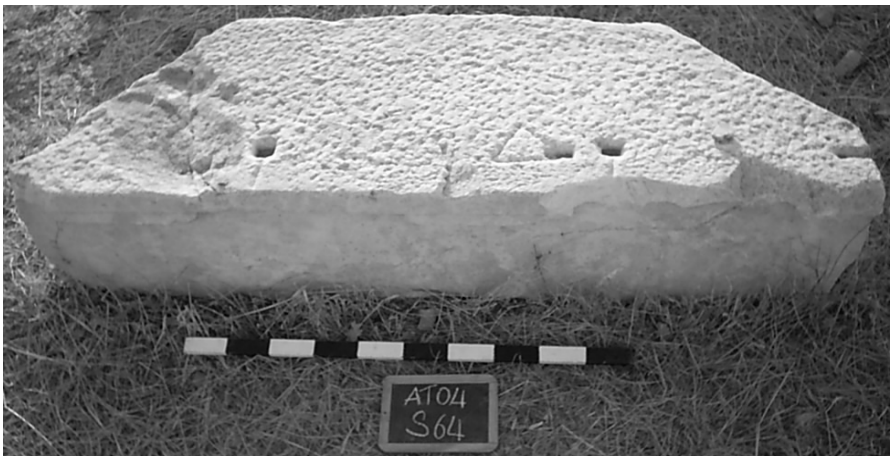

b

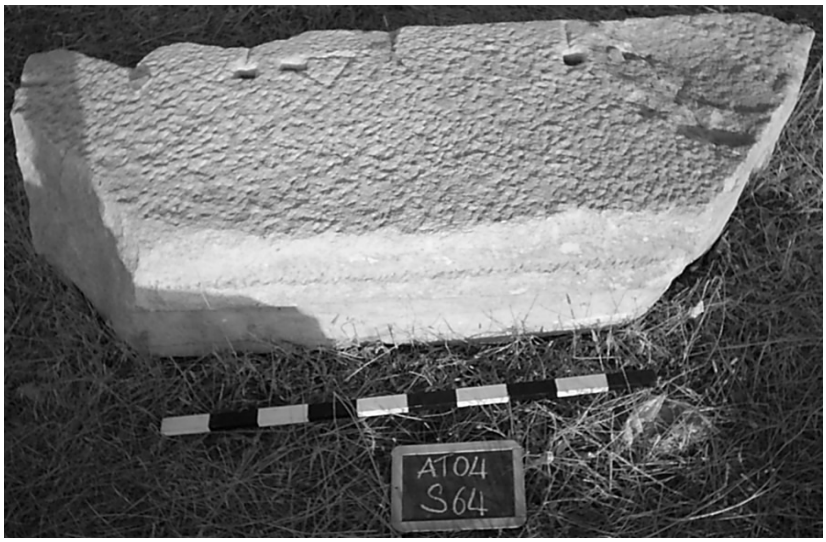

c

Levha LXXI a-b-c. 47 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

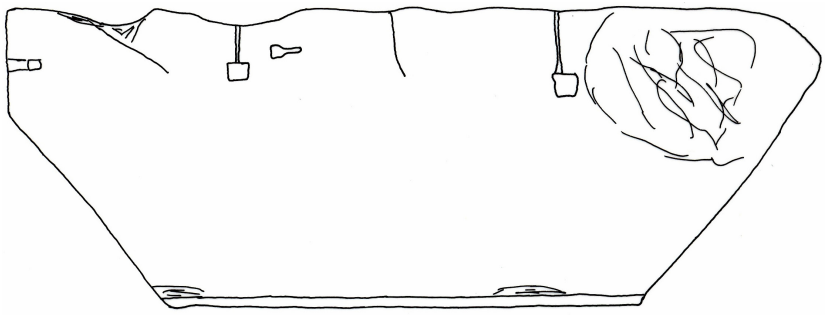

a

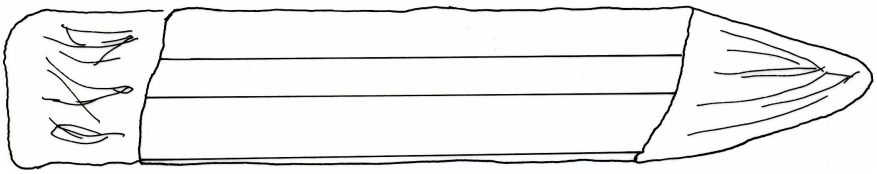

b

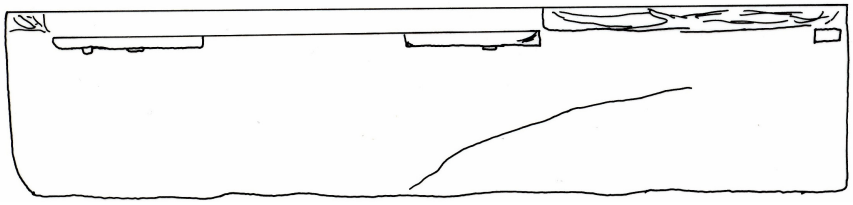
Levha LXXII a-b. 48 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

a

b

c

Levha LXXIII a-b-c. 48 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

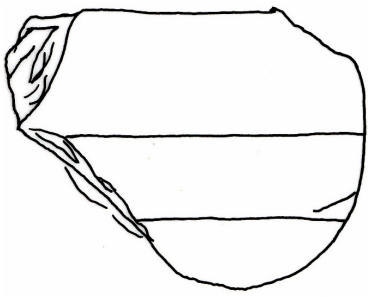

a

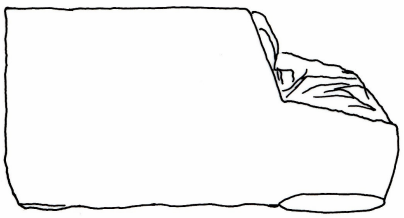

b

Levha LXXIV a-b. 49 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

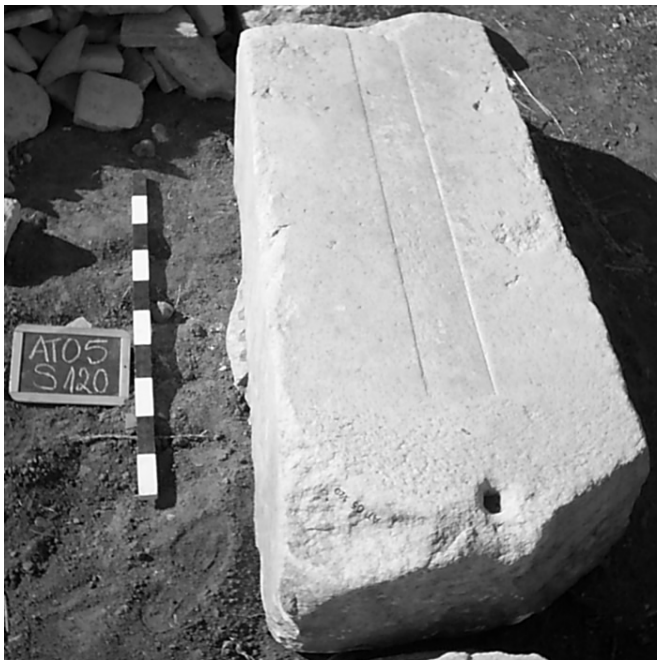

a

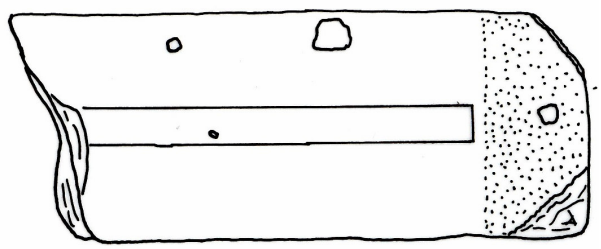

b

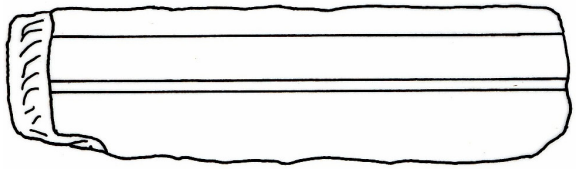
Levha LXXV a-b. 49 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

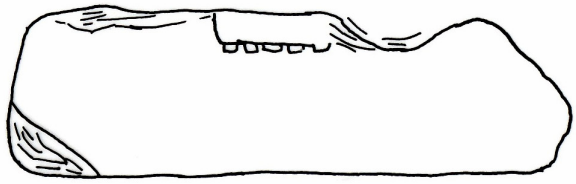
Levha LXXVI. 50 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

a

b

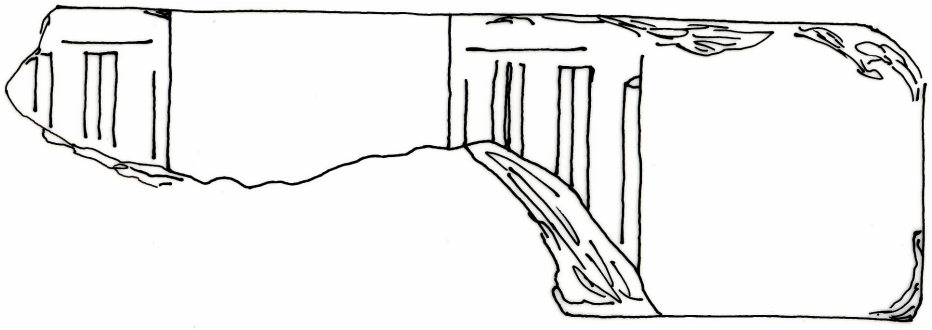

c

Levha LXXVII a-b-c. 50 no.'lu Dor Düzenli Arşitrav Bloğu.

Levha LXXVIII. 51 no.'lu Dor Düzenli Friz Bloğu.

a

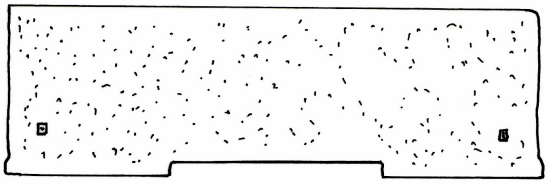

b

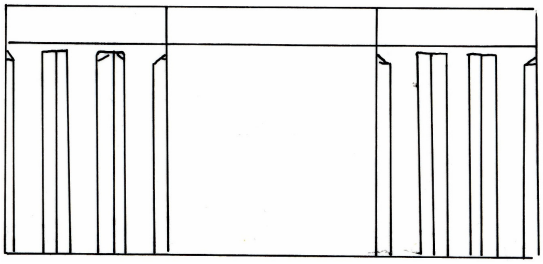
Levha LXXIX a-b. 51 no.'lu Dor Düzenli Friz Bloğu.

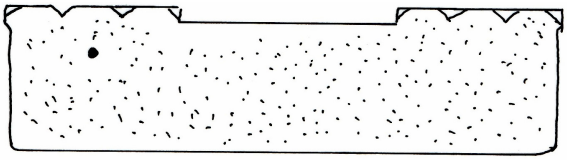
Levha LXXX. 52 no.'lu Dor Düzenli Friz Bloğu.

a

b

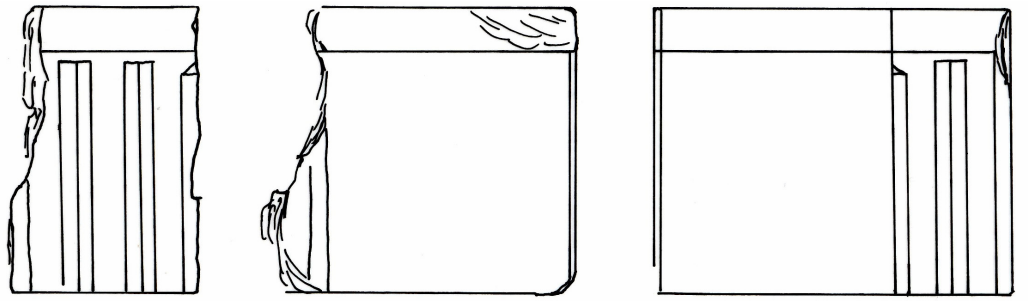

c

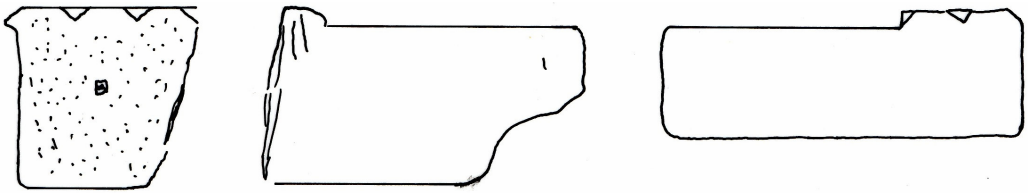
Levha LXXXI a-b-c. 52 no.'lu Dor Düzenli Friz Bloğu.

Levha LXXXII. 53-54-55 no.'lu Dor Düzenli Friz Blokları.

a

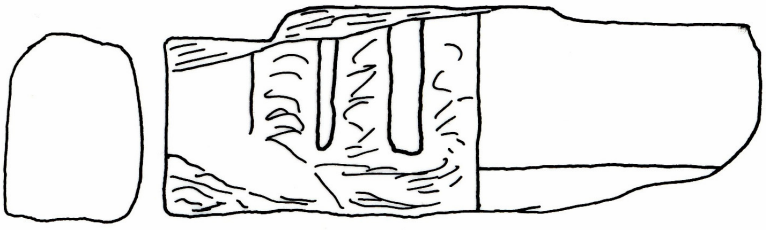

b

Levha LXXXIII a-b. 53-54-55 no.'lu Dor Düzenli Friz Blokları.

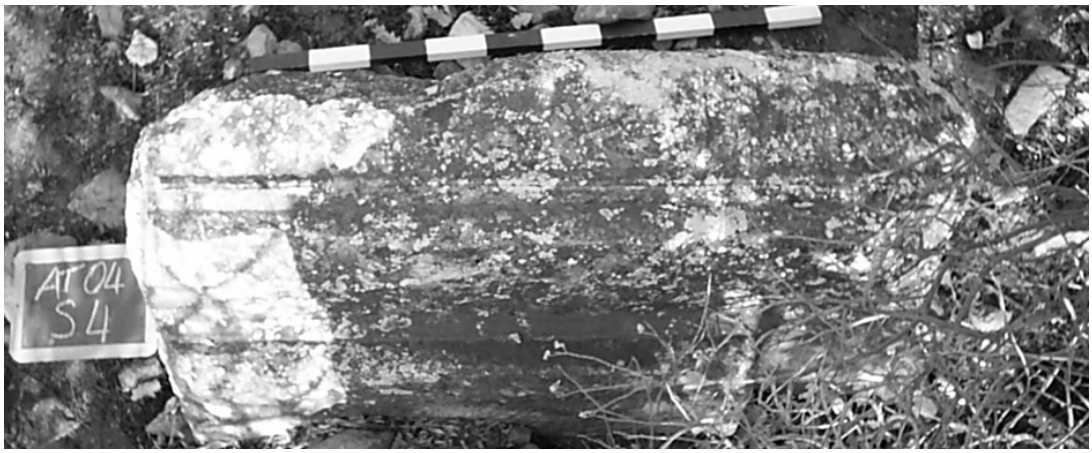

a

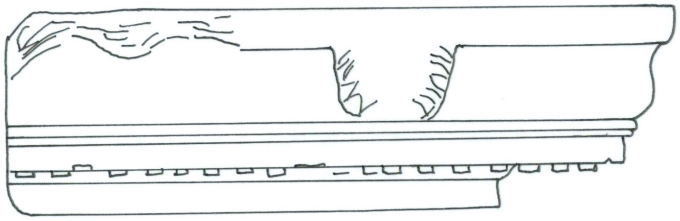

b

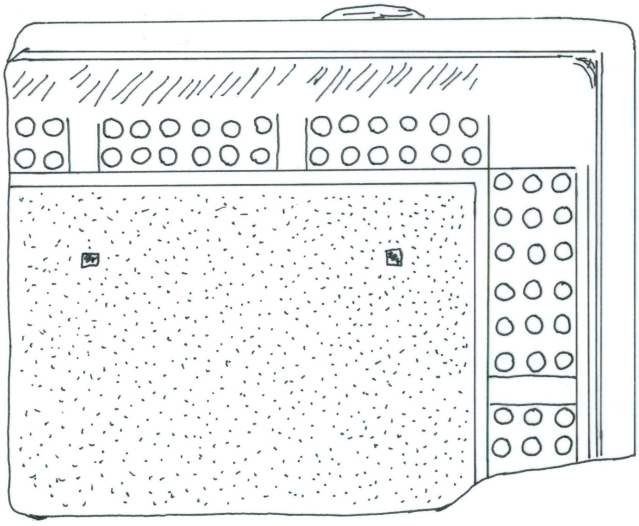
Levha LXXXIV a-b. 56 no.'lu Dor Düzenli Friz Bloğu.

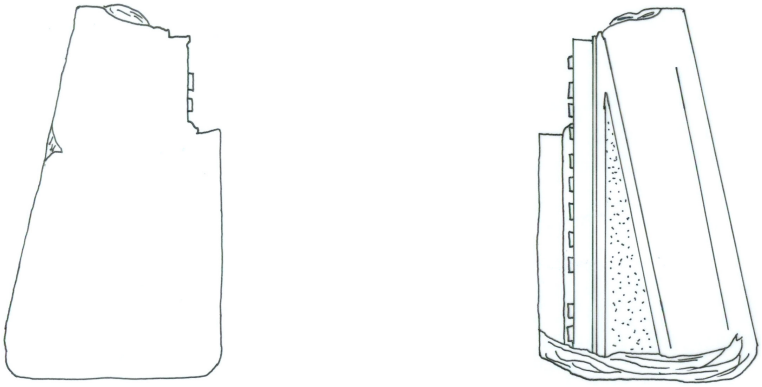
Levha LXXXV. 57 no.'lu Dor Düzenli Korniş Bloğu.

a

b

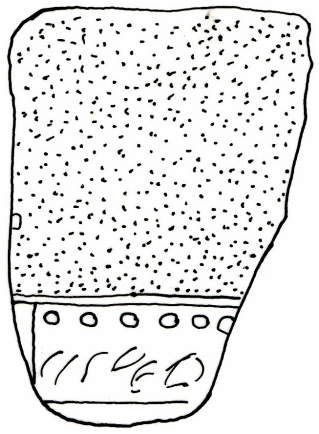

c

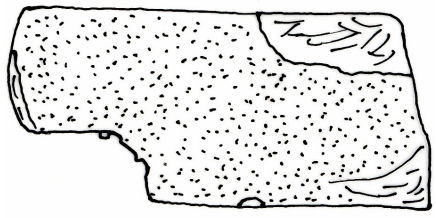
Levha LXXXVI a-b-c. 57 no.'lu Dor Düzenli Korniş Bloğu.

Levha LXXXVI. 58 no.'lu Dor Düzenli Korniş Bloğu.

a

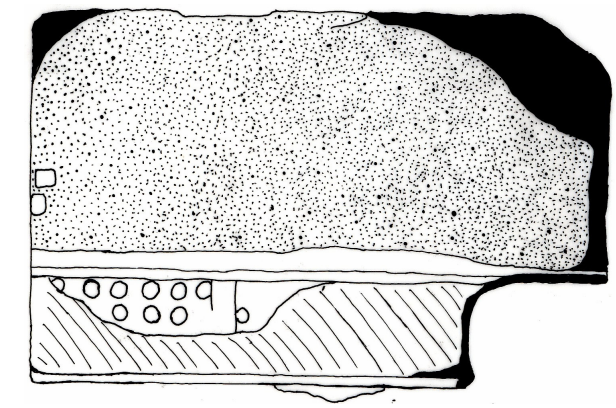

b

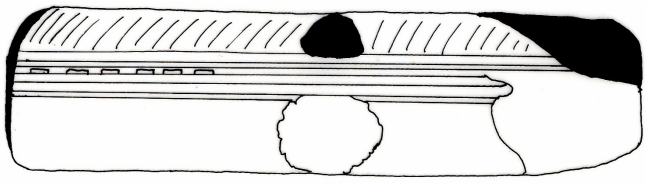
Levha LXXXVIII a-b. 58 no.'lu Dor Düzenli Korniş Bloğu.

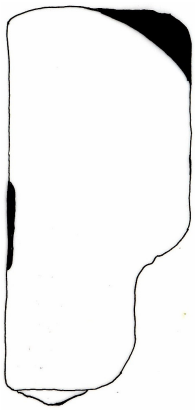
Levha LXXXIX. 59 no.'lu Dor Düzenli Korniş Bloğu.

a

b

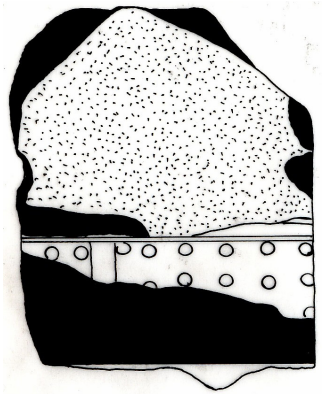

c

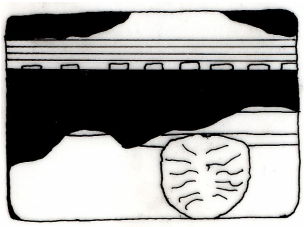
Levha XC a-b-c. 59 no.'lu Dor Düzenli Korniş Bloğu.

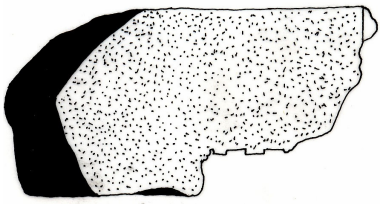
Levha XCI. 60 no.'lu Dor Düzenli Korniş Bloğu.

a

b

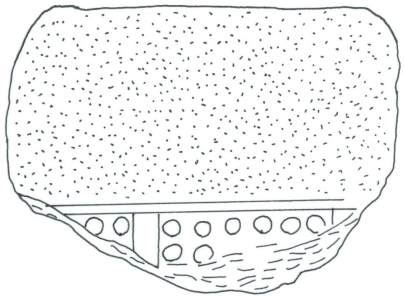

c

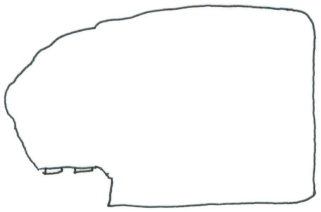
Levha XCII a-b-c. 60 no.'lu Dor Düzenli Korniş Bloğu.

a

b

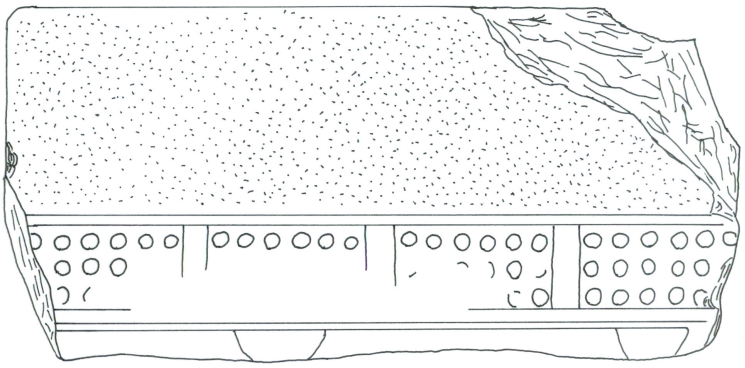

c

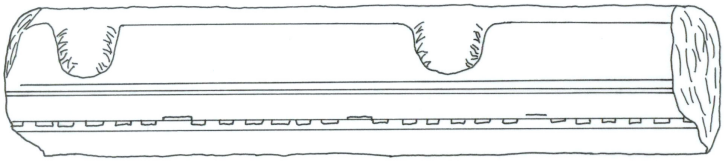
Levha XCIII a-b-c. 61 no.'lu Dor Düzenli Korniş Bloğu.

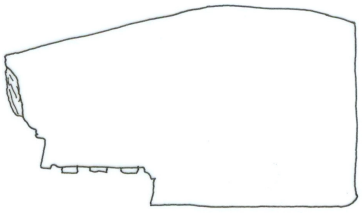
Levha XCIV. 62 no.'lu Dor Düzenli Korniş Bloğu.

a

b

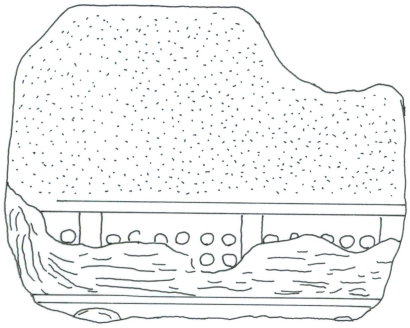

c

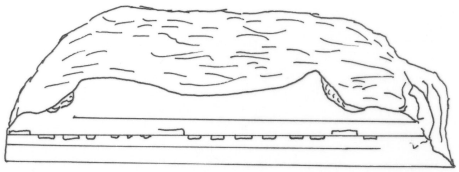
Levha XCV a-b-c. 62 no.'lu Dor Düzenli Korniş Bloğu.

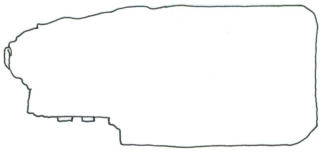
Levha XCVI. 63 no.'lu Dor Düzenli Korniş Bloğu.

a

b

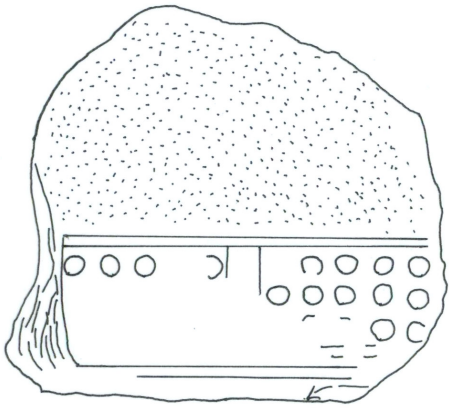

c

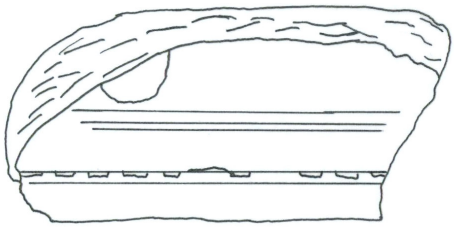
Levha XCVII a-b-c. 63 no.'lu Dor Düzenli Korniş Bloğu.

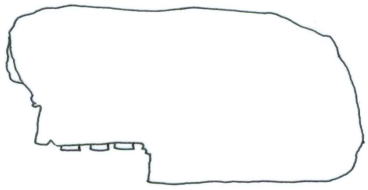
Levha XCVIII. 64 no.'lu Dor Düzenli Korniş Bloğu.

a

b

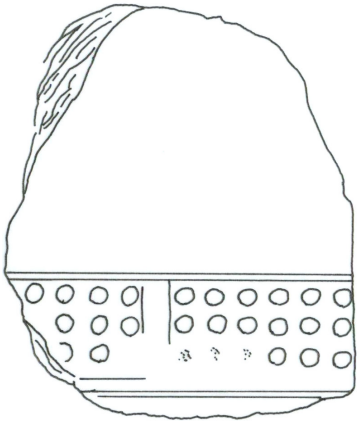

c

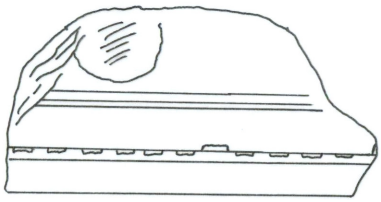
Levha XCIX a-b-c. 64 no.'lu Dor Düzenli Korniş Bloğu.

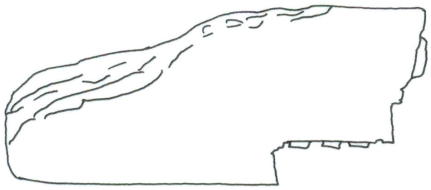
Levha C. 65 no.'lu Dor Düzenli Korniş Bloğu.

a

b

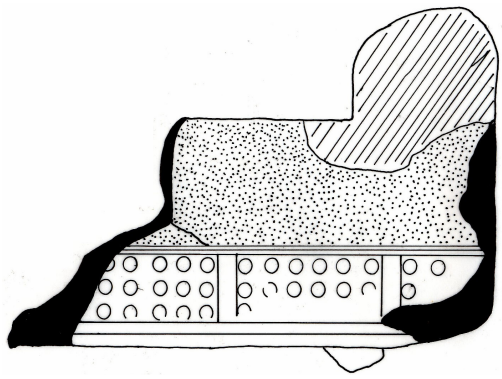

c

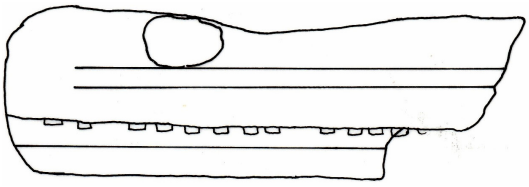
Levha CI a-b-c. 65 no.'lu Dor Düzenli Korniş Bloğu.

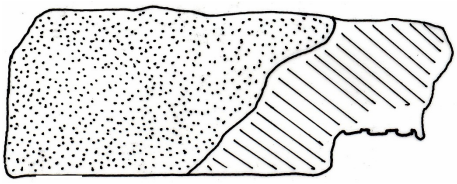
Levha CII. 66 no.'lu Dor Düzenli Korniş Bloğu.

a

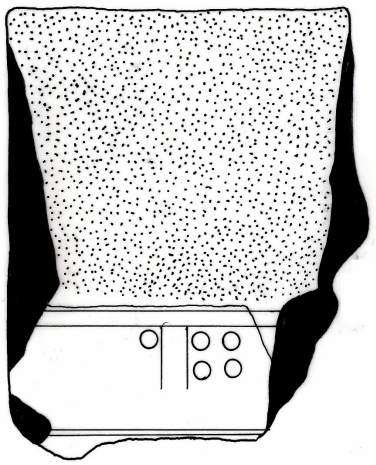

b

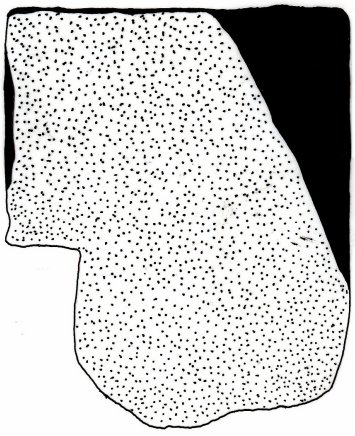

c

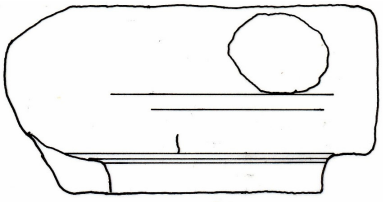
Levha CIII a-b-c. 66 no.'lu Dor Düzenli Korniş Bloğu.

a

b

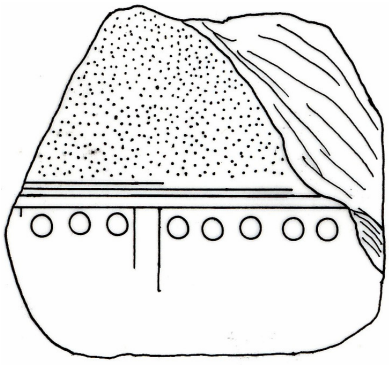

c

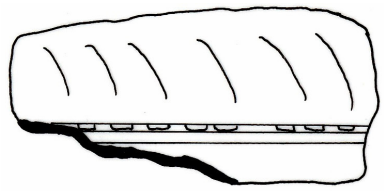
Levha CIV a-b-c. 67 no.'lu Dor Düzenli Korniş Bloğu.

Levha CV. 68 No.'lu Dor Düzenli Korniş Bloğu.

a

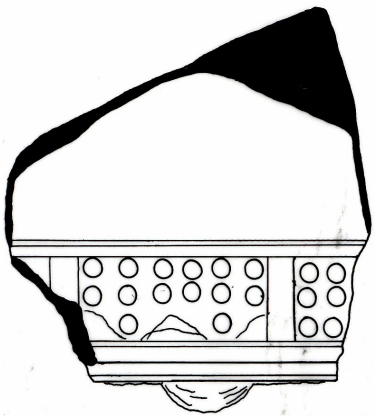

b

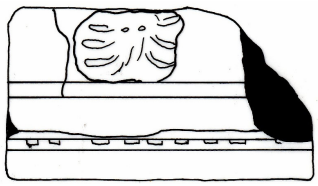
Levha CVI a-b. 68 No.'lu Dor Düzenli Korniş Bloğu.

Levha CVII. 69 No.'lu Dor Düzenli Korniş Bloğu.

a

b

Levha CVIII a-b. 69 No.'lu Dor Düzenli Korniş Bloğu.

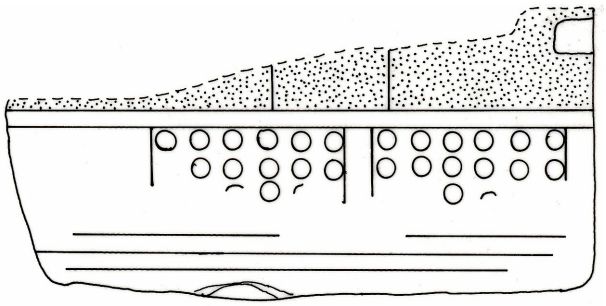

a

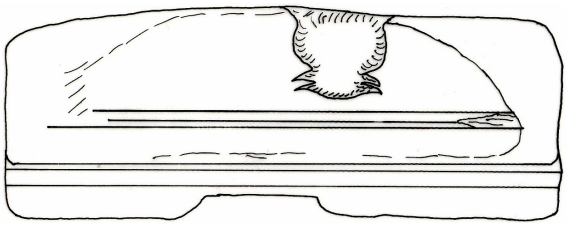

b

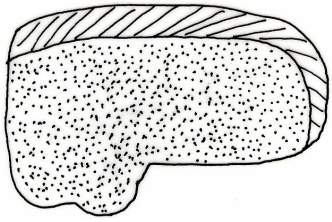
Levha CIX a-b. 70 No.'lu Dor Düzenli Korniş Bloğu.

a

b

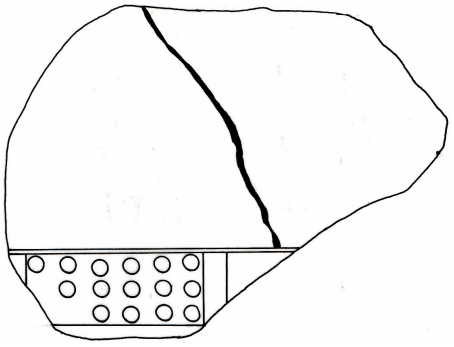

c

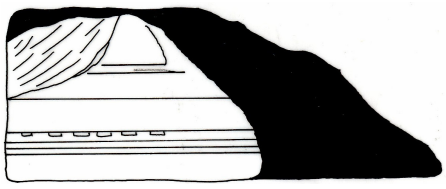
Levha CX a-b-c. 70 No.'lu Dor Düzenli Korniş Bloğu.

Levha CXI. 71 No.'lu Dor Düzenli Korniş Bloğu.

a

b

Levha CXII a-b. 71 No.'lu Dor Düzenli Korniş Bloğu.